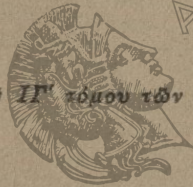

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ Ἡ ΕΛΛΗΝΕΣ
ἦσαν οἱ ΚΑΡΥΩΤΑΙ;

Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ΙΓ' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1940

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΟΥ

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ ἢ ΕΛΛΗΝΕΣ
ἦσαν οἱ ΚΑΡΥΩΤΑΙ;

Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ ΙΓ' τόμου τῶν «Θρακικῶν»

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ: Ι. Α. ΑΛΕΥΡΟΠΟΥΛΟΥ ΑΓΗΣΙΛΑΟΥ 23-23Α

1940

ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ Ἡ ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΣΑΝ ΟΙ ΚΑΡΥΩΤΑΙ;

§ 1) Πρόκειται περὶ τῶν ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ κάτω Τόνζου (Τούντζας) τῆς κεντρικῆς βορείου Θράκης ἑλληνοφώνων, Βουλγάρων δὲ πολιτῶν, οἵτινες ὡς Ἕλληνες μετηνάστευσαν σχεδὸν πάντες τῷ 1924 εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς μεταπολεμικῆς μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ περὶ ἐκουσίας ἀνταλλαγῆς τῶν ἐν αὐταῖς ἐποφύλων ἰθαγενῶν πληθυσμῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἱκανοὶ αὐτῶν εἶχον ἤδη μεταναστεύσει καὶ τῷ 1906 ἀμέσως μετὰ τὸ ἀνθελληνικὸν ἐν Βουλγαρίᾳ κίνημα καὶ τινες τῷ 1914 μετὰ τὸν δεύτερον Βαλκανικὸν πόλεμον.

Οὗτοι οἰκοῦντες εἰς τὰς ἀμειγεῖς μέχρι σχεδὸν τοῦ τῆς μεταναστεύσεώς των χρόνου Ἑλληνικὰς κωμοπόλεις καὶ κόμας Καβακλῆ, Καρυὰς (Κοζλουδζά), Δογγάνογλου (Δογγάνκιοϊ), Τσουνκούρκιοϊ, Δράμαν, Ἄκμπουνάρ, Σιναπλῆ, Μέγα καὶ Μικρὸν Μοναστήριον δεξιόθεν τεῦ ποταμοῦ καὶ Μέγα καὶ Μικρὸν Βογιαλίκιον καὶ Μουρανταλῆ ἀριστερόθεν, πρὸς δὲ ἔνιοι καὶ εἰς ἄλλας ἐπιμείκτους πέριξ, οἷον Μενέτσοβον, Γκέρδεμε, Γκλαβάν, Γκιουραλάν καὶ λοιπὰς, ἐπωνομάζοντο συλλήβδην ὑπὸ τε τῶν ἄλλων Θρακῶν καὶ τῶν Βουλγάρων αὐτῶν *Καρυῶται* (βουλγ. Kariotî). Δημῶδες χορευτικὸν ἦσμα τῶν ἀνατολικῶν καὶ νοτίων Θρακῶν μαρτυρεῖ τοῦτο:

«Πέρασα, ξεπέρασα εἰς τῶν *Καρυῶτων* τὰ χωριά
καὶ εἶδα, πῶς τὰ σπέρνοννε οἱ *Καρυῶτες* τὰ κονιά» ¹⁾. κτλ.

Προφανῶς τὸ τοπωνυμικὸν ἐπίθετον τῶν κατοίκων τῆς κωμοπόλεως Καρυῶν, ὡς τῆς ἀρχαιοτέρας καὶ σπουδαιοτέρας ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ ὡς ἐκ τούτου μᾶλλον γνωστῆς ἀπωτέρω, ἐπεξετάθη κατὰ συνεκδοχὴν καὶ εἰς τοὺς περιόικους ὁμοφύλους των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Καρυῶτων, ὑπα-

1) Ἀστερίου Ζήκου, Σηλυβριανὰ τραγούδια, «Θρακικά», τόμ. Α'. ἔτ. 1928, σελ. 421.—Πολυδ. Παπαχριστοδούλου, Ἀδριανουπολίτικα τραγούδια, Ἀρχεῖον Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ γλωσσικοῦ Θεσσαυροῦ, τόμ. Β'. ἔτ. 1935—36, σελ. 154.

γομένων από τοῦ 1900 εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καζίλ-άγάτς (νῦν 'Ελχόβου) ¹⁾, δὲν ὑπερέβαινε κατὰ τὰς ἐκάστοτε ἐπισήμους Βουλγαρικὰς στατιστικὰς τὰς 15 χιλιάδας ψυχῶν, κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς ὅμως τῆς ἱερᾶς ἑλληνικῆς μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως, ἐκ τῆς ὁποίας ἐξηρτῶντο πνευματικῶς κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, οἱ Καρυῶται ἦσαν ὑπὲρ τὰς 20 χιλιάδας.

Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μιλτιάδου Λουλουδοπούλλου 'Αγχιαλίτου, διατελέσαντος διδασκάλου ἐν Καρυαῖς κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1900 - 1901 οἱ Καρυῶται (δηλ. οἱ κάτοικοι τῶν προμνημονευθέντων 12 'Ελληνικῶν ἀμειγρῶν κομποπόλεων καὶ κωμῶν) ἀρχομένου τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος, εἰς ἔτη πρὸ τῆς καταλύσεως τῆς ἐν Βουλγαρίᾳ 'Ελληνικῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ σχολείου καὶ τῆς βιαιᾶς ἐπὶ τοὺς 'Ελληνας ἐπιβολῆς τῆς Βουλγαρικῆς ἐκπαίδευσως καὶ γλώσσης, ἀνῆρχοντο εἰς 22.488 ψυχάς ²⁾. 'Η ἀνακρίβεια δὲ τῆς Βουλγαρικῆς ἐπισήμου στατιστικῆς, ἥτις παρατηρεῖτο ἐν γένει προκειμένου περὶ τοῦ ἐν Βουλγαρίᾳ 'Ελληνικοῦ πληθυσμοῦ ³⁾, ἐκφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μετὰ τεταρτημόριον αἰῶνος μεταναστευσάντων εἰς

1) Οἱ Καρυῶται μέχρι τοῦ 1900 ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς χώρας ἀπὸ τῆς 'Οθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (1878) ὑπῆγοντο εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κεβακλή, φερώνυμον τῆς κομποπόλεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἦτο ἡ ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ περιέμενον αἱ διοικητικαὶ ἀρχαί. 'Εκ τούτου τὸ Καβακλή, κείμενον ἄλλως τε τοπογραφικῶς περὶ τὸ κέντρον τοῦ ἡμικυκλίου, ἐν τῷ ὁποίῳ ἦσαν διεσπαρμένα τὰ λοιπὰ ἔνδεκα 'Ελληνικά χωρία μικρὸν ἀπέχοντα ἀλλήλων, καὶ κοινωνικῶς ἰσάμενον ὑψηλότερον αὐτῶν, κατέστη ὁ τόπος τῆς συναντήσεως τῶν Καρυῶτων. 'Επειδὴ δὲ εἶχε καὶ τὰ ἀρχαιότερον διωργανωμένα καὶ τελειότερον λειτουργοῦντα σχολεῖα καὶ ἐν αὐτῷ παρεμεινεν ὁ ἀρχιερατικὸς ἐπίτροπος, εἶδεν τὸν ρυθμὸν τῆς κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς εἰς τὰ περίεξ 'Ελληνικά χωρία, ἀποτελοῦντα οἶναι 'Αμφικτυονίαν τινά. Πρὸς δὲ καὶ, εἰς αὐτὰ τὰ περίεξ Βουλγαρικά χωρία ἐπεξέτεινε τὴν κοινωνικὴν ἐπαίδευσιν αὐτοῦ, ἀφοῦ πολλοὶ τῶν Βουλγάρων μέχρι τοῦ 1890 ἀπέστελλον τὰ τέκνα τῶν πρὸς ἐκπαίδευσιν εἰς τὰ σχολεῖά του. 'Εννοεῖται διὰ ταῦτα δὲν ἔβλεπον εὐαρέστως οἱ ἰθύνοντες Βούλγαροι καὶ ὁ Πέτρος Καραβέλωφ μεθ' ὅλας τὰς δημοκρατικὰς του ιδέας τὰς ὁποίας διεκήρυσσε διὰ τοῦ δημοσιογραφικοῦ του ὄργανου Π ρ ὁ ο δ ο ς, γενόμενος πρωθυπουργὸς μετένεγκε τὴν ἔδραν τῆς ἐπαρχίας εἰς τὸ μικρὸν καὶ ρυπαρὸν Βουλγαρικὸν χωρίον τῆς περιφερείας Καζίλ-άγάτς, ὅθεν καὶ ἡ τῆς ἐπαρχίας μετονομασία.

2) Μ ι λ τ. Λ ο υ λ ο υ δ ο π ο ὕ λ λ ο υ, 'Ανέκδοτος συλλογὴ ἡθῶν, ἐθίμων δημοτικῶν ὁσμῶν, προλήψεων, δεισιδαιμονιῶν, ποροιμῶν, οἰνιγμάτων κτλ. τῶν Καρυῶν (ἐπαρχίας Καβακλή), Βάρνη, ἔτ. 1903, σελ. α'—ε'.

3) Σήμερον ἐν Βουλγαρίᾳ 'Ελληνες τὴν ἐθνικότητα ἀπογράφονται μόνον οἱ ὑπήκοοι 'Ελληνες, οἱ δὲ ἔχοντες Βουλγαρικὴν ὑπηκοότητα 'Ελληνες ἀπογράφονται ὡς Βούλγαροι τὴν ἐθνικότητα. 'Εν ἄλλοις λόγοις σήμερον κατὰ τὰς ἐπισήμους στατιστικὰς 'Ελληνες ἰθαγενεῖς ἐν Βουλγαρίᾳ δὲν ὑπάρχουσιν. Οἱ ζῶντες ἐν αὐτῇ ὑπολαμβάνονται, ὡς ξένοι ὑπήκοοι, ἄλλοδαποί.

τὴν 'Ελλάδα Καρυῶτων. Οὗτοι μετὰ τῶν προσφύγων συγχωρίων των κατὰ τὰ ἔτη 1906 καὶ 1914 ὑπερέβησαν τὰς 30 χιλιάδας ψυχῶν, διότι αἱ ἐγκαταστᾶσαι μετὰ κλήρου οἰκογενεῖαι ἀνῆλθον εἰς 7383, ὑπολογιζομένων τῶν μελῶν ἐκάστης οἰκογενείας ἀπὸ 3 μέχρι 5 ἀτόμων. Τοῦτο δέ, διότι τῆς κληρουχίας ὀρισθείσης κατὰ τὸν ἀγροτικὸν νόμον οἰκογενειακῆς (δηλ. δι' ἀνδρόγγυνον) πολλαὶ τῶν πολυμελῶν οἰκογενειῶν κατετιμήθησαν καὶ ἐδημιουργήθησαν οὕτω ἡμέσως καὶ ἄλλαι ὀλιγομελεῖς πρὸς λήψιν κλήρου ⁴⁾.

Παρατιθέμεθα ἐνταῦθα συνοπτικὸν πίνακα τῶν ἐγκαταστάσεων ἐν 'Ελλάδι ὡς κληρούχων Καρυῶτων, φιλοπονηθέντα ὑπὸ τοῦ Καβακλιώτου Γκέτα Τζοβαρπούλλου, διατελέσαντος νομάρχου Πέλλης καὶ κρατήσαντος ὀνοματικῶν κατάλογον τῶν ἐγκαταστάτων ὡς ἀντιπροσώπου αὐτῶν.

'Ονοματὴ κομποπόλεως ἢ κώμης.	Χρονολογία ἐγκαταστάσεως κληρούχων οἰκογενειῶν		Σύνολον οἰκογενειῶν
	1906 καὶ 1914	1925	
α') Καβακλή ⁵⁾	1105	2248	3353
β') Καρυαί,	220	530	750
γ') Μέγα Μοναστήριον,	170	350	420
δ') Μικρὸν Μοναστήριον,	250	180	430
ε') Σιναπλῆ,	145	450	595
ς') Δογγάνογλου,	110	250	360
ζ') Τσουκούρκοι,	125	85	210
η') Δράμα,	145	—	145
θ') 'Ακ-μπουνάρ,	20	85	105
ι') Μέγα Βογιαλίκιον,	140	360	500
ια') Μικρὸν Βογιαλίκιον,	105	100	205
ιβ') Μουρανδαλῆ	100	110	210
	2635	4748	7383

1) 'Εγένοντο τότε συνοικεῖα ἐφῆβων 17—18 ἐτῶν μετὰ νεανίδων 15 ἐτῶν καὶ μικροτέρων, ἔτι ἡλικίας. 'Ο κλῆρος ὁρίσθη ἔνεκα τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ 35 στρεμμάτων διὰ τὸ ἀπλοῦν ἀνδρόγγυνον μέχρι 60 διὰ τὰς πολυμελεῖς οἰκογενεῖας ἀναλόγως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελῶν των.

2) 'Αναγράφομεν λεπτομερῶς τὰ μέρη τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν Καρυῶτων μετὰ τῆς χρονολογίας καὶ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτῶν.

α.) Κ α β α κ λ ῆ, τῷ 1925 γ ε ω ρ γ ο ἰ εἰς Κουράλια (Θεσσαλονίκης) οἰκογένηται 120), Αἰγίνιον (Κατερίνης) 450, Κίτρος (Κατερίνης) 200, Νέον Κοβακλή (Κομοτινῆς) 120, Φερράς 'Εβρου 3, Δίκαιαν (Νέας 'Ορεστιάδος) 150, Δοξάτον (Δράμας) 250, ἐπιτηδεύματα εἰς Κομοτινὴν 60, Θεσσαλονικὴν 20. Τῷ 1906 γ ε ω ρ γ ο ἰ εἰς Κοιλάδα 120, Νέαν Λεύκην 60, Χαλίτοι 100, Νέας Καρυᾶς 50, Νέαν Φιλίππουπλιν (Λαρίσης) 100, Τσαμάς (Καρδίτσας) 300, 'Αλμυρὸν 50, Σοφά-

§ 2) Ἡ δημογραφικὴ τῶν Καρυωτῶν ἐν Βουλγαρίᾳ κατάστασις ἀρχομένου τοῦ ἐνεστώτος αἰῶνος ἦτο ἡ ἀκόλουθος.

α') Καβακλῆ, κομποπολις ἀριθμοῦσα 9 χιλιάδας κατοίκων, ἐπὶ τῶν κλιτύων εὐρείας καὶ ἐπιμήκους φάραγγος. Βούλγαροι μόνιμοι κάτοικοι ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦ 1900 δὲν ὑπῆρχον πλὴν τῶν ὀλίγων δημοσίων ὑπαλλήλων,

δες 25, Καλοχώρ. (Θεσσαλονίκης) 20, Εὐξεινούπολιν (Ἀλμυροῦ) 70, ἐπιτηδευματῖαι εἰς Βόλον 30, Λάρισαν 25, Ἀθήνας 25, ἀλλαχοῦ τῷ 1906 καὶ 1925 ὡς γεωργοὶ 150. Σύνολον οἰκογενειῶν 3353.

β'). Καρυαί, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Γιαννισὰ 400, Καλοχώρι 50, Θεσσαλονίκην 30. Τῷ 1906 εἰς Χαλῖται 50, Νέας Καρύας 70, Ἀλμυρὸν 50, ἀλλαχοῦ τῷ 1906—1925 γεωργοὶ καὶ ἐπιτηδευματῖαι 100. Σύνολον οἰκογενειῶν 750.

γ'). Μέγα Μοναστήριον, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Τρίκαλα (Βερροίας) 150, Μπεριλιέρ (Δομοκοῦ) 200. Τῷ 1906 εἰς Χαλῖται 20. Ἀλλαχοῦ τῷ 1906—1925—50. Σύνολον 420.

δ'). Μικρὸν Μοναστήριον, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Ἀγίους Ἀποστόλους (Γιαννισῶν) 60, Μικρὸν Μοναστηράκι (Θεσσαλονίκης) 100, Μπεριλιέρ 15. Τῷ 1906 εἰς Ἀλήφακα (Δομοκοῦ) 75, Ριζόμυλον (Βελεστίνου) 50, Ἀκ-Σαράϊ 80, ἀλλαχοῦ τῷ 1906—1925—50. Σύνολον 430.

ε'). Σινάπλη, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Πολύκαστρον (Κιλκίς) 350, Μεσσούνην (Κομοτινῆς) 100. Τῷ 1906 εἰς Κοιλάδα 50, Νέαν Φιλιππούπολιν 45. Ἀλλαχοῦ τῷ 1906—1925—50. Σύνολον 595.

ς'). Δογγάνογλου, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Σουλαγανὴν (Κομοτινῆς) 100, Καρακοτζίλη 120. Τῷ 1906 εἰς Ριζόμυλον 40, τῷ 1906 καὶ 1925 ἀλλαχοῦ 100. Σύνολον 360.

ζ'). Τσοκούρκοϊ, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Ἀρχονικὸν (Γιαννισῶν) 60, τῷ 1906 εἰς Ριζόμυλον 100, τῷ 1906—1925 ἀλλαχοῦ 50. Σύνολον 210.

η'). Δράμα, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Ἀλήφακα 95, ἀλλαχοῦ 50. Σύνολον 145.

θ'). Ἀκμπουνάρι, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Αἰγίνιον 75. Τῷ 1906—1925 ἀλλαχοῦ 30. Σύνολον 105.

ι'). Μέγα Βογιαλίκιον, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Σουλαγανὴν 100, Χατζηλάρ (Κομοτινῆς) 40, Μονόσπιτα (Βερροίας) 100, Βαφεοχώρι (Κιλκίς) 110. Τῷ 1914 εἰς Σκεπαστόν (Λαγκαδᾶ) 50. Τῷ 1906 εἰς Νέαν Λεύκην 50. Τῷ 1906—1925 ἀλλαχοῦ 40. Σύνολον 500.

ια'). Μικρὸν Βογιαλίκιον, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Σουλαγανὴν 50, Χατζηλάρ 30. Τῷ 1914 εἰς Σκεπαστόν 20. Τῷ 1906 εἰς Νέαν Λεύκην 30. Τῷ 1906 καὶ 1925 ἀλλαχοῦ 75. Σύνολον 205.

ιβ'). Μουρανδαλή, τῷ 1925 γεωργοὶ εἰς Σουλαγανὴν 50. Τῷ 1914 εἰς Σκεπαστόν 60. Τῷ 1906 ἀλλαχοῦ 100. Σύνολον 210. Ὁ τε πίναξ καὶ ἄλλαι αἰτηθεῖσαι πληροφορίες περὶ Καρυωτῶν παρεσχέθησαν ἡμῖν προφορῶς ὑπὸ τοῦ καλοῦ πατριώτου καὶ ἀγίητοῦ ἡμῶν μαθητοῦ ἐν τοῖς Ζωριφεῖσις διδασκαλείσις Φιλιππουπόλεως Γ. Τζοβαροπούλου.

ἐρχομένων καὶ παρερχομένων. Ἡ σποράδην ἐκ τῶν περίξ Βουλγαρικῶν κομῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας ἐγκαταστάντες Βούλγαροι ὡς ἐργάται καὶ ὑπηρέται ἐξηλληνίσθησαν προῖμως ἕνεκα τοῦ Ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῶν ἐπιγαμιῶν των, θεωρουμένων ὁμογενῶν ὡς ὁμοδόξων πρὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχήματος (1872). Ὡς οὖν κατὰ τὸ ἄκρον τῆς κομποπόλεως εἰς ἰδίαν συνοικίαν καλουμένην τὸ ἄλωνα τοῦ Ἰβάν ἢ Βουλγαρικὸς μαχαλᾶς, ἐνθ' οἱ ἀμειγεῖς Καβακλιῶται ἔκουν εἰς τὴν συνοικίαν τῆς Παναγίας καλουμένην Ἰσιάδι καὶ τὴν τοῦ προφήτου Ἡλίου. Μαρτύρια τῆς Βουλγαρικῆς αὐτῶν καταγωγῆς παρέμειναν μόνον τὰ Βουλγαρικὰ ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα αὐτῶν, οἷον Γκάντσος, Στόγος, Πέντσιος, Νεδέλκος καὶ Γκοσποδινέοι, Γιουβαννέοι, Γκαντσέοι καὶ εἴ τι ἄλλο. Μετὰ τὸ σχίσμα ὅμως τοσοῦτον ἐνισχύθη τὸ θρησκευτικὸν καὶ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν Καβακλιωτῶν, ὡς καὶ τῶν ἄλλων Καρυωτῶν, ὥστε εἰς οὐδεμίαν πλέον ἐπιγαμίαν ἤρχοντο πρὸς τοὺς τέως ὁμοδόξους των, ἥδη δὲ σχισματικούς (αἰθετικούς) Βουλγάρους. Ἀπαγωγαὶ τινες Καβακλιωτισσῶν γενόμεναι βραδύτερον ὑπὸ Βουλγάρων προσέκλεσαν τὴν ἀποκίρην τῶν ἀπαχθεσῶν ὑπὸ τῶν γονέων των καὶ τὴν περιφρόνησιν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἑλληνίδων, ἀπαξιουσῶν τὰς ἀρνησιπάτριδας καὶ τοῦ χαιρετισμοῦ αὐτοῦ. Μετὰ τὸ 1900 ἤρξαντο ἐγκαθιστάμεναι μονίμως Βουλγαρικὰ ἐκ τῶν περίξ κομῶν οἰκογένειαι, αἵτινες μέχρι τοῦ 1924 δὲν ὑπερέβησαν τὰς 50. Ἐπὶ τῶν παλαιότερων τῆς τουρκοκρατίας χρόνων ἔξω ἐν Καβακλῇ καὶ Τοῦρκοι ἐγκαθεσταμένοι εἰς τὸν ἐπάνω μαχαλᾶ (τοῦ προφήτου Ἡλίου), οἵτινες κατὰ μικρὸν ἐξεπατρισθήσαν μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιώσῃσι μετὰ τῶν Ἑλλήνων λείψανον αὐτῶν ἀπέμεινε τρίκρουνος κρήνη καλουμένη Τουρκοπήγαδο¹⁾. Ἐν Καβακλῇ ὑπῆρχον τρεῖς ἐκκλησίαι τιμώμεναι ἐπ' ὀνό-

1) Οἱ Καρυῶται καλοῦσι τὴν κρήνην πηγὰδι. Ὑπῆρχε παράδοσις παρὰ τοῖς Καβακλιώταις ὅτι οἱ Τοῦρκοι ἤξιωσαν παρὰ τοῦ Βαλῆ τῆς Ἀδριανουπόλεως τὴν ἀπέλασιν τῶν Καβακλιωτῶν πρὸς κατάληψιν τῶν κτημάτων των. Ὁ διοικητὴς, ὅπως βεβαιώθη, τίνες ἦσαν οἱ ἀρχαιότεροι τῶν κατοίκων, ἠρώτησεν αὐτοὺς, ἂν εἶχον τιμὴν ἢ μετ' ἧς ἐπὶ τῇ ἀποφαικῇ δὲ αὐτῶν ἀπαντήσῃ ἠρώτησε τοὺς Ἕλληνας, ἂν εἶχον ἐκκλησίαν. Ἐκείνοι δὲ ἀπήντησαν ὅτι εἶχον καὶ πολὺν μάλιστα παλαιάν. ἦτο δὲ αὕτη ἐκκλησιῶν μετὰ μιᾶς ἐν τῇ βάθει εἰκόνας μόνον διὰ τὸν φόβον τῶν Τοῦρκων εἰς τὸ μέρος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου βραδύτερον, ὅτε ὁ βίος τῶν Χριστιανῶν ἐγένετο ἀνεκτότερος, ἠγέρθη ἡ ἐκκλησία τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Διαπιστωθέντος τούτου ὑπὸ εἰδικῷ ἀπεσταλμένου ὁ διοικητὴς διέταξε τοὺς Τοῦρκους νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς τοὺς συνείκους των Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ὡς παλαιότερους αὐτῶν δὲν δύναται νὰ ἐκδιώξῃ ἐκ τῆς χώρας των. Ἐκτοτε οἱ Τοῦρκοι ἤρξαντο μεταναστεύοντες, ὥστε ἐπὶ τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστώτος παρέμειναν δύο μόνον, εἰς γέρον, ὅστις ἡμάνιζε πρὸς τὸ ὄνομά του Ἀχμέτ καλούμενος Γεώργος καὶ ἕτερος Χασάν ἐφένδης, ἐπιδεξίως σαγματοποιός.

ματι τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, τοῦ προφήτου Ἠλίου καὶ τοῦ ἁγίου Γεωργίου μετὰ ἑννέα ἱερῶν καὶ τοῦ ἀρχιερατικοῦ ἐπιτρόπου¹⁾ καὶ ἐν ἀναγνωστήριον ἡ *Πρόδοδος*. Ἐλειτούργει δὲ ἐπιταξίως ἀστική σχολὴ ἀρρένων μετὰ 510 μαθητῶν καὶ 8 διδασκάλων καὶ νηπιαγωγεῖον μετὰ 123 νηπίων καὶ 2 διδασκαλιστῶν συντηρούμενα ὑπὸ τῆς κοινότητος ἐκ τῶν πόρων τῶν ἐκκλησιῶν καὶ ἐξ ἰδίων ἐράνων οὐδεμιᾶς ἐπιχορηγήσεως παρεχομένης, ὥς καὶ εἰς πάσας τὰς Ἑλληνικὰς κοινότητας, ὑπὸ τοῦ κράτους, καίπερ εἰσπράττοντος σχολικὸν φόρον. Βουλγαρικὸν σχολεῖον ἰδρύθη τὸ πρῶτον τῷ 1890 ἐνοικιασθέντος οἰκῆματός τινος καὶ τῷ 1892 ἀνεγερθέντος ἰδίου κτιρίου. Τοῦτο ἀποτελεῖτο ἐκ τετραταξίου δημοτικοῦ σχολείου μεθ' ἑνὸς διδασκάλου καὶ μιᾶς διδασκαλίσσης καὶ 10—15 μαθητῶν καὶ ἐκ διταξίου προγυμνασίου μετὰ τριῶν διδασκάλων καὶ 15—20 μαθητῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλείονες ἦσαν ἑλληνοβάραι, ἀποφοιτῶντες τῆς ἀστικῆς σχολῆς, πρὸς τελειοτέραν κατάρτισίν των εἰς τὴν Βουλγαρικὴν γλῶσσαν, καίπερ ἐπαρκῶς διδασκομένην (τρεῖς ὥρας καθ' ἑβδομάδα κατὰ τάξιν) ἐν πᾶσι τοῖς Ἑλληνικοῖς σχολείοις κατὰ τὸν νόμον. Πρὸ τοῦ 1890 οἱ παῖδες τῶν Βουλγάρων ὑπαλλήλων ἐφοίτων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν σχολήν.

Καρναί, ἡ δευτερεύουσα τῶν Καρυντῶν κομποπολις, κειμένη ἐπὶ γη-
λόφῳ, εἶχε 4 χιλιάδας κατοίκων, πάντων Ἑλλήνων. Ἀπολείπει Βουλγάρων
τινῶν ἐγκαταστάσεως εἰς αὐτὴν ὥς καὶ εἰς τὰ ἄλλα χωρία ἐπὶ βουλγαρο-
κρατίας ἀπέτυχον οἰκτρῶς. Συνετίθει τετρατάξιον δημοτικὴν ἀρρένων
σχολὴν μετὰ 200 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων, νηπιαγωγεῖον μετὰ 50 νη-
πίων καὶ μιᾶς διδασκαλίσσης καὶ μίαν ἐκκλησίαν, παλαιάν, τῆς ἀγίας Πα-
ρασκευῆς μετὰ 3 ἱερέων.

Μέγα Μοναστήριον, (Μπογιούκ Μαναστήρ), πόλη κειμένη εις τὰς νοτίους ὑψωθείας τρικυρύνβυθ ὄρους, φερωνύμου αὐτῆς (Μαναστήρ Μπαϊρ) ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας κορυφῇ· τοῦ ὁποίου σφῶνται ἐρείπια ἀγίου φρονιού, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς· *Φρούριον τοῦ ὄρους* (Καλὲ-μπαϊρ) Συνετήρει τετρατάξιον δημοτικὴν ἀρρένων σχολὴν μετὰ 50 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων καὶ μίαν παλαιὰν ἐκκλησίαν, ἀνοικοδομηθεῖσαν τῷ 1893 μετὰ 3 ἱερῶν. Ἦρθιμει 1600 κατοικοῦς.

Δογγάνογλου. (Δουγγάν-κιοί), κωμή κατάρρευτος, ἀριθμοῦσι 800 κα-
τοίκους· καὶ συντηροῦσα δημοτικὴν ἀρρέων σχολὴν μετὰ 50 μαθητῶν
καὶ 2 διδασκάλων καὶ μίαν ἐκκλησίαν μεθ' ἑνὸς ἱερέως.

2) 'Αφ' οὗ χρόνου ἡ Παρχία Καβαλλή περιήλθεν ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς μητροπόλεως Φιλίππουπόλεως ἀπὸ τῆς τῆς Ἀδριανουπόλεως διετέλει τοιοῦτος ὁ ἐκ Φιλιατῶν τῆς Ἠπείρου ἀρχιμανδρίτης Θ. Φιλοθεΐτης, ἐλληνογραφῶς δρᾶσας καὶ ὅλην τὴν διακονίαν του καὶ ἐπαξίως τοῦ ἱεροῦ του προορισμοῦ.

Μικρὸν Μοναστήριον (Ὁφὰκ-Μαναστήρ), κώμη μετὰ τῶν παρακει-
μένων Δράμας καὶ Τσουκνυρλίου ἀποτελοῦσα ἓνα δήμον. Ἀριθμοῦσα
1060 κατοίκους συντελεῖ τετρατάξιον δημοτικὴν ἀρρένων σχολὴν μετὰ
45 μαθητῶν καὶ ἐνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἐκκλησίαν μετὰ 3 ἱερέων.
Ὄνομαζετο καὶ Ἀρβανίτες¹⁾.

Δράμα, κόμη συνοικισθεῖσα τῇ 1885 ὑπὸ Μοναστηριωτῶν μετὰ τὴν
ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐγκατάλειψιν αὐτῆς μεταναστευσάντων εἰς Τουρκίαν.
Εἶχε μίαν ἐκκλησίαν μεθ' ἐνὸς ἱερέως καὶ κατοίκους 214.

Τσουκούρ-κιόι, κόμη ἐπὶ καταφύτου τοποθεσίας, ἀριθμοῦσα 234
κατοίκου; συνειρήρει δημοτικὴν ἀρρένων σχολὴν μετὰ 20 μαθητῶν καὶ
ἐνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἐκκλησίαν μετ' ἐνὸς ἱερέως.

καὶ ἐνός διδασκάλου καὶ μίαν ἐκκλησίαν μεθ' ἑνός τερέως.

Σιταπλή, κόμη διαρροεσμένη υπό παραποτάμου του Τόνζου καλουμέ-
νου Γιουϋ-δερέ και αποτελουμένη εκ τριών συνοικιών, άνω, κάτω και
μεσσίας, ήρίθμει 1800 κατοίκους και συνετήρει τετρατάξιον δημοτικὴν
ἀρχαίων σχολὴν μετὰ 130 μαθητῶν και 2 διδασκάλων και μίαν ἐκκλησίαν
μετὰ 3 ιερῶν.

Μέγα Βογιαλίκιον, κόμη κειμένη παρὰ ταῖς ὑπορεῖας μικροῦ βουνοῦ (Τσαλί-μπαμποῦ), ἡγείθμει 1500 κατοίκους καὶ συνετήρει τετρατάξιον δημοτικὴν ἀρρένων σχολὴν μετὰ 150 μαθητῶν καὶ 2 διδασκάλων καὶ μίαν ἐκκλησίαν μετὰ 4 ἱερέων.

Μικρὸν Βογιαλίκιον, οὐ μακρὰν τοῦ Μεγάλου πρὸς βορρᾶν, κώμη ἀριθμοῦσα 800 κατοίκους καὶ συντηροῦσα δημοτικὴν ἀρχῶν σχολὴν

ἰ) Μεταξὺ τῶν δύο κομῶν Μοναστηρίων μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 19ου αἰῶνος ὑπάρχον τρεῖς ἔα Ἑλληνικά κώμα, ἡ Ζιχμελή (ἐκ τοῦ Σάχ-Μελέ=ἀρχαγεῆλος Μιχαήλ), Παχτσέμπουν ο (Κήπου κρήνη) καὶ Γκιρετζή τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Κυρτζελήδων ληστῶν μετῴκησαν πρὸς ἀσφάλειαν εἰς Μέγα Μοναστήριον. Αἱ τοποθεσίαι αὐτῶν διατεροῦσι τὰ ὀνόματά των. Ἀλλὰ καὶ ἡ κόμη Φουντουκλή ἢ Πανακλή, οἰκουμένη ὑπὸ Βουλγάρων, πρόσθεν δὲ ὑπὸ Τούρκων μεταναστευσάντων, ᾗκειτο ἄλλοτε μόνον ὑπὸ Καρουωτῶν. Πρὸς δὲ καὶ ἄλλα ἐκ τῶν περὶ τὸ Καβακλή 40 κομῶν ἵσαν Ἑλθινόφωνοι, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐλλείψει σχολείου καὶ ἐκκλησίας σὺν τῷ χρόνῳ ἀφομοιώθησαν μετὰ τῶν συνοικισάντων Βουλγάρων. Κατὰ τὰς μαρτυρίας ἐκτῶν γερόντων Καρουωτῶν οἱ Καβακλιῶται ἱερεῖς ἐπὶ τὸ αὐτονόμιμον καθιεστώτος Παπασταθίου, Παπαγεώργιος καὶ οἱ οἰκονόμος Παπαμερτζιάνης μετέβαινον συχνάκις εἰς αὐτὰς πρὸς ἅγιασμόν τῶν κατοίκων των.

μετά 60 μαθητῶν καὶ ἑνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἐκκλησίαν μετὰ 2 ἱερέων. Καὶ

Μουραδανλῆ, κόμη κειμένη βορειοδυτικῶς τῶν Βογιαλικίων, ἠρίθμει 700 κατοίκους καὶ συντετρεῖ δημοτικὴν σχολὴν μετὰ 40 μαθητῶν καὶ ἑνὸς διδασκάλου καὶ μίαν ἐκκλησίαν μετ' ἑνὸς ἱερέως. Οἱ Μουραδανλιῶται ἦσαν ἄποικοι ἐκ τοῦ Μεγάλου Βογιαλικίου ¹⁾).

§ 3) Πάντες οὗτοι οἱ Καρυῶται ἔχοντες τὰ αὐτὰ ἥθη καὶ ἔθιμα μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν καὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν γλῶσσαν λαλοῦντες ἡσυχολοῦντο περὶ τὴν γεωργίαν, τὴν κηπευτικὴν, τὴν ἀμπελοφυλακίαν καὶ τὴν σηροτροφίαν ἐνιαχοῦ. Ζῶντες ἀπομεμονωμένοι μεταξὺ ἀλλοφύλων καὶ προσηλωμένοι εἰς τὸ ἔδαφός των καθυστέρουν πνευματικῶς, ἀλλ' ἐνέμενον εἰς τε τὴν πατριὸν θρησκείαν καὶ τὸν ἐθνισμόν. Ἡ μόρφωσίς των ἦτο στοιχειώδης περιστρεφόμενη περὶ τὴν ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν καὶ ὀλίγας θρησκευτικὰς καὶ ἄλλας γνώσεις, τὰς ὁποίας ἀπεκόμιζον ἐκ τῶν ἀδιοργανώτων σχολείων των, ὅσοι ἐφοίτων εἰς αὐτά. Ἐλλείπει πόρων καὶ οὐδεμιᾶς ἄλλης ἄλλοθεν ἐπικουρίας τυγχάνοντες δὲν ἠδύναντο ν' ἀναπτύξωσι τὰ σχολεῖά των μετ' ὅλην τὴν καλὴν των προαίρεσιν, ὅτε κατενόησαν τὰ ἀγαθὰ τῆς παιδείας. Οἱ πλείονες τῶν πρεσβυτέρων ἦσαν ἀγράμματοι, ὥς καὶ αἱ γυναῖκές των. Μόλις κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἤρξαντο τινες ἀποστέλλοντας τὰ κοράσια των εἰς τὰς τῶν ἀρρένων σχολὰς, μμηθέντες τοὺς Βουλγάρους, τῶν ὁποίων τὰ σχολεῖα τῆς κατωτέρας ἐκπαίδευσως εἶναι μεικτά. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν ἐγένετο δυστυχῶς εἰς πάσας τὰς κόμας των.

Οἱ συστηματικωτέρας ἐκπαιδεύσεως τυγχόντες καὶ ἐκ τούτου ὑψηλότερον κοινωνικῶς ἰστάμενοι ἦσαν οἱ Καβακλιῶται, ἕνεκα τῆς καλυτέρας διοργανώσεως τῆς σχολῆς των, τὴν ὁποίαν προήγαγον εἰς ἐπιτάξιον κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσιπενταετίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοτικοῦ τῶν β.ου καὶ ἡμερίμων νὰ ἔχωσι πτυχιούχους δημοδιδασκάλους, ἐν τῶν ἄλλων σχολῶν οἱ διδάσκαλοι ἦσαν γραμματοδιδάσκαλοι, ἀπόφοιτοι ἀστικῶν ἢ Ἑλληνικῶν σχολῶν, ἢ γυμνασίων, σπανίως δὲ διδασκαλείων ἢ καὶ ἱερεῖς ²⁾).

1) Πρβλ. καὶ Μιχ. Λοῦλου Δοπολύλου, ἐνθα ἄνωτ. σελ. α—18'.

2) Ἐκ τῶν 36 διδασκάλων τῆς σχολῆς Καρυῶν, οἵτινες ἐδίδουσαν ἐπὶ ἑνα αἰῶνα μέχρι τοῦ 1903 καὶ τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα μετὰ τοῦ τίτλου σπουδῶν παραθέτει ὁ Μ. Λουλουδόπουλος ἐν τῷ ἀξίῳ λόγῳ ἄνωτέρῳ βιβλίῳ του (σελ. 154—156). τελειόφοιτοι διδασκαλείων ἦσαν 4, γυμνασίων 15, σχολαρχεῖον 2, ἀστικῆς σχολῆς 5, γραμματοδιδάσκαλοι 5 καὶ ἱερεῖς 5. Σημειωτέον δὲ ὅτι μετὰ τὸ σχολεῖον τοῦ Καβακλῆ ἤρχετο δεύτερον κατὰ τὴν διοργάνωσιν τὸ τῶν Καρυῶν, τὸ ὁποῖον εἶχε 3 ἢ 2 διδασκάλους διὰ τὰς 4 τάξεις του, ἀριθμούσας ὑπὲρ τοῦ 200 μαθητῶν.

Ἰκανοὶ τῶν Καβακλιωτῶν τότε ἐφοίτησαν καὶ εἰς τὰ ἐν Φιλιππουπόλει Ζιριφεία διδασκαλεῖα ¹⁾, τινὲς δὲ καὶ εἰς τὸ ἐν Ἀδριανουπόλει Ἑλληνικὸν γυμνάσιον. Ἡ πρὸς ἀνωτέραν ὁμῶς ἑλληνοπρεπῆ μόρφωσιν αὕτη τῶν Καβακλιωτῶν τάσις, ἣτις ἀτέδωκεν εὐχύμους καρπούς, ἀνεκόπη διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ σχολείων καὶ τῆς ἀντικαταστάσεως αὐτῶν διὰ Βουλγαρικῶν, εἰς τὰ ὁποῖα ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1925 ἐξεπαιδεύθη κατ' ἀνάγκην ὁλόκληρος γενεὰ αὐτῶν, ὥς καὶ τῶν ἄλλων Καρυωτῶν ἐν ταῖς κόμαις των. Μετὰ τοῦ Καβακλιώτου οἱ μᾶλλον κοινωνικοὶ μεμορφωμένοι ἦσαν οἱ κυρίως Καρυῶται ἕνεκα τῶν συχνῶν ἀποδημιῶν των πρὸς ἀγοραπωλησίας.

Πρῶτοι οἱ Καρυῶται καὶ οἱ Καβακλιῶται ἱδρυσαν κοινοτικὰ σχολεῖα περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος κατὰ τὰς μαρτυρίας τῶν πρεσβυτέρων ἐπισκόπων, γινομένης πρότερον τῆς διδασκαλίας ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς καὶ τῶν θρησκευτικῶν γραμμάτων ἐν κρυπτῷ ὑπὸ ἱερέων ἢ ἱεροφειτῶν, ὥς καὶ ἀλλαχοῦ, ἐν ταῖς ἐκκλησίαις συνήθως. Μετὰ τὸ 1872 μερίμνη τῆς ἱερᾶς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως ἤρξαντο ἱδρυνόμενα τοιαῦτα καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν Καρυωτῶν κόμαις. Ἡ συστηματικὴ ὁμῶς πάντων τῶν σχολείων τῶν Καρυωτῶν διοργάνωσις καὶ ὁ ἐφοδιασμός αὐτῶν διὰ καταλληλοτέρου διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστώτος 1879—1885 διορισθέντος ἐιδικοῦ ἐπιθεωρητοῦ αὐτῶν ὑπὸ τῆς πολιτείας. Ἐκτοτε διευνθύνται τῆς πολυταξίου κοινοτικῆς σχολῆς ἐν Καβακλῇ διετέλεσαν: ὁ τὰ μάλιστα ἐκτιμηθεὶς καὶ ἀγαπηθεὶς ὑπὸ πάντων Κωνστ. Περιστεράκης, διατελέσας τοιοῦτος καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίᾳ, ὅστις θύμα τοῦ καθήκοντός του γενόμενος ἀπέθανεν ἐξ αἱμοπτυσίας τῷ 1886 ²⁾, ὁ Ἀργυριάδης τῷ 1886—1887), ὁ ἐκ Κασσάνδρας Δημ. Λαζαρίδης (1887—1890), ὁ Καβακλιώτης Χρήστος Νικολαΐδης, τε-

1) Ἀπὸ τοῦ 1886 ἀπεφοίτησαν τῶν Ζιριφείων διδασκαλείων οἱ: † Χρήστος Νικολαΐδης-Παπάρογλου, κτηματίας καὶ βουλευτής, † Μίνως Ι. Μινούδης, διδάσκαλος, Ἀναστάσιος Βλαΐδης, διδάσκαλος, Θεμιστοκλῆς Ἰωάννου, ἱατρός, † Ἀλέξανδρος Αὐγερινίδης, Γκέτας Τζοβαρόπουλλος, νομάρχης ἐν Ἑλλάδι, † Δημήτρ. Χαχαμίδης, διδάσκαλος, † Μαρίνος Γογγίδης, νομικός, † Χρήστος Βοφειδης, ἱατρός, Γεώργ. Παπαδόπουλλος, τραπεζιτικός, πρὸς δὲ ἐκ Μεγάλου Βογιαλικίου ὁ ἐν τῷ Μακεδονικῷ ἀγῶνι δρᾶσας Ἀναστάσιος Παπαϊωάννου, ἀρχιμανδρίτης, ὑπὸ τὸ ὄνομα Νικανδρὸς καὶ ὁ Ἀναστάς Βαλαβανάκης, ἐκ Καρυῶν δὲ ὁ Παῦλος Χ' Ἀντωνίου, ἀλλοτε διέκοψαν τὰς σπουδὰς των ὥς οἱ ἀδελφοὶ Ἀναστ. καὶ Χρήστ. Βλαΐδαι καὶ ἀλυθέντων τῶν Ζιριφείων καὶ ἄλλοι συνεπλήρωσαν αὐτὰς εἰς τὸ γυμνάσιον τῆς Ἀδριανουπόλεως, ὥς ὁ Δημήτρ. Αὐλίδης ἐκ Καβακλῆ καὶ Παῦλος Χ' Ἀντωνίου ἐκ Καρυῶν καὶ λοιποί.

2) Οἱ Καβακλιῶται τιμῶντες τὴν μνήμην τοῦ διδασκάλου των τούτου ἱδρυσαν

λειόφοιτος τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων (1890—1891), ὁ ἐκ Κολινδρού τῆς Μακεδονίας Χαρίσιος Γουσιόπουλλος (1891—1898), δολοφονηθεὶς, ἄγαν φιλόπατρις καὶ μεγαλεπήβολος, ὁ ἐξ 'Αδριανουπόλεως διδάκτωρ τῆς φιλολογίας Ἀριστόβουλος Χρηστίδης (1898—1905) καὶ ὁ ἐκ Φιλιππουπόλεως τελειόφοιτος τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων Γεώργιος Βαφεύς (1905—1906), ὁ ὕστατος πάντων¹⁾.

§ 4) Ὁ ἑλληνισμὸς τῶν Καρυωτῶν ὑπ' οὐδενὸς μέχρι τοῦδε ἡμφεσβητήθη ἀπορία μόνον ἱστορικὴ ὑπῆρχε μήτῃ διευκρινισθεῖσα, ἂν οὗτοι ἦσαν λείψανα τοῦ αὐτόθι αὐτόχθονο· μεσαιωνικοῦ ἢ ἀρχαιοτέρου ἑλληνισμοῦ ἢ προήρχοντο ἐξ ἐποικισμοῦ, γενομένου ἐπὶ βυζαντινοκρατίας ἢ ἐπὶ τῶν πρώτων τῆς τουρκοκρατίας χρόνων. Ὅθεν καὶ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ἀπὸ Φεβρουαρίου 1870 σουλτανικοῦ περὶ συστάσεως Βουλγαρικῆς αὐτοκεφάλου καὶ ἀνεξαρτήτου ἐθνικῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τὴν Ἐξαρχίαν φερμανίου, καθ' ὃ ἀπεσπίασθαι ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπαρχίας Ἀδριανουπόλεως ἡ περιφέρεια τῆς Σελύμνου, ὡς ὑπὸ Βουλγάρων οἰκουμένη, καὶ ἰδρῦθαι Βουλγαρικὴ δι' αὐτὴν μητρόπολις, οἱ Καρυῶται δὲν ὑπῆχθησαν εἰς αὐτήν, ἀλλ' ὡς Ἑλληνες παρέμειναν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως δικαιοδοσίαν, οὐδαμῶς ὑπὸ τῆς Ἐξαρχίας διεκδικηθέντες ὡς Βούλγαροι.

Ὡσαύτως ὡς γνήσιοι Ἑλληνες ἀνεγνωρίσθησαν καὶ διὰ τῆς Βερολινίου συνθήκης τοῦ 1878 καὶ ὡς τοιοῦτοι κατὰ τὸ καταστατικὸν τῆς αὐτονομίας ἐπαρχίας τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας εἶχον Ἑλληνα ἑπαρχον, Ἑλληνας δημάρχους, Ἑλληνας διοικητικούς ὑπαλλήλους, διεξαγομένης πάσης ὑπηρεσίας ἐν τῇ γλώσσῃ αὐτῶν, ἑλληνιστί. Ἑλληνες ἐπίσης ὑπελαβάνοντο καὶ ὑπὸ τῆς ἡγεμονίας τῆς Βουλγαρίας μετὰ τὴν μετ' αὐτῆς ἔνωσιν τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας (1885), ὁπότε καὶ διὰ πολιτικούς καὶ διοικητικούς λόγους ἀποσπασθέντες τῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως πα-

αὐτῷ κοινῷ ἐράνῳ λαμπρὸν ἐπιτάφιον μνημεῖον μετὰ τοῦ ἀκολιῦθου ἐπιτιμβίου:

«Ἐάν σοι ἦτο δυνατόν ν' ἀνοίξεις τὸ μνημεῖον
καὶ νὰ τῷ δώσης τὴν ζωὴν, καθὼς τὸ ὄν τὸ θεῖον,
θὰ ἔλεγέ σοι ὁ νεκρὸς ταῦτα: «ὦ διαβάτα,
τὸ αἷμα, ὅπερ ἔρρευσεν ἀπὸ τοῦ στόματός μου,
καὶ τὴν ζωὴν μ' ἀφῆρσε, μ' ἀφῆρπασε τοῦ κόσμου·
γυναῖκα χήραν ἄφηκα καὶ ὄρφανά μου δύο
περίλυπα καὶ ἔρημα ἐν τῷ προσκαίρῳ βίῃ».

1) Αἱ περὶ τῆς σχολῆς Καβακλῆ καὶ ἄλλαι εἰδήσεις παρεσχέθησαν ἡμῖν ὑπὸ τοῦ Καβακλιώτου Γκέτα Τζοβαροπούλλου. Περὶ τῆς σχολῆς Καρυῶν ἴδε Μιλτ. Λουλουδοπούλλου ἐνθα ἀνωτέρω.

τραρχικῇ καὶ συνδικῇ ἀποφίσει ὑπῆχθησαν εἰς τὴν τῆς Φιλιππουπόλεως ὤ; Ἑλληνες δὲ ἀντεπροσωπεύοντο ἐν τῇ Βουλγαρικῇ βουλῇ (Σοβράνιε) μέχρι τῆς βιαίας ὑπὸ τοῦ κράτους καταλύσεως τῶν ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ Ἑλληνικῶν κοινοτήτων (1906) ὑπὸ δύο Ἑλλήνων βουλευτῶν, τοῦ Καβακλιώτου Χρήστου Νικολαΐδου Παπάζογλου καὶ τοῦ Φιλιππουπολίτου Δημητρίου Ἰακώβου Ἀργυριάδου. Ἐγεθέντος δέ ποτε κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς ἐνώσεως ζητήματος ἐν τῇ βουλῇ περὶ τοῦ ἀβιώτου σχεδὸν καθισταμένου βουτῶν εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῶν ἀποστελλομένων Βουλγάρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων ἔνεκα τοῦ Ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἑλληνοφωνίας τῶν κατοίκων ἀγνοουμένης παντελῶς τῆς Βουλγαρικῆς γλώσσης ὑπεστηρίχθη ὅτι ἔδει οἱ διοριζόμενοι αὐτόθι ὑπάλληλοι νὰ εἶναι εἰδήμονες τῆς Ἑλληνικῆς καὶ καὶ συμμορφῶνται πρὸς τὰ καθεστῶτα ἥθη καὶ ἔθιμα ἢ νὰ ἐκμανθάνωσι τὴν Ἑλληνικὴν παραμένοντες πλείονα χρόνον. Καὶ ὄντως ἐπὶ δεκάτιαν καὶ πλέον διωρίζοντο Ἑλληνες ἐπαρχιακοὶ ἱατροὶ καὶ εἰρηνοδίκαι πορ' αὐτοῖς καὶ εἰδήμονες τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ὑπάλληλοι κατὰ τὸ πλεῖστον.

Αὐτὸς ὁ ἱστοριογεωγράφος Τσέχος Jirecek, ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους διατελών, ὅστις πρὸ ἐξηκονταετίας περίπου περιηγήθη τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Τόνζου καὶ παρέχει ἡμῖν πολυτίμους ἱστορικές περὶ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις²⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις³⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁴⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁵⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁶⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁷⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁸⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις⁹⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹⁰⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹¹⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁷⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁸⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹²⁹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³⁰⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³¹⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³²⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³³⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³⁴⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³⁵⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτὸ δὲ αὐτοῦ εἰδήσεις¹³⁶⁾, ὁμολογεῖ τὸν ἑλληνισμὸν τῶν Καρυωτῶν, τὸ αὐτ

Рорow ἐπιχειρεῖ ν' ἀποδείξη ¹⁾ ὅτι οἱ ὧς Ἑλλήνες ἐν τῇ Βουλγαρικῇ χώρᾳ ἐμφανιζόμενοι *Καρυῶται* ἦσαν Βούλγαροι ἐκ τῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ Μωαμεθανῶν ἐποικισθέντων κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα Βουλγάρων ἐν τῷ ἐρήμῳ ἔνεκα τῶν πολέμων καὶ θρώσεων καταστάντι κατοίκων λεκανοπεδίου τοῦ Τόνζου. Τοῦτο δὲ τεκμαίρεται ἐκ τῶν τοπωνυμίων, ὄντων Βουλγαρικῶν καὶ Τουρκικῶν, πλὴν ἐνίων Ἑλληνικῶν κωμοπόλεων καὶ ἀγροικιῶν, εἰς τὰ ὅποια οὐδεμίαν σημασίαν ἀποδίδει, καὶ ἐκ τινων ἄλλων σημείων. Ἐρμηνεύει δὲ ὀξυνούστατα, ὡς αὐτὸς νομίζει, τὸν ἐξελληνισμόν τῶν γνησίων τούτων Βουλγάρων ὡς ἀκολουθῶς.

Οἱ ἐν τῇ περιοχῇ ταύτῃ, λέγει, Βούλγαροι ἄποικοι, οἱ ὅποιοι συλλήβδην ὠνομαίσθησαν *Καρυῶται*, διότι προσέφερον εἰς τὴν αὐτὴν τῶν Σουλτάνων ὡς τακτικὸν φόρον *καρύδια* (!), καθὼς ἄλλοι ἐτέρων περιοχῶν προσέφερον πρόβατα, ἄλλοι καρπούς, ἄλλοι κρόμυα καὶ τὰ τοιαῦτα, ἵσχυλοῦντο περὶ τὴν δενδροκομίαν καὶ τὴν κηπευτικὴν. Ἐκ τούτου ἤρξαντο πρωίμως ἀποδημοῦντες εἰς μεγάλας πόλεις, ἰδίως εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν, πρὸς εὐχερεστέραν ἐξοικονόμησιν τῶν τοῦ βίου των διὰ τῆς καλλιέργειας τῶν περὶ αὐτάς πολλῶν λαχανοκήπων. Ἐν ταῖς πόλεσιν ὅμως ταύταις, ὅπως ἐξευρίσκωσιν εὐλόως ἐργασίαν καὶ τυγχάνωσι τῆς προστασίας τῶν Πατριαρχείων, ὑπερασπιζόντων μόνον τοὺς Ἑλληνας (!), πρὸς δὲ καὶ τῆς τῶν ἱσχυρῶν παρὰ ταῖς Τουρκικαῖς ἀρχαῖς ζαπλοῦτων Ἑλλήνων, ἠναγκάζοντο ἢ καὶ ἡσμένον να καλῶσιν ἑαυτοὺς Ἑλληνας καὶ νὰ ἐκμανθάνωσι τὴν Ἑλληνικὴν μὴ μεταχειριζόμενοι παντάπασιν τὴν πατριὸν των γλῶσσαν. Οὕτω δὲ οἱ ἀποδημοὶ ἐξελληνιζόμενοι ἐπανήρχοντο οἴκαδε καὶ μετέδιδον τὸν ἑλληνισμόν καὶ εἰς τοὺς ὁμοφύλους των, οἵτινες πάντες σὺν τῷ χρόνῳ ἐξελληνίσθησαν.

Ὡς ἀναμφισβητήτους δὲ ἀποδείξεις τοῦ ἀρχικοῦ τῶν Καρυῶτων βουλγαρισμοῦ ἐπάγεται τὸν ἀμφισμὸν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα, ἡ ἀγάπη καὶ ἐπιδούς τινος Βουλγαρικῆς, τῶν ὁποίων τὴν ἔννοιαν ἔδοντες ἐκ παραδόσεως δὲν κατενόουν, πολλὰς Βουλγαρικὰς λέξεις καθιστώσας τὴν γλῶσσάν των δυσκατανόητον παρὰ τοῖς ἄλλοις Ἑλλήσι καὶ οὐκ ὀλίγα Βουλγαρικὰ κύρια ὀνόματα καὶ ἐπώνυμα, λίαν εὐχρηστα παρ' αὐτοῖς. Καὶ ταῦτα μὲν προκειμένου περὶ τῶν δεξιόθεν τοῦ Τόνζου οἰκούντων, τῶν κυρίως Καρυῶτων, περὶ δὲ τῶν ἀριστερόθεν φρονεῖ ὅτι οὗτοι δυνατόν νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς πρόσφατοι ἑλληνομανεῖς Βούλγαροι. Διότι τριγλωσσοὶ ὄντες (λαλοῦντες δηλαδὴ ἄνευ προτιμήσεως τὴν Βουλγαρικὴν, τὴν Τουρ-

3) Рорow Dobri, οἱ Ἑλλήνες ἐν τῇ περιφερίᾳ τοῦ ἐλχόβου (Καζιλ-ἀγάς), ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἀρχεῖον τῶν περὶ συνοικισμῶν μελετῶν» Σοφία, ἔτ. 1938, βιβλ. III, σελ. 1—34, βουλγαριστὶ μετὰ γαλλικῆς ἐν τέλει συντόμου περιλήψεως.

κικὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, παρεφθαρμένως ἀπάσας) ἤρξαντο ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος νὰ ὑποστηρίζωσι τὴν Ἑλληνικὴν ἐκκλησίαν, τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς Ἑλληνικῆς μητροπόλεως Ἀδριανουπόλεως. Οὕτω δὲ ἐνεφανίζοντο ὡς Ἑλλήνες, ἐνῶ οἱ μεταναστεύσαντες πρὸ αἰῶνος εἰς Βεσσαραβίαν τῆς Ρωσίας συγγωριοὶ των παρέμειναν Βούλγαροι καὶ πολλοὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν ἐπανῆλθον εἰς τὴν μητέρα των Βουλγαρίαν ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς καὶ ζῶσι σήμερον ἐν αὐτῇ.

Ὁ ἀξιότιμος συγγραφεὺς Καρυώτης ὧν, ὡς αὐτὸς ὁμολογεῖ, ἐπομένως Ἑλληνικῆς καταγωγῆς καὶ μέτοχος Ἑλληνικῆς τινος ἐκπαιδεύσεως, ὡς διαφαίνεται ἐξ τῆς ἑλληνογνωσίας του, Ἀγάθος τις Παπαδόπουλλος (?), παιδιόθεν ὅμως προφανῶς ἐκβουλγαρισθεὶς διὰ τῆς ἐν Βουλγαρικῶς σχολείοις ἀναπληρώσεως τῶν σπουδῶν του καὶ ὡς τοιοῦτος μὴ ἀκολουθήσας τοῦ ἐξ τὴν Ἑλλάδα μεταναστεύσαντος ὁμοφύλου του ¹⁾ πειράται νῦν ἐκπαιδευόμενος pro domo sua ν' ἀποδείξη τὴν Βουλγαρικὴν ἀνέκασιν καταγωγὴν του καὶ πρὸς μείζονα περὶ αὐτῆς πειστικότητα ἐκβουλγαρίζει πάντας τοὺς Καρυώτας, οἵτινες πλὴν ὀλίγων (καὶ τῶν ἐκβουλγαρισθέντων ἤδη πρὸ ἐτῶν ὡς ὁ συγγραφεὺς) πρὸς διαφύλαξιν τοῦ πατρίου των ἐθνισμοῦ καὶ τῆς γλώσσης κατέλιπον ἐκουσίως τὴν γενέτειραν καὶ τὰ ὑλικά των ἀγαθὰ καὶ δὲν εἶχον ἄδικον οἱ Προμηθεῖς οὗτοι Ἑλλήνες διότι πάντες σὺν τῷ χρόνῳ θ' ἐκβουλγαρίζοντο, ὡς ὁ συγγραφεὺς, ἂν κρίνῃ τις ἐκ τῶν ἀπομεινάντων ἐν Βουλγαρίᾳ Ἑλλήνων, τῶν ὁποίων ἢ σύγχρονος γενεὰ ἀπὸ τοῦ 1900, στερηθεῖσα τῶν ἐθνικῶν της σχολείων καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐκπαιδευομένη ἐν Βουλγαρικῶς ἀπέβαλε τὴν τε πατριὸν γλῶσσαν καὶ τὸν ἐθνισμόν καὶ ἐκβουλγαρίσθη.

Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ τοῦ ἐθνικοῦ του σκοποῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐνδέχεται νὰ ὑπολानθάνῃ καὶ πολιτικὴ τις ὑστεροβουλία περὶ μείζονος αὐξήσεως τοῦ ἐν Μικεδονίᾳ Βουλγαρικοῦ πληθυσμοῦ, ἀφοῦ ἡ μελετὴ ἐδημοσιεύθη ἐν ἐπιστημονικῷ περιοδικῷ σκοποῦντι τὴν κατὰδεῖξιν τῆς ἐθνολογίας

1) Πολλοὶ τῶν Καρυῶτων δυσχυρίζονται ὅτι ὁ συγγραφεὺς δὲν εἶναι Καρυώτης, ἐνεφανίσθη δὲ τὸ πρῶτον εἰς Καβαλὴ τῷ 1924, ὅπου καὶ παρέμεινεν ἔκτοτε, ἐλθὼν ἐκ Σοφίας. Μετήρχετο τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικολάβου καὶ ὡς τοιοῦτος ἀνελάμβανεν ἐπ' ἀμοιβῇ, ὡς καὶ ἄλλοι, τὴν συμπλήρωσιν τῶν πρὸς μετανάστευσιν δηλώσεων τῶν Καρυῶτων, ἐπειγομένων ν' ἀπέλθωσιν. Προετιμᾶτο δὲ τῶν ἄλλων ὡς λαλῶν τὴν Ἑλληνικὴν. Ἡμεῖς παραδεχόμεθα τὴν περὶ καταγωγῆς ὁμολογίαν τοῦ ἰδίου, ἣτις προϋποθέτει χρονίαν ἐκ τῆς γενέτειρας του ἀποδημίαν, πιθανῶς παιδιόθεν, ἂν ἡ δυσχέρεις τῶν Καρυῶτων ἀληθεύῃ, ὡς μὴ γνωρίζοντων αὐτόν.

τῶν ἐν τῇ Βαλκανικῇ γερονήσῳ συνοικούντων λαῶν¹⁾, ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀρίσταν τῆς συνήθους νοοτροπίας ἀνιστορήτων τινῶν λογίων καὶ διανοουμένων Βουλγάρων, οἵτινες ἔχουσι τὴν ἔμμονον γνώμην (idée fixe), ὅτι οἱ Ἕλληνες τῆς βορείου Θράκης, μέχρι τοῦ 1878 Ὀθωμανικῆς ἐπαρχίας, προσαρτηθεῖς εἰς τὸ τρίτον Βουλγαρικὸν βασίλειον, ἦσαν Βούλγαροι ἢ ἀπ' αἰῶνων ἐξηλληνισμένοι ἢ ἐσχάτως ἐλληνομανεῖς ἔνεκα τῆς ἐπ' αὐτοῦ ἐπιδράσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ κλήρου καὶ τοῦ σχολείου· ἀλλὰ καὶ ἔτι πρὸς ὅτι ἐν γένει οἱ Θρακοῦ Ἕλληνες ἦσαν ἐξηλληνισμένοι ἢ ἐλληνομανεῖς Βούλγαροι ἀπ' βαλόντες τὸν ἐθνισμόν των ἐπὶ τουρκοκρατίας, κατὰ δὲ τὸν διδόντα τῆς φιλολογίας Τζένωφ²⁾ καὶ τὴν σχολὴν του ὅτι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀρχαῖοι Θράκες ἦσαν Σλαῦν καὶ Πρωτοβούλγαροι, ἄρα ἀνέκαθεν αὐτόχθονες Σλαυοβούλγαροι.

§ 6) Ἀσχέτως τῆς παραδόξου ταύτης νοοτροπίας, μεταβαλλούσης πολλάκις τὴν ἱστορικὴν ἔρευναν εἰς ἀνεστραμμένην ἐπιστήμην (verkehrte Wissenschaft), ὡς ὀρθῶς καὶ ἀμερολήπτως ἔκρινεν ὁ καθηγητὴς τοῦ ἐν Σοφίᾳ πανεπιστημίου Moutafciw³⁾, ἐξετάζοντες μόνον τὸ περὶ τῆς κα-

1) Οἱ Βούλγαροι, ὡς γνωστόν, δὲν παύονται διεκδικοῦντες τὴν Μακεδονίαν, ὡς χώραν οἰκουμένην κατὰ πλειονοψηφίαν ὑπὸ Βουλγάρων, μὴ θέλοντες ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν συντελεσθεῖσαν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Μακεδονίᾳ κοσμογονίαν μετὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐτεροφύλων πληθυσμῶν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ ἐγκατάστασιν τῶν Ἑλλήνων προσφύγων καὶ μεταναστῶν ἐκ Τουρκίας, Ρωσίας, Βουλγαρίας καὶ ἄλλοθεν. Διόχρονίζονται ὅτι οἱ ἐν αὐτῇ Σλαυόφωνοι Ἕλληνες πολῖται εἶναι Βούλγαροι μετὰ Βουλγαρικῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως καὶ φρονημάτων καὶ ὑπολογίζουσιν αὐτοὺς ἐν ταῖς στατιστικαῖς τῶν περὶ τὰς διακοσίας χιλιάδας, ποθοῦντας διακαῶς τὴν μετὰ τῆς μητρὸς των Βουλγαρίας πολιτικὴν ἑνωσιν. Ἦς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον προστίθενται νῦν καὶ δύο ἢ τρεῖς δεκάδες χιλιάδων Βουλγάρων ἐκ Βουλγαρίας μεταναστῶν ὑπὸ τοῦ φιλοπάτριδος συγγραφέως!!

2) Tzenoff G. Geschichte der Bulgaren und der anderen Südslaven von der Römischen Eroberung der Balkanhalbinsel bis zum Ende des IX Jahrh. ἔτ. 1935.—Ὡσαύτως τοῦ αὐτοῦ: Die Abtsammung der Bulgaren und die Urheimat der Slaven, ἔτ. 1930, καί: Gothen oder Bulgaren, ἐκδομένο ἐν Λειψίᾳ καὶ Βερολίνῳ. Καὶ πολλὰ ἄλλα ἐν Βουλγαρικῇ γλώσσῃ δημοσιευθέντα ἐν περιοδικοῖς καὶ ἐν ἰδιαιτέροις τεύχεσιν.

3) Moutafciw B. Byzant. Zeitschrift, τόμ. XXXVI, ἔτ. 1936, σελ. 431—435 ἐν βιβλιοκρίσει τοῦ προμνημονευομένου ἔργου: Geschichte der Bulgaren κτλ. ἐν ἣ ῥητῶς ὑποδεικνύεται τῷ συγγραφεῖ ὅτι διὰ τοιούτων παραδοξολογιῶν καὶ ἀλογισμῶν ἀντὶ ἐθνικῆς ὀφελείας, ὡς νομίζεται, μεγίστη ἐθνικὴ ζημία προσγίνεται. Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἄλλοι ἀληθεῖς Βούλγαροι ἐπιστήμονες δυσφοροῦσι καὶ ἀγανακτοῦσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις δημοσιεύμασιν, ἀποφεύγουσιν ὅμως ν' ἀντεπεξέλθωσι κατ' αὐτῶν πιθανῶς ἔνεκα φόβου παρεξηγήσεως τῶν ἐθνικῶν τῶν αἰσθημάτων ὑπὸ τῶν πατριωτῶν (patriotari),

ταγωγῆς τῶν Καρυῶτων ζήτημα, ἀνακινούμενον νῦν ὑπὸ τοῦ ἀξιοτίμου κυρίου Dobri Porow μετὰ τὴν ὀριστικὴν αὐτῶν ἐκ τῆς γενετικῆς των ἔκλειψιν, φρονοῦμεν ὅτι οὗτοι κατὰ λογικὸν καὶ φυσικὸν τῶν πραγμάτων εἰρμὸν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἦσαν ἀποικισθέντες κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα Βούλγαροι, ἐξηλληνισθέντες σὺν τῷ χρόνῳ διὰ τῶν ἐλληνομανῶν συγχωρίων των ἀπονοστούντων εἰς τῆς εἰς Ἑλληνικὰς μεγαλοπόλεις ἀποδημίας των, ὡς εἰκάζει ὁ συγγραφεὺς.

Βουλγαρικὸς ἀγροτικὸς πληθυσμὸς, συμπαγής, ὡς ἀναμφιβόλως θὰ ἔπρεπε νὰ ἦσαν οἱ ἐποικισθέντες εἰς τὴν προεξηρημένην περιοχὴν, περικυκλούμενος πάντοθεν ὑπὸ ὁμοφύλων καὶ ὁμογλώσσων καὶ Τούρκων ἐτερογλώσσων, ἦτο ἀδύνατον τάχιον ἢ βράδιον νὰ ἐξηλληνισθῇ, τ. ἔ. ν' ἀποβάλλῃ τελείως τὴν μητρικὴν του γλῶσσαν, τὴν Βουλγαρικὴν δηλαδὴ καὶ ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὴν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς κτῶμενος ἅμα καὶ ἰσχυρὰν Ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ἀκόμη ὅτι οἱ ἐκείναι ἀπονοστούντες τῶν ἐξηλληνιζομένων κατὰ τὴν ἀποδημίαν συγχωρίων των μετετρέποντο εἰς διαπρυσίους ἐλληνοκήρυκας καὶ καταλείποντες πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν των ἐδίδασκον ἡμέρας καὶ νυκτὸς τοὺς ὁμοφύλους των τὴν Ἑλληνικὴν καὶ ὡς ἄλλοι ἐθναπόστολοι κατήχουν αὐτοὺς εἰς τὴν ἀποδοχὴν τοῦ ἐλληνισμοῦ χάριν τῆς σωτηρίας τῆς ψυχῆς των ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως.

Ἡ μητρικὴ γλῶσσα ὁλοκλήρως συνοικισμῶν δὲν ἀντικαθίσταται εὐκόλως καὶ ταχέως δι' ἄλλης ὡς διὰ μαγικῆς τῆς Κίρκης ράβδου. Πρὸς τελείαν αὐτῆς ἔκλειψιν καὶ ἀντικατάστασιν ἀπαιτεῖται καὶ δὴ μετὰ διαδρομὴν πολλῶν μετὰ ξενισμῶν σταδίων μακροχρόνιος ἢ ἐπικοινωνία ἢ ἐπιμειξία καὶ συγχώνευσις μετὰ συνοίκων ἁλλογλώσσων, πολυπληθεστέρων καὶ ἰσχυροτέρων ὕλικῶς καὶ πνευματικῶς, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα ἐπὶ τέλους ἐπικρατεῖ¹⁾. Ἄν δὲ οἱ πρὸ δύο περὶπου αἰῶνων μεταναστεύσαντες

1) Οὕτω οἱ Προβούλγαροι ἐγκαταστάντες εἰς τὴν Βυζαντικὴν ἐπαρχίαν κάτω Μοισίαν ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Πρωγονάτου (668—685), ὅπου εἶδον συμπαγεῖς Σλαυικοὺς πληθυσμοὺς καὶ μᾶλλον κοινωνικῶς αὐτῶν προωδευμένους καὶ διωγμένους καὶ συμμειγνέτες μετ' αὐτῶν ἔλαβον τὴν γλῶσσαν αὐτῶν τὴν Σλαυικὴν οὐδενὸς ἔχοντος καταλειφθέντος ἐκ τῆς ἰδίας αὐτῶν γλώσσης τῆς Τουρανικῆς ἐντὸς δύο αἰώνων.—Οἱ ἀρχαῖοι βάρβαροι Θράκες, συγγενεῖς φυλετικῶς τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ χίλια σχεδὸν ἔτη ἐπικοινωνοῦντες μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀνωτάτου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ διὰ τῆς Ἑλληνικῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἀνέβησαν ἐπὶ σιῶνας μετὰ τὴν συμπαγὴν Τουρκακὶν πληθυσμῶν ἐποικισθέντων ἔνεκα τῆς πρὸς αὐτοὺς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς βιαίας ἐπιβολῆς αὐτῶν ὡς κυριαρχῶν ἀπέβαλον τὴν μητρικὴν τῶν γλῶσσων τὴν Ἑλληνικὴν καὶ προσέλαβον τὴν Τουρκακὴν, διεφύλαξαν ὅμως ἱκανὰς τῆς γλώσσης των λέξεις ἀναφερομένας εἰς τὴν θρησκείαν των

ἐκ Πίνδου καὶ Βοσκοπόλεως εἰς τὴν νῦν Βουλγαρίαν Κουτσόβλαχοι καὶ ζῶντες ἔκτοτε ὁμοδόξων Βουλγάρων καὶ Ἑλλήνων δὲν ἀπέβαλον μέχρι καὶ σήμερον τὴν μητρικὴν τὴν γλῶσσαν, (ὅσοι ἐξακολουθοῦσιν ἔχοντες κατ' οἶκον τὴν Κουτσοβλαχικὴν) μεθ' ὅλην τὴν ἑλληνοφιλίαν τὴν ἢ τὴν βουλγαροφιλίαν, τὴν δι' ἐπιγαμιῶν μεθ' Ἑλλήνων καὶ Βουλγάρων ἐπιμειξίαν τὴν καὶ τὴν ἐπὶ γενεὰς εἰς Ἑλληνικά ἢ Βουλγαρικά σχολεῖα ἐκπαιδευσίν των, πολλῶ ἦττον ἢτο δυνατόν οἱ Καρυῶται ὄντες σύμπαντες ἀνέκαθεν Βούλγαροι κατὰ τὸν συγγραφέα καὶ μὴ συνοικοῦντες μεθ' Ἑλλήνων μηδὲ Ἑλληνικά σχολεῖα ἔχοντες μέχρι τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ν' ἀποβάλωσι πλήρως τὴν μητρικὴν τὴν γλῶσσαν τὴν Βουλγαρικὴν καὶ ν' ἀντικαταστήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς Ἑλληνικῆς κτώμενοι ἅμα καὶ ἀκραιφνῆ Ἑλληνικὴν συνείδησιν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ σχεδὸν χρονικοῦ διαστήματος διὰ τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐπιβολῆς τῶν ὀλίγων ἀπονοστούντων ἐξηλληνισμένων συγχωρίων των.

Ἐτέρα δὲ τρανὴ ἀποδείξεις τοῦ ἀδυνάτου ἐξηλληνισμοῦ τῶν Καρυῶτων, ἂν ἦσαν Βούλγαροι, εἶναι οἱ ἐξισλαμισθέντες πρὸ τριῶν αἰώνων Ροδοπαῖοι Βούλγαροι, οἱ Πομάκοι. Καὶ οὗτοι μεθ' ὅλον τὸν τυφλὸν φανατισμὸν των εἰς τὸν μωαμεθανισμόν, μεθ' οὗ ἦτο ἐν τῇ χερσονήσῳ ἀρρήκτως ἐπὶ τουρκοκρατίας συνδεδεμένη ἡ Τουρκικὴ γλῶσσα, ἡ καὶ ἐπίσημος, καὶ μεθ' ὅλον τὸ ἄσπονδον θρησκευτικὸν των μῖσος κατὰ τῶν συνοίκων των ὁμοφύλων Βουλγάρων χριστιανῶν¹⁾ καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς Τουρκικῆς ὑπὸ Τούρκων χοτζάδων δὲν ἀπέβαλον τὴν μητρικὴν τὴν Βουλγαρικὴν ἀντικαταστήσαντες διὰ τῆς Τουρκικῆς αἵτε μὴ συνοικοῦντες Πομάκοις. Ὁ ταχὺς ἐκβουλγαρισμός, γλωσσικὸς καὶ ἐθνικὸς, τῆς νῦν γενεᾶς τῶν ἐναπομεινάντων μετὰ τοὺς πολέμους καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν γενῶν

καὶ τὴν κοινοικὴν διοίκησιν.—Οἱ ἐν Βουλγαρίᾳ Πανλίκιανοί—Μανιχαιοὶ (Σῆροι καὶ Ἀρμένιοι) ζῶντες ἐπὶ αἰῶνας μετὰ Βουλγάρων, τῶν ὁποίων πολλοὺς προσελύττισαν εἰς τὸ δόγμα των, ἀπέβαλον τὴν γλῶσσάν των καὶ προσέλαβον τὴν Βουλγαρικὴν διὰ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ ἐπιμειξίης.—Οἱ σημερινοὶ Αἰγύπτιοι (Φελλάχοι) λυλοῦσι τὴν Ἀραβικὴν ἀποβαλόντες τὴν γλῶσσάν των ὑπὸ τὸ κράτος ἐπὶ αἰῶνας τῶν Ἀράβων καὶ τῆς ἐπ' αὐτοὺς διὰ τῆς βίας ἐπιβολῆς τῆς Μωαμεθανικῆς θρησκείας.—Ὡσαύτως οἱ Σῆροι χριστιανοὶ ζῶντες μετὰ Ἀράβων ἐπὶ αἰῶνας προσέλαβον τὴν Ἀραβικὴν γλῶσσαν καὶ ἄλλοι.

1) Αἱ σφαγαὶ τῶν Βουλγάρων τοῦ Βατάκ, τῆς Περουσιέτης καὶ ἄλλων ἐπὶ τῆς Ροδόπης κομῶν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν των τοῦ 1876, τὴν ὀνομαζομένην τοῦ Ἀπριλίου, αἵτινες προεκάλεσαν τὴν φρίκην τῶν Εὐρωπαίων καὶ τὸν Ρωσοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1877—78, ὅσας ἀπηλευθέρωσε τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τοῦ μακραίωνος Τουρκικοῦ ζυγοῦ, ἐγένοντο ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων των ἐξισλαμομένων Πομάκων.

Ἑλλήνων, ζώντων ἤδη σποραδὴν μετὰ συμπαγῶν Βουλγαρικῶν πληθυσμῶν καὶ ὑπὸ τὰς γνωστὰς πολιτικάς, κοινωνικάς καὶ βιοτικάς συνθήκας, ἀγνώστους κατὰ τὸ παρελθόν, δέον νὰ μὴ λαμβάνηται ὡς γνώμων τοῦ κατὰ τὸν συγγραφέα ἐξηλληνισμοῦ τῶν δῆθεν Βουλγάρων Καρυῶτων, διότι εἶναι ὅλως διάφορος αὐτοῦ. Ὡς εἰκὸς οἱ ὀλίγοι σήμερον μετὰ πολλῶν καὶ ὑπὸ τοιαύτας συνθήκας διαβιοῦντες Ἕλληνες ἐν Βουλγαρίᾳ (ἄνευ σχολείου καὶ ἐκκλησίας ἐπιβαλλομένης τῆς Βουλγαρικῆς ἐκπαιδεύσεως καὶ γλώσσης καὶ ἀπαγορευομένης τῆς χρήσεως τῆς Ἑλληνικῆς) δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐκβουλγαρισθῶσιν. Ἄνευ τῶν ἐπ' αὐτοὺς κατ' ἐξαίρεσιν ἐκβιαστικῶν καὶ ἀνελευθέρων κυβερνητικῶν τούτων μέτρων ἐν συνταγματικῷ κράτει καὶ οὗτοι θὰ διεφύλασσον τὴν γλῶσσάν των καὶ τὸν ἐθνισμόν, ὡς οἱ Ἀρμένιοι, οἱ Ἑβραῖοι καὶ οἱ Τούρκοι¹⁾.

Τὸ μόνον, ὅπερ θὰ ἦτο εὐλογον νὰ ὑποστηριχθῇ, εἶναι ὅτι ἐνδέχεται Βούλγαροί τινες τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας κατερχομένων ὁπὸ τῶν ὁρέων εἰς τὴν πεδιάδα νὰ συνφύγησαν μετὰ τῶν ἀπὸ τοῦ μεσαίωκος ἤδη ὀφισταμένων συμπαγῶν ὁμοδόξων τῶν Ἑλλήνων Καρυῶτων καὶ ὡς ὀλίγοι νὰ ἀφωμοιώθησαν ὑπὸ τῶν πολλῶν. Τοῦτο συνετελέσθη πολλαχοῦ, ὅπου ἐπεκράτει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον, οἷον ἐν Φιλιππουπόλει, Στενιμάχῳ, Ἀδριανουπόλει, Σέρραις, Θεσσαλονίκῃ, καὶ ἄλλαχοῦ. Οὕτω δὲ καὶ ἀναμφισβητήτως θὰ ἡρμηνεύετο καὶ ἡ παρὰ τοῖς Καρυῶταις χρήσις Βουλγαρικῶν λέξεων καὶ ὀνομάτων, μεταπλασθέντων μορφολογικῶς ἑλληνιστί. Τοιοῦτόν τι ὅμως ὁ συγγραφεὺς δὲν παραδέχεται ἀγνούμενος τὴν ὑπαρξίν μεσαιωνικῶν Ἑλλήνων ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ κάτω Τόνζου καὶ ὑπολαμβάνων πάντας τοὺς Καρυῶτας Βουλγάρους ἀποικισθέντας ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξηλληνισθέντας, παραδέχονται ὅμως σοβαροὶ ἐπιστήμονες, ὡς προεργήθη, ὁ πολὺς Ischirkow καὶ ὁ Jirecek διὰ τινος.

§ 7) Μουράτ ὁ πρῶτος κατακτίσας τὴν Θράκην ἐπόμεινε διὰ Μωαμεθανῶν ἐκ τῆς μικρᾶς Ἀσίας μετακλιθέντων πολλὰ αὐτῆς μέρη ἕνεκα τῆς ἐκ τῶν πολέμων καὶ τοῦ ὀλέθρου γενομένης μεγάλης ἀνθρώπων ἐρημίας. Ἰδίως δὲ τὰ μετὰ τὸ Αἴμου καὶ τοῦ Ἑβρου καὶ τὰ περὶ τὰς πόλεις Τατάρ Παζαρτζίκιον (Βατκούνιον), Φιλιππούπολιν, Ζαγοράν (Βερόνην), Διάμπολιν (Καβύλην), Καρναβάτ (Ἀετόν), Πύργον (Δεβελτόν) καὶ ἐκεῖ-

1) Οὗτοι ἐκτελοῦσιν ἐλευθέρως τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα ἐν τῇ γλώσσῃ των καὶ ἐκπαιδεύουσι τὰ τέκνα των ἐν αὐτῇ ὀφισταμένων καὶ ἀνεγνωρισμένων ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν κοινοτήτων των, ὡς ἐθνικῶν μειονοτητιῶν.

θεν πρὸς νότον μέχρις Ἀδριανουπόλεως (λεκανοπέδιον τοῦ κάτω Τόνζου)¹⁾. Τὸ διὰ Μωαμεθανῶν τοῦτο ἐποικιστικὸν ἐν Θράκῃ ἔργον ἐξηκολούθησε καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Βαγιαζίτ καὶ ἄλλοι σουλτάνοι κατὰ τὸν 15ον καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος²⁾. Περὶ συγχρόνου μετὰ Μωαμεθανῶν ἐποικισμού ὁθενδήποτε Βουλγάρων οὐδεμία μνεία γίνεται.

Σκοπὸς τοῦ διὰ Μωαμεθανῶν ἐποικισμού τῶν κατακτωμένων ἐν γένει ὑπὸ τῶν Τούρκων χωρῶν δὲν ἦτο μόνον ἡ συμπύκνωσις τοῦ ἡραιωμένου ἰθαγενεὺς πληθυσμοῦ, ἀλλ' ἦτο καὶ ἡ ἐξασφάλις τῆς Τουρκικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῶν Χριστιανῶν διὰ τῶν συνοικούντων αὐτοῖς Μωαμεθανικῶν στοιχείων καὶ τοῦ εὐκόλου ἐρρου δι' αὐτῶν ἐξιλαμισμού τῶν Χριστιανῶν. Ἐνεκα δὲ τοῦ δευτέρου σκοποῦ ἀπεκλείετο τότε κατὰ τὰ μέρη ταῦτα ὁ συνεποικισμὸς Χριστιανῶν, διαπιστοῦται δὲ ὅτι ὅσον καὶ ἂν ἡρημώθη τῶν Χριστιανῶν τῆς κατοίκων ἡ βόρειος Θράκη, εἶχεν ἔτι ἱκανοὺς (Ἕλληνας, Βουλγάρους καὶ Παυλικιάνους) εἰς τε τὰς πόλεις καὶ κομποπόλεις καὶ τὴν ὑπαιθρον, οἵτινες ἀπετέλεσαν τοὺς πυρῆνας τῶν ἐπὶ Τουρκοκρατίας συνοικισμῶν, ἐνίσχυσαν δὲ σπουδαίως διὰ τῆς ἐξωμοσίας τῶν τοὺς ἐποίκους Μωαμεθανούς. Ἐξ οὗ καὶ ἡ χώρα ἔλαβε μουσουλμανικὴν ὄψιν πλειοψηφούντων τῶν Μουσουλμάνων.

Ὅτε οἱ Μουσουλμᾶνοι σὺν τῷ χρόνῳ ἤρξαντο ἐλαττοῦμενοι μὴ προσερχομένων πλέον νέων ἐποίκων ἐκ τῆς Ἀσίας πρὸς συμπλήρωσιν τῶν δημιουργουμένων κενῶν εἴτε ἐκ τῶν ἀδιαλείπτων στρατειῶν εἴτε ἐκ τῶν συχνῶν ἐπιδημιῶν (πανώλους καὶ χολέρας), τὰ πλείστα τῶν κενῶν ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔκτου αἰῶνος φθίνοντος καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου, ὅποτε οἱ Χριστιανοὶ ἀκινδύνως μετεκινοῦντο παγιοθεΐσης τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐπληροῦντο βαθμὴδὸν ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κατερχομένων ἀπὸ τῶν ὁρέων καὶ συνοικούντων ἢ μετὰ τῶν Μωαμεθανῶν ἢ μετὰ τῶν περσιζθέντων ἐν τοῖς πεδίοις Χριστιανῶν ἢ ἀποτελούντων νέους συνοικισμούς, εἰς τοὺς ὁποίους μετόικουν καὶ τινες τῶν περιόικων Μωαμεθανῶν, μὴ ἐπιτρεπομένων ἀμειγῶν Χριστιανικῶν συνοικισμῶν.

Ἡ τῆς βορείου Θράκης αὕτη μουσουλμανοποίησις μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν ὀνομάτων τῶν κωμῶν, ἀγρῶν, παραποτάμων, ρυάκων, χειμάρρων, δασῶν, λόφων, πλατειῶν, κρηνῶν, φρεάτων καὶ ἄλλων τύπων, ἅτινα ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ πολλὰ μέχρις ἐσχάτων ἦσαν Τουρκικά. Ὁ ἱερεὺς Κ. Οἰκονόμος, ὅστις συνέλεξε τὴν ὕλην τῆς συγγραφῆς του περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως φθίνοντος τοῦ δεκάτου ὀγδόου καὶ ἀρχομένου τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνος, τὰς πλείστας τῶν κωμῶν τῆς ἐπαρχίας Τουρκικάς τε

καὶ συμμείκτους ὀνομάζει τουρκιστί¹⁾. Ὁ Jirecek λέγει ὅτι ἐκ τῶν 52 κωμῶν τῆς περιφερείας Τσιρπάν (Πίζου) δύο μόνον δὲν ἔφερον Τουρκικά ὀνόματα, ἐκ δὲ τῶν 48 τῆς περιφερείας Τυρνόβου Σεϊμέν (Ἄρζου) τῆς κεντρικῆς Θράκης τρεῖς²⁾. Ἡ αὕτη ἀναλογία παρατηρεῖται καὶ ἐν τῷ λεκανοπέδιῳ τοῦ κάτω Τόνζου. Ἐκ τῶν περὶ τὸ Καβακλή 30 κωμῶν πλὴν τῶν 4 ἑλληνωνύμων Καρυαί (Κοζλουδζά), Μέγα καὶ Μικρὸν Μοναστήριον καὶ Δράμα αἱ λοιπαὶ ἦσαν τουρκῶνυμοι: Καβακλή, Γενίκιοι, Βακούφ, Σουουτζάκ, Δογγάνιοι, Σιαχλή, Σιναπλή, Τσουκούριοι, Χασαμπεγλή, Κιζιλτζηκλή, Κουρμουσλή, Ἑσεμπεγλή, Καραπτζά, Μπαλήμπουνάρι, Καλφάκιοι, Ταρασμανλή, Γιαουσδερε, Καϊκλήδερε, Γιουμπέλ, Παζαρτζικ, Ματσά, Μπιτλιζέ, Σιαφκούλαρ, Γέρδεμε, Μινέκιοι. Τὰ Σλαβοβουλγαρικά τότε τοπωνύμια εἶχον περιορισθῇ εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν ὁρέων Αἰμου καὶ Ροδόπης, διασφoζόμενον καὶ ἐνίων μεσαιωνικῶν Ἑλληνικῶν ἐν παραφθορᾷ. Ἀναμφιβόλως κατὰ τὴν καθόδον τῶν Βουλγάρων ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος εἰς τὴν πεδιάδα συνήκασάν τινες μετὰ τῶν περισσθέντων ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς λαίλαπος ὁμοδόξων Καρυωτῶν καὶ συνεχωνεύθησαν ὑπ' αὐτῶν, ὥς ἐν Καβακλή, ὅπου ὑπῆρχε καλουμένη Βουλγαρικὴ συνοικία, ὥς προσερόθη, (Βουλγαρικὸς μαχαλᾶς ἢ τὸ ἀλώνι τοῦ Ἰβάν) χωρὶς νὰ ὑφίστανται Βούλγαροι³⁾, ἄλλοι δὲ ἀπέτέλεσαν ἐν τῇ περιοχῇ βραδύτερον καὶ ἰδίους συνοικισμούς, ὅθεν καὶ τὰ ἀπαντῶντα Βουλγαρικά ἐνιαχοῦ τοπωνύμια, ἅτινα προσηυξήθησαν μετὰ τὴν συγκρότησιν τοῦ τρίτου Βουλγαρικοῦ βασιλείου, ἐσχάτως δὲ ἀντικατέστησαν βασιλικῷ διατάγματι πάντα τὰ ξενώνυμα μὴδὲ τῶν ἱστορικῶν ἐξαιρουμένων.

Ὅτι δὲ οἱ Καρυῶται εἶναι λείψανα τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ διαπιστοῦται πρὸς τῇ γλώσσῃ των καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν διαφυλαχθέντων Ἑλληνικῶν τοπωνυμίων: Καρυαί (Κοσλοντζά τουρκιστί κατὰ πιστὴν μετάφρασιν), Μέγα καὶ Μικρὸν Μοναστήριον (τουρκιστί Μπογιούκ καὶ Ὀφάκ Μοναστήρ), Παλαιόκαστρον, Δράμα (Δράμισσα ἐπισκοπὴ μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως), Μάρμαρον (τοποθεσία) καὶ ἐκ τῶν Τουρκικῶν: Καβακλή, Σιναπλή, Δογγάνιοι, Φουντουκλή, προσερχομένων πάντων ὡς τὸ Κοσλοντζά κατὰ πιστὴν μετάφρασιν ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν Δεύκη, Σίναπι, Ἰερακοχώριον, Λεπτοκαρυαί. Διότι, ὥς φαίνεται κατὰ τὰ μέρη ταῦτα αἱ τοπωνυμιαὶ ἐτίθεντο ἀπὸ τῶν Βυζαντιανῶν ἤδη χρόνων ἐκ τοῦ εὐδοκμοῦντος φυτικοῦ κόσμου: προβλ. *Μηλεῶνες* (μηλέαι), *Φακαί* (τουρκιστί Φα-

1) Κ. Οἰκονόμου, ἐγχειρίδιον περὶ τῆς ἐπαρχίας Φιλιππουπόλεως, Βιέννη, ἔτ. 1819.

2) Jirecek K., Das Fürstertum Bulgarien, σελ. 48.

3) Jirecek-Arghyrow, ἐνθα ἀνωτέρω, σελ. 693.

1) Χαλκοκονδύλης, Βιβλ. II σελ. 101, ἔκδ. Βόννης.

2) Hammer, Geschichte des Osmanischen Reich, τόμ. I, σελ. 285.

κία). 'Αλλως τε ή κατά την υπό των Τούρκων κατάκτησιν ύπαρξις 'Ελλήνων όμολογείται και εκ του υπό των έποίκων τότε Μωαμεθανών χαρακτηρισμού δύο χωρίων διά του όνόματος 'Ορούμ (Ρωμαίοι- 'Ελληνες), ώς οικουμένων προφανώς υπό 'Ελλήνων μεταξύ άμειγών Τουρκικών συν-οικισμών, των: 'Οδρούμ-Φακία και 'Οδρούμ-μπεηλήκιοι εκτουρκισθέντων και αυτών συν τω χρόνῳ. Σημειωτέον δέ ότι και έτερον χωρίον της περιφερείας Χαρμανλή νοτιοδυτικώς του Καβακλή έκαλείτο 'Ορούμκιοι, του όποιου οι κάτοικοι μετά των τουρκωνύμων 'Ερτζελή, Κόζουλτζα και Σόργουλι παραμείναντες 'Ελληνες μέχρις έσχάτων μεταξύ Βουλγαρικών συνοικισμών και περί την ύλοτομίαν άσχολούμενοι μετενίσταυνσαν κατά το πλείστον εις την 'Ελλάδα και εγκατέστησαν ως γεωργοι εις τάς περιφερείας Σερρών και Νιγρίτης.

§ 8 'Αλλά νυν γεννάται το ζήτημα, αν ούτοι οι των Καρυωτών πρόγονοι ήσαν 'Ελληνες ή Σλαυοβούλγαροι εξήλληνισμένοι ήδη από του μεσαιώνος, όποτε ή κατά τον συγγραφέα Βουλγαρική των Καρυωτών καταγωγή μετατοπίζεται έα παλαιότερον. 'Ανατρέχοντες εις την ιστορίαν συμπεραίνωμεν ότι ούτοι ήσαν άπ' αίωνων 'Ελληνες.

Το λεκανοπέδιον του κάτω Τόνζου, κείμενον μεταξύ των όρέων Καρατζά-δάγ ('Ελάφων) και Σιράντζης, ως νυν ταύτα ονομάζονται, δηλ. μεταξύ του ανατολικού 'Ανθάρμου και του μικρού Αΐμου, και διαρρεόμενον από βορρά προς νότον υπό του ποταμού έμβάλλοντος παρά τη 'Αδριανούπολει εις τον 'Εβρον, κατακειτο αρχαιόθεν πυκνώς, ως μαρτυρείται εκ των διασωζομένων πλείστον χωμάτων—τύμβων, υπό των 'Οδρουτών, του ισχυροτάτου των Θρακικών φύλων και του μάλλον επιδεκτικού του 'Ελληνικού πολιτισμού (φιλία και συμμαχία αυτών μετά των 'Αθηναίων, έμπορικά σχέσεις, νομίματα, μέτρα και σταθμά 'Ελληνικού τύπου, 'Ελληνική γραφή και επιγραφίαι μεθ' Ελλήνων και άλλα από του πέμπτου ήδη π. Χ. αιώνος). Μετά την υπό του Φιλίππου του 'Αμύντου κατάκτησιν της Θράκης και την εν τη μεσογείῳ αυτής ίδρυσιν 'Ελληνικών άποικιών τά διά του λεκανοπεδίου διερχόμενα ρεύματα του 'Ελληνικού πολιτισμού ήσαν συνεχή και ισχυρά, εξ ανατολών από των Παρνευξεινοποντιών άκμαίων 'Ελληνικών άποικιών 'Απολλωνίας (Σωζοπόλεως), 'Αγχιάλου και Μεσημβρίας, εκ βορρά από των 'Ελληνομακεδονικών άποικιών Βερροίας και Καβύλης, εκ δυσμών από της Φιλιππουπόλεως και εκ νότου από της 'Ορεστιάδος, Κυψέλων και Αΐνου.

'Επομένως οι κάτοικοι αυτού 'Οδρύσαι δέν ήτο δυνατόν να μη υφίσταντο επί αιώνας την επίδρασιν του πολιτισμού τούτου, όστις ακάθεκτος εισεχώρει εις την μεσόγειον Θράκην και αναμφιβόλως επί της ρωμαιοκρατίας και ούτοι θα ήσαν πλήρως εξήλληνισμένοι, καθώς αι περιοχαι των όμόρων αυτοίς αυτονόμων πόλεων Τραϊανής Αδγούστης (Βερ-

ροίας) και 'Αδριανουπόλεως ('Ορεστιάδος), ως μαρτυρείται εκ των άνευρισκομένων εν αυταίς 'Ελληνικών νομισμάτων και 'Ελληνικών επιγραφών.

'Η ακόλουθος από των χρόνων τούτων αναθηματική εις τον Φοίβον 'Απόλλωνα αρχαϊκή επιγραφή επί μαρμαρίνου βωμού εύρεθέντος περί το Μέγα Μοναστήριον εν τη τοποθεσία Μάρμαρον, εν τη όποία εκειτο ή Δωδόπαρος (πρβλ. Δωδώνη), γνωρίζει ήμιν ότι ή εν χρήσει γλώσσα αὐτόθι ήτο ή 'Ελληνική:

«Τόνδε ποτε ίδρύσαντο θεῷ περικαλλεῖ Φοίβῳ
'Απολλωνίς ήδὲ κασίγνητοι, παῖδες Αὐλουζένεω.
'Εσκε δὲ τῶν πατρῶος ἀνὰ Σαπαϊκὴν ἐρίβωλον,
αὐτὰρ οἱ στήσαντο κατὰ χθόνα Δωδοπάριοι.»¹⁾

Νοτίως δέ της κόμης Δουγγάνκιοι τά άνευρεθέντα προ έτων εν αρχῳ πλησίον πηγῆς αφθόνου και διανοῦς ὕδατος και δασυσκίου ἄλσους διάφορα ενεπίγραφα και ανεπίγραφα ἀνάγλυφα του 'Ασκληπείου, ως ἄλλαχού της θεῶν²⁾ μαρτυροῦσι την ὑπαρξιν αὐτόθι 'Ασκληπείου, Βιζύη, Δεβέλτφ, της Θράκης, (εν Πανταλί, Σερδικῇ, Τραϊανῇ Αδγούστη, Βιζύη, Δεβέλτφ, Φιλιππουπόλει), ιεροῦ του κατ' ἐξοχὴν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους λατρευομένου υπό των εξήλληνισμένων Θρακῶν 'Ελληνικοῦ θεοῦ³⁾.

Κατὰ την υπό του αυτοκράτορος Διοκλητιανοῦ διαίρεσιν εις επαρχίας της διοικήσεως Θράκης ή περιοχὴ ἐκείνη ὑπῆχθη εις την επαρχίαν Αἰμιμόντου, ἔχουσαν μητρόπολιν την 'Ελληνικὴν 'Αδριανούπολιν⁴⁾, εις

1) 'Ιδε Μυρτ. 'Αποστολίδου, 'Επιγραφαι Φιλιππουπόλεως και των περι αὐτήν, «Θρακικά», τόμ. ΣΤ' έτ. 1935, σελ. 151 άρ. 32.

2) Α Ὑ γ. Παπαϊωαννίδου, διδασκάλου εν Μεγάλῳ Μοναστηρίῳ, εν τη προμνημονευομένη Συλλογῇ Μιλτ. Λουλουδοπούλλου, σελ. η'.

3) 'Εσχάτως ἀνεκαλύφθη και ἔτερον 'Ασκληπείον παρά τῷ Βατκούνιον (Βησσαπάρῳ) εν τη περιοχῇ του Τατάρ-Παζαρτζικίου, κέντρο της Βησοικῆς εν τη βο. ρειοδυτικῇ Θράκῃ υπό του φιλοπόνου διευθυντοῦ του ἔθνικοῦ μουσείου και βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως Δημ. Τσόντσεφ, ως διεπιστώθη ἐξ ὑπερτρεακοσίων άνευρεθέντων εν τῷ αὐτῷ χώρῳ ενεπιγραφῶν και μὴ ἀναθημάτων-βωμῶν, σπηλῶν, ἀναγλύφων του θεοῦ της ὑγείας και ἄλλων. 'Ο θεός φέρει τὸ και ἐξ ἄλλων ἐπιγραφῶν γνωστόν τοπωνυμικόν ἐπίθετον Ζ υ μ υ δ ρ η ν ὅ ς. Τὸ τοπωνύμιον Ζ υ μ υ δ ρ α Θρακικόν, πιθανῶς ἐκ του Ζ ι ν δ ρ υ μ α - d i n d ρ υ μ α, σανσκρ. d r a m a, 'Ελλην. δ ρ υ μ ὅ ς. 'Ιδε και T o m a s c h e k, Die alten Thraker, II, Die Sprachreste, β', Personen und Ortsnamen, έτ. 1894, Wien.

4) M a r c e l l i n i A m. XXVII, 4.—K u h n, Verfassung des Röm. Reiches, τόμ. II, σελ. 205.—M o m m s e n Th. Röm. Geschichte, τόμ. V, σελ. 235.—M a r q u a r d t, Röm. Staatsverwaltung, τόμ. I, εκδ. 2α, έτ. 1881, σελ. 315.

την οποίαν από τῶν χρόνων τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς συστάσεως τοῦ τρίτου τῶν Βουλγάρων βασιλείου ὑπῆγετο καὶ ἐκκλησιαστικῶς¹⁾. 'Επὶ τῆς βυζαντινοκρατίας οὕσα αὕτη τὸ τῆς 'Αδριανουπόλεως οὕτως εἶπεῖν προσκέπασμα, διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ ὁποίου οἱ ἐκ τῶν διόδων τοῦ κεντρικοῦ Αἴμου κατερχόμενοι ἀπὸ βορρᾶ βάμβαροι ἐπέτρεχον τὴν Θράκην, διετέλει ἐπὶ αἰῶνας ἡ ἀκραία αὐτόθι ἐπαρχία τῆς αὐτοκρατορίας ὁμοιοῦσα τῇ Βουλγαρίᾳ, ὁσάκις αὕτη ἐξετείνετο καὶ ἐντεῦθεν τοῦ Αἴμου καὶ εἶχε πάγια ὄρια μετὰ τῆς αὐτοκρατορίας. 'Οθεν καὶ ὁσάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, ἐπανεκτᾶτο μετὰ βραχύτατον χρόνον ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν πρὸς ἀσφάλειαν τῆς τε μεγάλης 'Αδριανουπόλεως καὶ τῆς πρὸς νότον καὶ ἀνατολὰς Θράκης.

'Εκαλεῖτο δὲ *Μηλεῶνες* μὲν κατὰ τὸ πρῶτον τῶν Βουλγάρων βασιλείου, *Παρορία*, δὲ κατὰ τὸ δεύτερον. 'Επειδὴ δὲ οὐδέποτε διεξεδικήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὡς ὑπὸ ὁμοφύλων τῶν οἰκουμένη, ὡς συνέβαινε περὶ τῆς πρὸς βορρᾶν αὐτῆς μέχρι τοῦ Αἴμου περιοχῆς, ἥτις ἦτο τὸ μῆλον τῆς ξιφιδος μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βουλγάρων, ἔπεται ὅτι ᾤκειτο καὶ ἀραιομένου ἔνεκα τῶν πολέμων τοῦ πληθυσμοῦ τῆς συνφιέζου ἐκαστοτε ὑπὸ 'Ελλήνων καὶ ἑλληνιζόντων στοιχείων, ἀξιωμαχῶν καὶ πιστῶν εἰς τὴν 'Ελληνικὴν αὐτοκρατορίαν, ἀποτελούντων ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τοὺς 'Ακρίτας, δηλαδὴ τοὺς προασπιστὰς τῶν ἄκρων (ὁρίων) κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν.

§ 9) Οὕτω ἐπὶ τοῦ πρώτου τῶν Βουλγάρων βασιλείου, ὅτε ὁ Κροῦμος προτείνων εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς εἰρήνην ἀπῆτει τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προγενεστέρων μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ καὶ τοῦ Κομερσίου συνομολογηθεῖσάντων συνθηκῶν, «αἱ τοὺς ὅρους περιεῖχον ἀπὸ *Μηλεῶνων* τῆς Θράκης»²⁾, καθωρίζοντο τὰ ὅρια τοῦ Βουλγαρικοῦ κράτους πρὸς βορρᾶν τῶν *Μηλεῶνων* καταλειπομένων τῇ αὐτοκρατορίᾳ. 'Ωσαύτως κατὰ τὰς μεταξὺ τοῦ 'Ομορτάγ, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κρούμου, καὶ τῶν Βυζαντινῶν μετ' ὀλίγων (814) συνομολογηθεῖσας τριακονταετῆς σπονδὰς³⁾ οἱ *Μηλεῶνες* κατελείποντο αὐτῇ τῇ αὐτοκρατορίᾳ. Τοῦτο μαρτυρεῖται οὐ μόνον ἐξ ἀναμνηστικῆς ἐπιγραφῆς⁴⁾, καθ' ἣν τὰ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὅρια ἤρχοντο ἀπὸ Δεβελτοῦ, διήκον πρὸς δυσμὰς μέχρι Κωνσταντίας (Τυρνόβου-

1) Σά ρ δ ε ω ν Γ ε ρ μ α ν ο ὦ, 'Επισκοπικοὶ κατάλογοι ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς Θράκης, «Θρακικά», τομ. ΣΤ', ἔτ. 1935, σελ. 37 καὶ 39.

2) Θ ε ο φ ᾶ ν ο υ ς, χρονογρ. I, σελ. 475, ἔκδ. Βόννης.

3) Ζ ω ν α ρ ᾶ, XV, 14.

4) Ζ l a t a r s k y, Bull. de la société archéol. Bulgare, ἔτ. 1913, σελ. 131—179.

Σεῖμέν) καὶ Μακρολειβίδου (Οὐζουντζόβας) καὶ ἐκεῖθεν ἐστρέφοντο ἐπὶ τὸ *Αἶμον ὄρος*, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς χαραχθείσης ἐπ' αὐτῶν τάφρου, *σοῦδας* κατὰ τὸν Κεδρινόν¹⁾ καλουμένης, τῆς ὁποίας ἵχνη διασφύζονται μέχρι σήμερον ἀπὸ Γιακεσλῆ (Δεβελτοῦ) μέχρι τοῦ παραποτάμου τοῦ 'Εβρου Σα-σλὺν-δερεῖ ('Αρζου;), γνωστὰ τοῖς περιόικοις ὑπὸ τὸ Τουρκικὸν ὄνομα 'Ερ-κεσία²⁾.

'Αλλὰ καὶ βραδύτερον πάλιν, ὅτε οἱ Βυζαντινοὶ ἀνακατέλαβον τὴν ἀπὸ τῆς τάφρου μέχρι τοῦ Αἴμου χώραν καὶ κατὰ φιλικὴν αἵτησιν τοῦ συμμάχου τῶν ἐκχριστιανισθέντος τσάρου Βόριδος παρεχώρησαν αὐτῷ τὸ ἀπὸ τῆς Σιδηρᾶς (κλεισούρας Βερεγάβων ἐπὶ τοῦ Αἴμου) μέχρι Δεβελτοῦ τῆς Θράκης μέρος, τὸ ὁποῖον «λαχόντες οἱ Βούλγαροι κεκλήκασιν Ζαγοράν»³⁾, οἱ *Μηλεῶνες* κείμενοι πολλῶ νοτιώτερον τῶν νέων ὁρίων παρέμειναν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν.

Ωσαύτως ἐπὶ τοῦ δευτέρου τῶν Βουλγάρων βασιλείου καὶ τῆς ἐν τῷ Βυζαντίῳ δυναστείας τῶν Παλαιολόγων τὰ μεταξὺ τῶν δύο κρατῶν ὅρια κατὰ ταῦτα τὰ ἄκρα ἦσαν πολλῶ βορείωτερον τῆς τάφρου, διότι Βουλγαρικαὶ μεθοριακαὶ πόλεις κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Καντακουζηνοῦ ἦσαν τότε ἡ Διάμπολις καὶ τὸ Ρωσόκαστρον⁴⁾. 'Αλλὰ καὶ ὅτε παρεχωρήθη διὰ συνθήκης (1344) εἰς τὸν τσάρον τῶν Βουλγάρων 'Αλέξανδρον ὡς σύμμαχον κατὰ τοῦ ἀναγορεύσαντος ἑαυτὸν ἐν Διδυμοτείρῳ αὐτοκράτορα Καντακουζηνοῦ ὑπὸ τῆς 'Αννης τῆς Σαβαυδινῆς, ἐπιτρόπου τοῦ ἀνγλικοῦ τῆς υἱοῦ 'Ιωάννου τοῦ Παλαιολόγου, ἡ ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἀκραία τοῦ Βυζαντίου ἐπαρχία Στενιμάχου καὶ Τζεπαίνης μετὰ τῶν ὀχυρῶν τῆς καὶ τῶν ἐν αὐτοῖς φρουρῶν συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς θαυμασίας καὶ μεγάλης Φιλιππουπόλεως⁵⁾, ἡ *Παρορία* παρέμεινε ὑπὸ τὸ Βυζάντιον ἄλλως θὰ ἐμνημονεύετο ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ἱστοριογράφου ἢ προέκτασις τοῦ Βουλγαρικοῦ βασιλείου καὶ εἰς αὐτήν.

'Εξ ἄλλης δὲ συγχρόνου πηγῆς εἶναι γνωστὸν ἡμῖν ὅτι ἡ ἀκραία αὕτη τῆς αὐτοκρατορίας βορεία περιοχὴ κατέστη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 14ου αἰῶνος βασιλεύοντος 'Ανδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου κέντρον ἡσυχάζοντων μοναχῶν, ἐχόντων σκήτας, κελλῖα, κοινόβια καὶ λάβρας (μονὰς) ἐπὶ

1) Κ ε δ ρ ι ν ο ὦ, II, 86, ἔκδ. Βόννης.

2) Jirecek-Arghyrow, ὁδοπορικὸν Βουλγαρίας, σελ. 682—684.

3) Ζ ω ν α ρ ᾶ, XVI, 8.—Τ ὶ ν μ ε τ ᾶ Θ ε ο φ ᾶ ν η ν, σελ. 165, ἔκδ. Βόννης.

4) Κ α ν τ α κ ο υ ζ η ν ο ὦ, ἱστορ. I, 57, II, 21, 26, 27, 34.

5) Αὐτόθι, III, 66.

καὶ περίξ ἄνωνύμου ὄρους κατὰ τὴν θέσιν *Μεσομήλειον* (= ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μηλεώνων). Μεταξὺ τῶν μονῶν μνημονεύεται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους *Κατακεκρωμένη*, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐμόνασεν ὁ περιώνυμος ἡσυχαστὴς καὶ διδάσκαλος *Γρηγόριος Σιναΐτης*, οὗτινος τὸν βίον συνέγραψεν ὁ μαθητὴς του καὶ κατόπιν πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως *Κάλλιστος* (+1364)¹.

Ὁ Γρηγόριος ἦτο Κλαζομένιος καὶ ἐξ εὐγενοῦς οἴκου· νεαρὸς δὲ καρεῖς μοναχὸς περιῆλθε καὶ ἐμόνασεν εἰς πολλὰς μονὰς καὶ εἰς τὴν τοῦ θεοβαδίστου Σινᾶ, ὅθεν ἔλαβε καὶ τὴν προσωνυμίαν του. Ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μετέβη εἰς τὴν Παρορίαν διὰ Σφζοπόλεως ἄγων καὶ μαθητὰς τινάς, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ Κάλλιστος, πρὸς τὸν ἡσυχάζοντα ἐκεῖ μετὰ πολλῶν ὁπαδῶν Ἀμηνάριν. Μετὰ τινα ὅμως χρόνον διαφωνήσας πρὸς τὸν προϊστάμενόν του ἀπεχώρησε τοῦ κοινοβίου καὶ ἱδρυσεν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἰδίαν μονήν, τὴν προμνημονευθεῖσαν *Κατακεκρωμένην*, τὴν ὁποίαν μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ ἐνοχλούμενος ὑπὸ ληστῶν καὶ ἄλλων κακοποιῶν καὶ νὰ ἐπανακάμψῃ μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Μεταγνοὺς ὅμως μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε δι' Ἀδριανουπόλεως εἰς τὴν Παρορίαν καὶ ἡσύχασεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ θανάτου του (1346) προσελκύσας πρὸς ἑαυτὸν διὰ τῆς θεοσεβείας καὶ τῆς διδασκαλίας του πλῆθος μαθητῶν Ἑλλήνων, Σέρβων καὶ Βουλγάρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο καὶ ὁ ἐπὶ τοῦ Αἵμου ἡσυχαστὴς Θεοδόσιος ἐκ Τυρνόβου. Τότε τῇ μεσιτείᾳ τῶν Βουλγάρων μαθητῶν του ἔτυχε τῆς προστασίας τοῦ ὁμοδόξου καὶ εὐσεβοῦς τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου, ὅστις οὐ μόνον πύργον ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους πρὸς ἄμυναν κατὰ τῶν κακοποιῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλας δωρεὰς καὶ κτήματα ἐδωρήσατο εἰς τὰς ἐκεῖ μονὰς πρὸς εὐχερестέραν συντήρησίν των.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Γρηγορίου ὀλίγα ἔτη ὕστερον αὐταὶ αἱ Ἑλληνικαὶ μοναὶ κατεστράφησαν ἄρδην ὑπὸ τῶν ἐκ νότου προελαυνόντων Τούρκων, περὶ τῆς προσεγγίσεως τῶν ὁποίων προειδοποιηθέντες οἱ μοναχοὶ ὑπὸ τοῦ φρουράρχου τοῦ Σκοπέλου, Βυζαντιακοῦ πρὸς ἀνατολὰς ἐπὶ τοῦ μικροῦ Αἵμου φρουρίου, διέφυγον τὸν ὄλεθρον ἀπελθόντες οἱ μὲν (Ἑλληνες) εἰς τὸν Ἀθῶν, οἱ δὲ (Σλαῦοι) εἰς τὰς παραδουναβίους χώρας².

Αἱ τοποθεσίαι τούτων τῶν Ἑλληνικῶν μονῶν καὶ ἡσυχαστηρίων δὲν εἶναι ἡμῖν ἀκριβῶς γνωσταί, πάντως ὅμως δεόν ν' ἀναζητηθῶσιν ἐπὶ τοῦ ὄρους, εἰς τὰς νοτίους ὑπωρεῖας οὗτινος κείνται τὸ Μέγα καὶ Μικρὸν Μο-

1) Κ α λ λ ί σ τ ο υ, πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, βίος τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου, Πετρούπολις, ἔτ. 1894 ὑπὸ Pomialovsky.

2) Ἴδε καὶ J i r e c e k - A r g h y r o w, ἔνθα ἀνωτ. σελ. 700—702, τὰ κατὰ τὸν βίον Γρηγορίου τοῦ Σιναΐτου.

ναστήριον, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα εἶναι προφανῶς ἀνάμνησις τῶν παρακειμένων ποτὲ μονῶν καὶ κοινοβίων. Τοῦτο παραδέχεται καὶ ὁ ἱστοριογεωγράφος Jirecek. Ἄλλως τε βοηθεῖ εἰς τοῦτο καὶ τὸ ὄνομα *Μεσομήλειον*, διότι τὸ ὄρος κεῖται ἀκριβῶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν Μηλεώνων (Παρορίας). Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ἡ τῷ 1893 ἀνοικοδομηθεῖσα ἐκ βάθρων ἐκκλησίᾳ τοῦ Μεγάλου Μοναστηρίου, ἄλλοτε σκοτεινὴ καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ κατακλωσμένη μετὰ Βυζαντιακῆς τοιχοδομίας ἐν τῷ κάτω μέρει τῆς βορείου πλευρᾶς τῆς, ὡς εὔρεν αὐτὴν ὁ Jirecek, ἦτο λείψινον τῶν μεσαιωνικῶν κτιρίων. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐρείπια τειχῶν (Καλὲ-μπαίρ,) καὶ αἱ ἐπ' αὐτοῦ προσωνυμίαι τοποθεσιῶν ἅγιος Γεώργιος, ἅγιος Ἀθανάσιος, ἅγιος Ἥλίας, ἅγιος Χριστοφόρος, τοῦ Σωτῆρος, αἵτινες παρέμειναν μέχρι σήμερον καταστραφέντων τῶν φερωνύμων παρεκκλησιῶν καὶ ἡσυχαστηρίων μαρτυροῦσι τὴν ἄλλοτε ὑπαρξίν συνοικισμῶν.

Ἀπορον λοιπὸν φαίνεται ἡμῖν τὸ ὅτι ὁ συγγραφεύς, ὅστις παρουσιάζεται ὡς ἱστοριοδίφης, ἐκλαμβάνει τὸ Μεσομήλειον ὡς ὑπαγόμενον εἰς τὸ Βουλγαρικὸν τοῦ τσάρου Ἰβάν Ἀλεξάνδρου κράτος, τὸν Ἑλληνα Κλαζομένιον ἡσυχαστὴν καὶ διδάσκαλον τοῦ πατριάρχου Καλλίστου Γρηγορίου Βούλγαρο, τὴν ἑλληνώνυμον μετὰ τοῦ ὄρους μονὴν *Κατακεκρωμένην* Βουλγαρικὴν, ἐνῶ ἡ τε περιοχή, ἡ ἔχουσα τὸ χαρακτηριστικώτατον διὰ τὴν θέσιν τῆς Ἑλληνικὸν ὄνομα *Παρορία* (παρὰ τοῖς πρὸς τὴν Βουλγαρίαν ὁρίοις) ἀνήκεν εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν καὶ αἱ μοναὶ ὑπήγοντο εἰς τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου ἐπέστρεψεν ὁ Γρηγόριος, ὅτε δὲν ἠδυνήθη νὰ συμβίωσῃ μετὰ τοῦ ἡγουμένου Ἀμηνάρι. Ἡ Σλαυικὴ τοῦ συναξαρίου μεταφράσις, τῆς ὁποίας ποιεῖται χρῆσιν ὁ Jirecek ἐν τῷ ὁδοπορικῷ του ἐλλείπει τοῦ πρωτοτύπου Ἑλληνικοῦ κειμένου, αἱ εἰς τὰς μονὰς δωρεαὶ τοῦ τσάρου Ἀλεξάνδρου καὶ ἡ ἐπιδαφιλευθεῖσα εἰς αὐτὰς προστασία του ὡς ὁμοθρήσκου καὶ γείτονος κατὰ τοὺς ταραχώδεις ἐκείνους χρόνους καὶ ἡ περὶ τὸν Γρηγόριον συγκέντρωσις πρὸς τοῖς Ἑλλήσι καὶ Σλαύων μαθητῶν (Σέρβων καὶ Βουλγάρων) ἔνεκα τῆς μεγάλης του φήμης καὶ τῆς ἐν τῇ μεθορίᾳ τῆς αὐτοκρατορίας πρὸς τὰς χώρας των θέσεως τῶν μονῶν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ληφθῶσιν ὡς μαρτύρια ὅτι ἡ χώρα ἦτο Βουλγαρικὴ καὶ οἱ κάτοικοι τῆς Σλανοβουλγαρίαι.

Ἐκ τῶν προειρημένων λοιπὸν ἐξάγεται ὅτι οἱ *Μηλεῶνες* ἢ ἡ *Παρορία* (νῦν ἐπαρχία Καζίλ-ἀγάτς ἢ Ἑλχόβου), ἐξηλληνισμένη ἀπὸ τῆς ρωμαιοκρατίας ἤδη, ἀνῆκε μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων κατακτήσεώς της εἰς τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν καὶ ὅτι ὤκειτο συνεχῶς ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ἐλληνίζόντων στοιχείων, τῶν ὁποίων οἱ περισωθέντες ἐκ τῆς Τουρκικῆς λαίλαπος ἦσαν οἱ πρόγονοι τῶν Καρυῶτων, ἐνισχυθέντες ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ δι' ἀθρόων ἐποίκων προερχομένων, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς Θράκης, ἐξ

Ἑλληνικῶν χωρῶν. Τοιοῦτοι δὲ ἦσαν Ἡπειρώται, Θεσσαλοί, Μακεδόνες καὶ Κουτσόβλαχοι ἑλληνίζοντες ἐκ τῆς Πινδου, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Μικροῦ Μοναστηρίου ἐπονομαζομένοι Ἀρβανίτες¹⁾, ἐκ δημῶδων ἱσμάτων μεταχθέντων ἐκ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ τῆς νοτίας Μακεδονίας, ἐκ τοῦ ἀμφοτεροῦ τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν, τοῦ ὁποῦ ἡ διακόσμησις δὲν εἶναι Βουλγαρική, ἐκ γλωσσικῶν τινῶν ἰδιωτισμῶν καὶ ἐξ ἀμυδρῶν τινῶν ἀναμνήσεων γερόντων περὶ τῆς προελεύσεως ἐνίων ἄλλοθεν, περὶ ὧν θὰ γείνη λόγος ἐν τοῖς κατωτέρω ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ.

§ 10 Μετὰ τὰ προειρημένα τὰ ὑπὸ τοῦ συγγραφῆς ἐπαγόμενα τεκμήρια περὶ τῆς τῶν Καρυωτῶν καταγωγῆς ἐκ Βουλγάρων ἀποικισθέντων αὐτόθι ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸν 15ον καὶ 16ον αἰῶνα ἀπὸ τῶν ὁρέων Αἴμου καὶ Ροδόπης καὶ τῆς Μακεδονίας καταπίπτουσι, γνωστοῦ ἄλλως τε ὄντος ὅτι κατὰ τοὺς δύο πρώτους τῆς τουρκοκρατίας αἰῶνας ἐφ' ὅσον ἐπληθύνοντο ἐν ταῖς πεδιάσιν οἱ Μωαμεθανοί, ἐπὶ τοσοῦτον ἀπεχώρουν ἐξ αὐτῶν οἱ Βούλγαροι κάτοικοι τῶν εἰς τὰ ὄρη, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἤρξαντο κατερχόμενοι κατὰ μικρὸν ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος. Πρὸς ἄρσιν ὁμῶς καὶ τῆς ἐλαχίστης περὶ τούτου ἀμφιβολίας δὲν κρίνομεν ἄσκοπον νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰ ἐν ὀλίγοις.

Τὰ ἔθιμα τῶν Καρυωτῶν, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς, χωρὶς νὰ ὀνομάζῃ καθ' ἑαυτὰ, ὑπολαμβάνει Βουλγαρικά, — καὶ ταῦτα ἀναμφιβόλως εἶναι τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς γεννήσεις, γάμους, θανάτους, κηδείας, μνημόσυνα, ἐορτάς, κλπ. — εἶναι τοσοῦτον Σλαυοβουλγαρικά, ὅσον καὶ Θρακοελληνικά, οὐχ ἥττον δὲ καὶ πολλὰ αὐτῶν καὶ πανελλήνια. Λεπτομερὲς αὐτῶν σύγκρισις πρὸς διευκρίνησιν τῶν ἀρχικῶν τῶν ἐθνικῶν στοιχείων ἐξεργάζεται τῶν ὁρίων τοῦ θέματος αὕτη ὁμῶς δὲν εἶναι νῦν δυσχερὲς συλλεγέντος ἤδη καὶ ἐκτυπωθέντος ἐν βιβλίοις καὶ περιοδικοῖς τοσοῦτον ἀφθόνου λαογραφικοῦ ὕλικου ὑπὸ τε τῶν Θρακοελλήνων καὶ τῶν Βουλγάρων ἐν τῇ γλώσσῃ ἑκατέρων. Ἡ κοινότης ἢ ἡ ὁμοιότης πολλῶν τούτων κατα-

1) Οἱ Θρακοελλήνες καλεῖται τοὺς Ἡπειρώτας ἐν γένει, τῶν ὁποίων πλεῖστοι εἴτε ὁμαδὸν εἴτε σποράδην ἐπέκεισαν ἐπὶ τουρκοκρατίας πολλαχού τῆς Θράκης, Ἀρβανίτας, (Ἀλβανούς), ὡς λαλοῦντας καὶ τὴν Ἀλβανικὴν ἢ προερχομένους ἐξ Ἀλβανίας. Ἀρβανίτοχώρα δὲ ἐκλήθησαν δύο χωρία, ἄνω καὶ κάτω, ἐπὶ τῆς Ροδόπης ἀνατολικῶς τοῦ Στενιάχου, ἀποικισθέντα ὑπ' αὐτῶν τοῦ κάτω χωρίου οἱ κάτοικοι μέχρις ἐσχάτων ἐλάλουν ἑλληνιστί. Ὡσαύτως Ἀρβανίτοχώρα (τουρκ. Ἀρναούτκιοι βουλγ. Ἀρμπανάσι) ἐκαλεῖτο πλουσία καὶ ἐμπορικὴ κομπολίς ἀπέχουσα τοῦ Τυρνόβου 3¼ τῆς ὥρας βορειοανατολικῶς, συνεισθεῖσα ὑπὸ Ἡπειρωτῶν κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα, καὶ ἀκμάσασα μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Κιρτζαλήδων δηλώσεως τῆς (1798).

νοεῖται ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς τῆς ἱστορίας τῶν Θρακῶν καὶ τῆς Θράκης, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐπὶ αἰῶνας ὡς ἐν χοάνῃ ἐγένετο συγχώνευσις καὶ ἀφομοιώσεις πού μὲν τῶν Θρακοελλήνων ὑπὸ τῶν Σλαυοβουλγάρων, πού δὲ τῶν Σλαυοβουλγάρων ὑπὸ τῶν Θρακοελλήνων.

Ἀπὸ τοῦ πέμπτου ἤδη αἰῶνος οἱ Θράκες δὲν ὑφίσταντο πλέον ὡς ἴδιον ἔθνος. Ὁ ἀπὸ χιλιετηρίδος ἤδη ἀρξάμενος, ὡς προεργήθη, ἐξελθηνισμὸς αὐτῶν συνετελέσθη διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, κηρύσσοντος τὰ θεῖα τοῦ Σωτῆρος δόγματα εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν θεοπνευστων ἐκκλησιαστικῶν πατέρων τὴν Ἑλληνικὴν καὶ διὰ τῆς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ἰδρύσεως ὡς πρωτευούσης τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Βυζαντίου. Ἐκτοτε οἱ Θράκες τελείως πλέον ἐξηλληνισμένοι καὶ ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν τοῦ οἰκουμένου πατριαρχεῖου Κωνσταντινουπόλεως δικαιοδοσίαν διατελοῦντες ἐγγίνοντο *Ρωμαῖοι*, τ. ἔ. Ἕλληνες καὶ συνεταύτισαν τὰς τύχας τῶν μετὰ τῶν τῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Σλαῦοι, οἵτινες ἀπὸ τοῦ ἔκτου αἰῶνος καὶ οἱ ἐκχριστιανισθέντες καὶ ἐκσλαυισθέντες Βούλγαροι ἀπὸ τοῦ δεκάτου αἰῶνος ἤρξαντο κατερχόμενοι καὶ ἐγκαθιστάμενοι εἰς τὴν Θράκην, ὡς ἐκφαίνεται ἐκ τοπωνυμίων ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων, εὗρον τὸν Θρακοελληνικὸν πληθυσμὸν αὐτῆς ἀλλαχού μὲν πυκνὸν καὶ συμπαγῆ πως, ἀλλαχού δὲ ἡραιωμένον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἕνεκα τῶν ἀδιαλείπτων ἐν αὐτῇ πολέμων καὶ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων, οἵτινες ὡς ἀκρίδων σμήνη ἐπέπιπτον. Ἐπομένως κατὰ φυσικὸν λόγον ἐν οἷς μὲν τόποις οἱ Ρωμαῖοι (Ἕλληνες) ἦσαν συμπαγεῖς καὶ πολλοὶ ἀφομοιοῦν τοὺς ὀλίγους Σλαυοβουλγάρους, ἐν οἷς δὲ τόποις ἦσαν ἀραιοὶ καὶ ὀλίγοι ἀφομοιοῦντο ὑπ' αὐτῶν διὰ τοῦ συνουρισμοῦ, τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς διὰ γάμων ἐπιμειξίας τῶν ὡς ὁμοδόξων Χριστιανῶν.

Τὸ τοιοῦτον δὲ ἐγένετο ἰδίως μετὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ πρώτου τῶν Βουλγάρων βασιλείου καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου αὐτῶν, ὅποτε ἐλαττωθείσης τῆς φυλετικῆς ἔχθρας Ἕλληνες καὶ Βούλγαροι συνεμάχοντο κατὰ τῶν ἐτεροδόξων ἐπιδρομῶν Φράγκων, ἢ τοῦ Βυζαντίου αὐτῇ συνεδέετο μετὰ τῆς τοῦ Τυρνόβου συγγενικῶς δι' ἐπιγαμιῶν τῶν μελῶν τῶν, Βούλγαροι ἡγεμονόπαιδες ἐξεπαιδεύοντο ἐν Βυζαντίῳ ἐλληνοπρεπῶς, Ἕλληνίδες ἡγεμονίδες εἰσήγον τὰ Ἑλληνικά ἥθη καὶ ἔθιμα καὶ τὸν βίον αὐτὸν εἰς τὴν Βουλγαρικὴν αὐλήν, ἐπομένως καὶ παρὰ τοὺς Βουλγάρους *à la mode*. Κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα, ὡς μαρτυρεῖ ὁ σύγχρονος ἱστορικὸς Γεώργιος Ἀκροπολίτης¹⁾, οἱ Σλαυοβούλγαροι ἕνεκα ταύτης τῆς ἀφομοιώσεως ἐπεκράτουν ἐν τῷ λεκανοπεδίῳ τοῦ ἄνω Ἐβρου, ἐπὶ τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Ρο-

1) Γ. Ἀκροπολίτου, § 54, ἐκδ. Βόννης.

(ἐσπερά της ἀναμενομένης τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως)¹⁾, ἴσως δὲ καὶ ἄλλα. Δὲν εἶναι λοιπὸν Βουλγαρικά τὰ ἔθιμα τῶν Θωρακοελλήνων, ἀλλ' Ἑλληνικά μὴ ἀποκλειομένης, ὥς εἰκός, καὶ Σλαβοβουλγαρικῆς ἐνίοτε ἐπ' αὐτὰ ἐπιδράσεως διὰ τοὺς προεκτεθέντας λόγους.

§ 11) Ἀναγράφομεν ἐνταῦθα συντόμως ἕξιμά τινα τῶν Καρυωτῶν, τὰ αὐτὰ ἐν πᾶσι τοῖς συνοικισμοῖς των μετὰ μικρῶν παραλλαγῶν, ἅτινα εἶναι οὐ μόνον Ἑλληνοθηρακικά, ἀλλὰ καὶ πανελλήνια ἐν πολλοῖς.

α') Ἡ Καληνύσσα³⁾, ὁ ἀλλαχὸν καλούμενος κλήδονας³⁾, ὅστις ἔχων τὴν ἀρχὴν εἰς τοὺς τρόπους τῆς μαντικῆς τῶν ἀρχαίων κατὰ τὸν Δισχύλον τελεῖται σήμερον πανταχοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ τῇ 24 Ἰουλίου κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. Ἀφ' ἐσπέρας εἰς ὠρισμένην οἰκίαν συνήρχοντο αἱ θέλουσαι νὰ μαντεύσῃσι τὴν μέλλουσαν τύχην των νεάνιδες καὶ ἔρριπτον ἐκάστη σῆμά τι (δακτύλιον, ἐνώτιον, κόσμημα κτλ.) ἐντὸς λευκοῦ χαλκίνου δοχείου πλήρους ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἠντήλησε κορασὶς ἐκ τῆς κρήνης τοῦ χωρίου καὶ ἐκόμισε σιωπηλῶς (μονυχτὶ νερό)⁴⁾. Κατόπιν ἐκλείετο τὸ δοχεῖον διὰ κλείθρου καὶ καλυπτόμενον δι' ἐρυθροῦ τριχάπτου ἐιοποθετεῖτο ὑπὸ τριαταφυλλέαν. Τὴν ἐπομένην μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς θείας λειτουργίας συνελθούσαι ἐν ἑορτασίμῳ περιβολῇ αἱ νεάνιδες ἐξέλεγον τὴν μικροτέραν καὶ ὠραιότεραν μεταξὺ ἑαυτῶν, ἔχουσαι

Ὁσαύτως καὶ ἐν Στενιμάχῳ. Τὸ ἔθιμον ἐν Πελοποννήσῳ λέγεται **ξέλασι** (ἔξε-
λασις-ἔξοδος πρὸς ἐργασίαν).

1) Αἱ λ. Βουλγαρικά· οὕτω ἐκαλεῖτο τὸ δεῖπνον τῆς παραμονῆς τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, εἰς τὸ ὁποῖον παρτιθέντο δώδεκα εἶδη ἡγοησίμων φαγῶν, παρσκευασμένων καὶ μὴ παρακαθιμένων πάντων τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Ὁ οἰκὸδεσπότης ἢ ὁ οἰκοθέσινα μετὰ τὸ σταυροκόπημα πάντων καὶ προσευχὴν ἵνα ἐθυμίᾳζε διὰ θυμιαθῶν τὴν τράπεζαν καὶ εἰτα τὸ εἰκονοστάσιον καὶ τὰ δοῦματα τῆς οἰκίας, μετὰ τὸ ὁποῖον ἤρχετο τὸ δεῖπνον, διεξαγόμενον ἡσυχῶς. Μετὰ τοῦτο οἱ μὲν παῖδες κωικελίνοντο, οἱ δὲ ἐνήλικες παρέμενον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἄγρυπνοι συνομιλοῦντες· μέχρι τῆς κρούσεως τῆς καμπάνας διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Χριστογεννίων τελευτήσαν διὸ ἡ τρεῖς ὥρας μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ὁπότε πάντες ἐνδύονμενοι τὰ εορτάσια μετέβαινον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας τῶν. Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν γινόμενῃ πρὸ τῆς αἰγῆς παρεκλήθητο εἰς πλουσίαν τράπεζαν μετὰ τῶν εἰδισημένων κατὰ τὰ Χριστογεννα ἐδεσμάων καὶ γλυκυσμαίων, μετὰ τὴν ὁποίαν κατεκλίνοντο πάντες ἐπὶ τινας ὥρας.

2) Ἡ λ. ἐκ τοῦ καλῆς νουφίσεως κατὰ συγκοπὴν, αἵτε ἐνδυσομένης τῆς κορασίδος ὡς νύμφης.

3) Κ λ ή δ ω ν ἐκ τοῦ κ α λ ε ῖ ν.

4) Μοῦ χ τ ὅς κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ μ ο υ λ ω χ τ ὅς, ἐκ τοῦ μ ο υ λ ὡ ν ο ἔ μ ο ὕ λ ω ξ α (μυλδός-mutūs λατιν.)=σιωπῶ, Ἀλλαχοῦ λέγεται ἄ μ ι λ η τ ο ν ε ρ ὀ,

δὲ τοὺς γονεῖς τῆς ζῶντας, τὴν ὁποίαν μετ' ἁσμάτων ἐνέδουν ὡς νύμφην λαμπρῶς καὶ ἐκόσμουσαν διὰ διαφόρων πολυτίμων κοσμημάτων. Μετὰ τοῦτο περιήρχοντο ἐν πομπῇ τὴν κόμην ἔχουσαι ἐν τῷ μέσῳ τὴν Καλὴν ὕσαν, φέρουσαν ἐπὶ κεφαλῇ τὸ δοχεῖον τῶν σημάτων καὶ ὑποβασταζομένην ἐκτέρωθεν ὑπὸ τεσσάρων κρατουσῶν ἐκάστης ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς τῆς μανδήλιον ἐρυθροῦν καὶ ἦδον ἐπανειλημμένως ὡς ἐν Ἀδριανουπόλει.

Καληνύτσα μ' προτουστέφαν'
ἢ μάννα μ' μ' ἔστειλ' γιὰ κρυὸ νιρό,
νὰ ποντίσου μ' τὸν βασιλικό
τὸν πλατύφυλλου.

Μετὰ τὴν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπάνοδον ἐτρέποντο εἰς ἄσματα καὶ χοροὺς· καὶ περὶ τὴν ἐσπέραν ἰνοιομένου τοῦ δοχείου μετ' ὥρισμένων διατυπώσεων ἐγένετο ὑπὸ τῆς Καληνύτσης· ἡ ἐξαγωγή καὶ ἡ διανομὴ τῶν σημάτων προηγουμένου ἐιάσθη· διστίχου τινός·¹⁾ καὶ ἀκολουθοῦντων γελῶτων, σκωμμάτων, σχολίων καὶ σαρκασμῶν εἰς βάρος τῆς λαμβανούσης τὸ σῆμά της. Μετὰ τὸ περὶ τῆς ἀπέρχοντο περιχαρεῖς εὐχόμεναι ἀλλήλαις καὶ «τοῦ χρόνου» καὶ ἄδουσαι πάλιν τὸ προσημειωθὲν τετράστιχον. Ἐν Στενιμάχῳ συνευδίασθη τὸ ἔθιμον τοῦτο μετ' ἀναμνήσεως ἀπαγωγῆς νύμφης ὑπὸ Γενιτάρου καὶ ἐτελεῖτο μεγαλοπρεπέστερον. Ἡ πομπὴ μετ' ἁσμάτων ὠδήγει τὴν Καληνύτσαν ἔξω τῆς πόλεως εἰς εὐσκιον τόπον, ὅπου αἱ νεάνιδες διασκεδάζον ὅλην τὴν ἡμέραν· περὶ τὴν δύσιν δὲ τοῦ ἡλίου ἐπέστρεφον ὁμοιοτρόπως εἰς τὴν οἰκίαν, ὅθεν ὠρμήθησαν καὶ καταβιβαζόμενου τοῦ δοχείου τῶν σημάτων ἀπὸ τῆς στέγης, ὅπου παρέμεινε τὴν νύκτι ἀσκεπὲς ὑπὸ τὸν ἑναστρον οὐρανό· ἐξήγοντο τὰ σήματα. Τὴν πομπὴν ἠκολούθουν καὶ νέοι ὡς σωματοφύλακες, συγγενεῖς τῶν νεανίδων. Τὸ κυριαρχοῦν δὲ ἄσμα ἦτο :

Καληνύτσα στουλισμέν' δώδिका χρουνῶ
τὴν πῆρι οὐ Γιανίτσαρους
γὰ τὴ μάθ' τοῦ δουξάρ' κὶ τὸν πόλιμο.

β') Οἱ γάμοι ἐτελοῦντο, ὡς ἀλλαχοῦ, μετὰ τοπικῶν τινῶν παραλλαγῶν. Μετὰ τὴν τοῦ ζεύγους γνωριμίαν, ἥτις ἐγένετο συνήθως παρὰ τῇ

1) Πρὸ τῆς ἐνάρεξως τῆς τῶν σημμάτων ἐξαγωγῆς ἤδετο τὸ δίστιχον :

Σήμερα είναι τ' "Αϊ Γιαννιού κι' εἶναι μεγάλη χάρι,
ὅσα σιντούκια ἄνοιξαν, ὅλα δικά μου νᾶναι.

κρήνη (πηγάδ') τῆς κόμης, ὅθεν αἱ νεάνιδες ὑδρεύοντο ¹⁾ περὶ τὴν ἐσπέραν
καὶ μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν τῆς νεάνιδος πρὸς τὸν ἐκλεκτόν της—τὸν *καλόν*
της ἐκ τῶν παραμυνεύοντων παρὰ τὴν κρήνην *παλληκαριῶν*—ἠκολούθει ²⁾
ἄρραβὼν τῇ μεσιτείᾳ τῶν *προξενητριῶν* ἢ *προξενητάδων*. Τὴν ἐπομένην τῆς
συγκαταθέσεως τῶν γυνέων τῆς νεάνιδος, μετὰ τὸ *τάξιμο* δηλ. προσεκομί-
ζοντο εἰς τὴν μνηστὴν ὑπὸ τῶν αὐτῶν καὶ τινος συγγενοῦς τοῦ μνηστῆρος
τὰ δῶρά του—ζεῦγος ἐνωτίων χρυσῶν, βραχιονίων, ἀργυροῦς σταυροῦς καὶ
χρυσοῦν νόμισμα—διενέμοντο δὲ καὶ 50—100 γρόσια εἰς τοὺς συγγενεῖς,
οὐπια ³⁾ καλούμενα. Μετὰ τοῦτο ἐξρίπτοντο πυροβολισμοὶ πρὸς ἐξαγγελίαν
τοῦ ἄρραβῶνος, τοῦ ὁποίου τὴν εἰδήσιν παῖδες τρέχοντες καὶ φωνάζοντες
οὐπια καθ' ὅδον ἔφερον εἰς τὸν μνηστῆρα καὶ ἐλάμβανον τὸ δῶρόν των.
Γνωσθέντος ἀνὰ τὴν κόμην τοῦ ἄρραβῶνος ἐγίνοντο αἱ σχετικαὶ τῶν συγ-
γενῶν καὶ φίλων ἐπισκέψεις εἰς τὰς οἰκίας τῶν μνηστευθέντων τὴν ἐπο-
μένην. Εὐχαὶ ἦσαν αἱ πανταχοῦ εἰδησμένα «με' γεῖα καὶ χάρα· ν' ἀσπρί-
σ(ου)ν καὶ νὰ γηράσ(ου)ν· καλουρρίζκα καὶ σ' ἄλλα (παιδιά)· στριωμένα,
χρόνια πολλὰ νὰ ζήσ(ου)ν». Ἡ μνηστὴ ἀπέστελλεν εἰς τὸν μνηστῆρα λευ-
κὸν μανδήλιον κεντητὸν *μέ τρυπές* ³⁾, τὸ ὁποῖον οὗτος ἔδει νὰ φυλάττῃ,
ὡς τιμαλφὲς κειμήλιον κατ' ἄσματα :

Ἄκους, ἀκούς κύριε γαμβρὲ τοῦ τί σου λέει ἡ μάννα σ';
Μὴ φάς, μὴ πιῇς πούλν κρασί, μὴ πέσῃς κ' ἀποκουκοιμηθῇς
κὶ διαβουν οἱ ἀρματουλοὶ κὶ πάρουν τοῦ μανδῆλι σ',
τὴν πρώτη ἀρραβῶνα σ'. κτλ.

καὶ ἐν ἄλλῃ :

καὶ ἔσκυψι νὰ πῇ νιρὸ σὶ χρυόβρουσι,
τοῦ πῖσι τοῦ μανδῆλι του, ἡ ἀρραβῶνά του κτλ.

Ἡ ἀρραβὼν δίδρακε περὶ τοὺς ἑπτὰ μῆνας καὶ Κυριακὴν τινα ἔτε-
λοῦντο οἱ γάμοι ἀπὸ τῆς προηγουμένης Πέμπτης· ἦδη ὀριζομένους τῶν
καθ' ἕκαστα ὑπὸ τῶν συμπεθερῶν καὶ τοῦ γονοῦ (συντέκων). Τὴν Πα-
ρασκευὴν ἐν ταῖς οἰκίαις τῆς νύμφης καὶ τοῦ γαμβροῦ ἐν μέσῳ ἁμαρτῶν

1) Πρὸβλ. τὴν οἰκείαν σκηνὴν ἐν τῷ ἡθούργει κωμικοῦ καμειδουλίῳ τοῦ Δηλ. Κορο-
μηλᾶ ὁ Ἀγαπητικὸς τῆς Βοσκοπούλας.

2) Ἡ λέξις ἀντὶ τοῦ ροῦ π-α-ρουμπιέδες, παλαιὸν χρυσοῦν μικρὸν Τουρ-
κικὸν νόμισμα.

3) τ ρ υ π τ έ ς ἀντὶ τ ρ υ π (ω) τ έ ς (βελονιές): ἐκ τοῦ τ ρ υ π ὦ (τρυ-
πώνω καὶ τρουπώνω)

καὶ χορῶν περὶ τὴν σκίαφην ἔπιανον τὸ προζύμι αἱ γυναῖκες καὶ νεάνιδες, ἐξύμνονον δηλ. τοὺς ἄρτους· τὸ Σάββατον ἡτοιμάζετο ἐν μὲν τῇ οἰκίᾳ τοῦ γαμβροῦ τὸ *κῆς* ¹⁾, ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ τῆς νύμφης ἡ *μηλιά* ²⁾, καὶ περὶ τὴν ἑσπέραν, ἀφοῦ ὁ γαμβρὸς ἐξευρίζετο καὶ ἐλούετο ὑπὸ τῶν *μπρατίμων* του ³⁾ καὶ τῶν φίλων μετέβαινε μετὰ τῆς συνοδείας του εἰς τὴν τῆς μη-
στιῆς του οἰκίαν, ὅπου προσεκομίζετο τὸ *σινί* ⁴⁾ μετὰ τῶν δώρων τοῦ γαμ-
βροῦ. Μετὰ τὰς εἰθισμένας φιλοφρονήσεις ὁ γαμβρὸς ἐπέθετεν ἐπὶ τῶν
δώρων καὶ τὸ *ἀγαράκι* ⁵⁾, χρηματικὸν δῶρον 70 – 150 χρυσῶν δραχμῶν
πρὸς τὸν πενθερὸν, οἰνοὶ τὸ τίμημα τῆς ἀγορᾶς τῆς κόρης του. Τὰ πρὸς
τοὺς φίλους τότε προσφερόμενα ὑπὸ τῆς νύμφης δῶρα ἦσαν ὀλιγοδάπανα,
οἶον *μανδάρια*, ὑποκάμισα, κεντήματα κτλ. Μετὰ εὐωχίαν ὁπερχομένων
τῶν φίλων ἡ νύμφη ἱσταμένη παρὰ τῇ θύρᾳ ἡσπάζετο τὰς δεξιὰς αὐτῶν
φιλοδωροῦντων αὐτήν.

Τὴν Κυριακὴν ἐτελεῖτο τὸ μυστήριον τοῦ γάμου ἢ πρὸ ἢ μετὰ μεσημβρίαν. Περιγράφομεν τὸ μετὰ μεσημβρίαν, ὥς φαιδρότερον καὶ μεγαλοπρεπέστερον καὶ προσομοιαζόν πρὸς τὸ πολλαχού τοῦ Ἑλληνικοῦ τελοῦμενον. Τὴν πρωΐαν, ἀφοῦ οἱ μπράτιμοι ἐνέδιδον τὸν γαμβρὸν ἐν μέσῳ ἱσμάτων καὶ χορῶν τῶν προσκεκλημένων ὑπ' αὐτοῦ τὸν ἐπέρωνον «μέσ' ἀπ' τὰ μιτάρια διὰ νῦ μὴ τὸν πιάσον τ' ἄρμενα» (δηλ. μὴ βασκανθῇ καὶ κακὸν τι πάθῃ), ἔθλων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των χορεύοντες ἐν *πρωτόγνονο*, τὸ ὅποιον διεμοιράζοντο. Τὸ ἐν τέταρτον ἐκομίζετο εἰς τὴν νύμφην. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐγένετο καὶ ἐκ μέρους τῆς νύμφης. Εἷτα οἱ προσκεκλημένοι ἔχοντες καὶ τὸν γαμβρὸν καὶ διάφορα φαγητὰ μετέβαινον εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ νουνοῦ, ὅπου ἔτρωγον, ἔπινον καὶ ἐχόρευον καὶ παραλαβόντες αὐτόν, σηματοποιήσης τῆς συνοδείας, διότι καὶ ὁ νουνὸς εἶχε προσκεκλημένους, κα-

1) * ἐς, πιθανῶς ἐκ τοῦ aquila (σημαίει παρὰ Ῥωμαίοις-ἀετός): ἐλέγγοτο καὶ φλάμπουρον· ἦτο ἐνθῦρα σημαία ἐπὶ κοντοῦ, ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ ὁποίου ἦτο ἐμπεπηγμένον μῆλον. Ἡ παρεμφερμένη αὐτῇ λέξις ἴσως ἀλήφθη μετὰ τὸ ἐθιμοῦ ἐκ τῶν Κουτεσοβλάχων-Καρακατσάνων, ἀπογόνων Ῥωμαίων ὀριοφυλάκων.

2) μ η λ ι ά, ήτο κοντός· επί του άξου του όποιου προσηρμοζέτο κύλινδρος εκ ραβδίων, διακοσμητών δι' άνθέων. Ωνομάζετο ούτω ένεκα της όμοιότητος προς μηλέαν.

3) **ΜΠΡΑΤΙΜΟΙ** ἢ λ. σλανική ἐκ τοῦ **μ π ρ α τ** = ἀδελφός· εἶναι οἱ ἀδελφοποιητοί. καλούμενοι καὶ β λ α μ ἡ σ τ α υ ρ α δ ἑ λ φ ι α· οὗτοι ἐξελέγοντο ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ μεταξὺ τῶν φίλων καὶ ἦσαν δύο, πρὸς διακόσμησιν τῶν τοῦ γάμου. Κατὰ τὴν τέλεισιν τοῦ μυστηρίου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ περιεζώνγγυντο ὑπὸ τοῦ ἱερέως μετὰ τοῦ γαμβροῦ διὰ τῆς ἀγίας ζώνης, ἐξ οὗ ἡ προσωνυμία τῶν.

4) σινί, ἡ λ. τουρκική· δίσκος μετάλλινος μέγας.

5) ἁ γ α ρ λ ἰ κ ι ἐκ τοῦ ἁ γ ο ρ α λ ἰ κ ι (;) (ἀγορά-ἀγορεύω) πο-
προφανῶς τοῦ παλαιοῦ Ἑλληνικοῦ ἐθίμου τῆς ὑπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἐξαγορᾶς τῆς γυναικὸς
παρὰ τῶν γονέων τῆς, Ξ ε ν ο φ ῶ ν τ ο ς, Κ. Ἀν. VII, 2, 28.

λουμένους ἀσκέρι¹⁾ κατηνύθοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ προηγουμένου τοῦ κῆς καὶ τῆς· γκάιδας (ἀσκαύλου) καὶ τῶν γυναικῶν ἄδουσῶν καθ' ὁδὸν τό:

Τὰ φύλλα, τὰ καρυόφυλλα τί στέκουν πικραμένα;

Μή τοι χαλάζι τᾶδειρι, μή τοι βαρὺς χειμῶνας κτλ.

Αὐτόθι ὁ γαμβρὸς ἐξηγεῖτο παρὰ τῶν γονέων του σχῶριο²⁾ καὶ εἶτα ἐξεκίνουν πάντες πρὸς παραλαβὴν τῆς νύμφης ἄδουσῶν τῶν γυναικῶν:

Τοῦ πρῶτον ἄστρου τοῦρανοῦ, ποῦ πάει κατόπ' εἰς τὸν ἥλιον

νὰ τοῦ πουλοῦς' οὐ οὐρανός, οὐ νιὸς νὰ τ' ἀγουράση,

νὰ τῶχ' εἰς τοῦ γάμου τ' φλάμπουρον, εἰς τὴν ἱκκλησιὰ λαμπάδα κ.τ.λ.

Ἡ νύμφη ἐστολισμένη ἤδη ἀπὸ πρῶτας ὑπὸ τὸν νεανίδων ὑπεδέχετο μετὰ τῶν ἀκολουθῶν της τοὺς προσελθόντας ἐν τῇ αὐτῇ περιστρέφουσα μῆλον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐμπεπηγμένα νομίσματα καὶ ριπτομένου εἶτα μεταξὺ τοῦ πλήθους τῶν προσκεκλημένων ἡ εὐτυχίσασα τῶν γυναικῶν νὰ τὸ λάβῃ ὑπελαμβάνετο ὅτι συναπεκόμιζεν εἰς τὴν οἰκίαν της μέγα ἀγαθόν. Μετὰ τὴν παράθεσιν τραπέζης καὶ τὴν διανομὴν διαφόρων δώρων ἡ μὲν πενθερὰ περιβάλλουσα τὴν ὁσφὺν τοῦ γαμβροῦ διὰ ζώνης τρεῖς ἐρράπιζεν αὐτὸν (τοῦ δίν' τρεῖς παταριές³⁾) ὁ δὲ γαμβρὸς ἐσχίζε τὴν λιμαριὰ⁴⁾ τῆς νύμφης καὶ ἐνέβαλλεν εἰς τὸ στήθος της πορτοκάλιον. Εἶτα ἠκολούθει χορὸς.

Μετὰ τὸν χορὸν ἡτοιμάζοντο αἱ ἄμαξαι τῶν προσκεκλημένων καὶ οἱ ἵπποι τῶν συγγενῶν, εἰς τὸν χαλινὸν ἐκάστου ἵππου προσδενομένου μακροδελίου, δώρου τῶν γονέων τῶν νυμφίων. Εἶτα ἀποχωριζομένων μετ' ἀποχαιρετισμῶν τῶν γονέων τῆς νύμφης, ὁπότε ἡ μήτηρ ἐψάλλε τὸ λυπηρὸν τραγούδι:

Μὴ πῆρις τὴν περδίκι μου, μ' ἀπράχτις τοῦ σπίτι⁵⁾ κτλ.

οἱ νυμφεῖοι ἦγοντο ὑπὸ τοῦ νουνοῦ καὶ τῆς νύμφης εἰς τὴν ἄμαξάν των καὶ ἡ συνοδεία διηυθύνετο πρὸς τὴν ἐκκλησιάν προηγουμένων τῶν

1) ἡ λ. τουρκικὴ=στράτος, συνοδεία.

2) σχῶριο, ἐκ τοῦ συγχώριον—συγχωρῶ, αἰτησις συγγνώμης διὰ τὰ τυχόν πρὸς αὐτοὺς ἁμαρτήματά του.

3) παταριὰ ἐκ τοῦ πατάσσω=ράπισμα· ἡ λ. εὐχρηστος καὶ παρὰ τοῖς Στενιμαχίταις· πιθανῶς πρὸς ἀνάμνησιν αὐτῆς ἐν τῷ μέλλοντι ἢ πρὸς φύλαξιν ἀσφαλῆ τῆς παραδιδομένης ἀδελφῆ θυγατρὸς της καὶ τῆς τιμῆς ἀμφοτέρων.

4) λιμαριὰ ἐκ τοῦ λαιμάριον=τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους μέρος τῆς τσοῦκνας (ἱματίου) ἄνωθι τῆς ζώνης καὶ κάτωθι τοῦ λαιμοῦ.

5) ἀπραχταίνω ἐκ τοῦ ἀπρακτος (μὴ πεπραγμένος, ἡτρεπισμένος) ἀπελθούσης δηλ. τῆς κόρης δὲν ὑπῆρχε πλέον ὁ τὴν οἰκίαν εὐτρεπίζων καταστάσαν ἀνωκἀτω κατὰ τὸ λεγόμενον.

ἱππέων, τοῦ κῆς καὶ τῆς μηλιᾶς καὶ ὁμίλων παλληκαριῶν καὶ νεανίδων χορευόντων καὶ τῶν γυναικῶν ἄδουσῶν διάφορα ἄσματα καὶ ἀκολουθουσῶν τῶν ἁμαξῶν. Μετὰ τὴν τέλει τοῦ μυστηρίου ἡ γαμήλιος πομπὴ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν ἐπέστρεφεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ ἄδουσῶν τῶν ἐπὶ τῶν ἁμαξῶν γυναικῶν τὰ προσήκοντα τῇ περιστάσει ἄσματα, οἷον τά:

Βασίλου γιὸς παιτρεῦτι, Βασίλου κόρη παίρνει κτλ. ἢ

Τοῦ Ρήγα γιὸς παντρεῦτι, τοῦ Ρήγα ἡ θυγατέρα κλπ. ἢ

Βουργάρα¹⁾, βγάλι μας κρασί, Βουργάρα, κέραςέ μας,

Βουργάρα τοῦ κρασί πικρό, καὶ ἡ ρακὴ σ' φαρμάκι κτλ.

Ἐκ τῆς οἰκίας τοῦ γαμβροῦ ὑπεδέχοντο ἀπὸ τῆς θύρας τὴν γαμήλιον πομπὴν οἱ γονεῖς του διὰ τοῦ καλῶς ὀρίστε, τοῦ μὲν πατρὸς προσφέροντος οἶνον τῷ νουνῷ, τῆς δὲ μητρὸς μετ' ἄρτου ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τριῶν ἀνιμμένων κηρίων ἐν τῇ δεξιᾷ περιερχομένης τρεῖς τὴν ἄμαξαν τῶν νεονύμφων. Νεάνις ἱσταμένη παρὰ τῷ οὐδῷ προσέφερε τῇ νύμφῃ μέλι²⁾, σύμβολον καθαριότητος, γονιμότητος καὶ φιλοπονίας, ἐκ τοῦ ὁποίου αὕτη λαμβάνουσα διὰ τοῦ δείκτου ἐποίει τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἔξωθεν καὶ ἔσωθεν τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας. Εἶτα οἱ νεόνυμφοι εἰσελθόντες ἐπάτουν ἐπὶ τάπητος καὶ εἵλκοντο βιαίως πρὸς τὰ ἐντὸς τῆς οἰκίας καθ' ὃν χρόνον συγγενῆς τις ἐπληττε διὰ πελέκως στύλον τινὰ τῆς οἰκίας τρεῖς πρὸς ἀποτροπὴν εἰσόδου κακοῦ πνεύματος εἰς τὴν οἰκίαν, παλαιότερον δὲ ἐθράνετο καὶ ὁ ἄξων τῆς ἁμάξης, τῆς ὁποίας ἐπέβαινον οἱ νεόνυμφοι³⁾ Εἰσελθόντων πάντων καὶ ἀποχωρησάντων τῶν νεονύμφων εἰς τὸν θάλαμον ἐγίνοντο τὰ κεράσματα συνοδευόμενα ὑπ' εὐχῶν καὶ κατεγράφοντο ὑπὸ τοῦ νουνοῦ τὰ δῶρα τῆς νύμφης (προῖξ) ὑπαγορευόντος τοῦ πενθεροῦ.

Μετὰ τὴν ἀνχώρησιν τῶν κεκλημένων, ἀποχαιρετιζομένων ὑπὸ τῶν νεονύμφων, παρτίθετο τράπεζα χάριν τῶν συγγενῶν καὶ τῶν οἰκείων καὶ ἐδωροῦντο δῶρα εἰς τὸν νουνὸν καὶ τοὺς παρισταμένους. Πρὸ τῆς ἐστίασεως περιήγετο ὁ νουνὸς τρεῖς περὶ τὴν τράπεζαν καὶ καθ' ὅλην τὴν ἐστίαν

1) Ἐκ τοῦ ἄσματος τούτου καὶ ἐξ εἰτέρου γαμήλιου ἄδομένου ὑπὸ τῶν νεανίδων κατὰ τὴν ζύμωσιν τῶν ἄρτων «Βρέ, Πένταιου, Πένταιου, Βούργαρι Πένταιου» κτλ. διαπιστοῦται ὅτι οἱ Βούλγαροι προσελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν Καρυῶτων ὡς ὑπηρέται. οἱ ὁποιοὶ ἐξελληνιζόμενοι παρέμενον παρ' αὐτοῖς.

2) Ἡ βλ. τὸ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις κυδώνιον, τὸ ὁποῖον ἐτρωγον οἱ οὐζυγοὶ πρὸ τοῦ γάμου.

3) Πρβλ. τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ γαμβροῦ ἐπιγραφόμενον «μηδὲν εἰσὶτω κακόν» ἐπὶ τῇ αὐτῇ δεισιδαιμονίᾳ.

δ') *Τὰ κάλανδα*¹⁾ Ἰκανὸν χρόνον πρὸ τῶν Χριστουγέννων μείρακες καθ' ὁμίλους προεπονοῦντο εἰς τὰ κάλανδα ἄδοντες τὰ διάφορα ἔσματα κατὰ διχορίαν καὶ τὴν παραμονὴν περιήρχοντο μετὰ φανοῦ τὰς οἰκίας ἀρχόμενοι συνήθως ἀπὸ τῶν τῶν προϋχόντων ἢ τῶν τῶν συγγενῶν, ὁπόθεν ἤλπιζον γενναιότερον φιλοδώρημα «διὰ τὸ καλὸ τοῦ χρόνου». Ἰστάμενοι πρὸ τῆς θύρας τῆς κυρίως οἰκίας ἦδον ὑπαρχούσης κόρης ἐν αὐτῇ:

Ἄνοιξι κόρη μ' τὴν πόρτα σου, ἔρχονται παλληκάρια
μὲ τσιαμισρία, μὲ μπρουσλιάκια γεμάτα μὲ βαράκια²⁾

ὑπαρχούσης μόνον οἰκοδεσποίνης:

Ἄνοιξι κυρά μ' τὴν πόρτα σου ἔρχιτ' ἡ Παναγία
μὲ τοῦ Χριστοῦ τὴν ἀγκαλιά, μὲ τοῦ σταυροῦ τὰ χέρια,

ἢ ἀποτεινόμενοι πρὸς τὸν οἰκοδεσπότην:

Ψηλέ, λιγνέ μου τσιλιμπῆ, ζαρίφη χαζνατάρι³⁾
ς τό να τοῦ χέρι τοῦ φλουρί ς τῶλλου μαργαριτάρι.

Ἄνοιγομένης τῆς θύρας εἰσήρχοντο καὶ ἐκάθηντο ἐπὶ προσφερομένων προσκεφαλαίων πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου καὶ ἦδον πρῶτον παιλαῖον τῶν Χριστουγέννων ἔσμα:

Χριστὸς ἀνέστη χαρὰ ς τοῦ κόσμου, ς τὰ παλληκάρια
ἢ Παναγία μας ἢ θεοτόκους κοιλουπονοῦσι καὶ παρακάλα κτλ.

ἢ τὸ ἀφηγούμενον τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ:

Χριστοῦγεννα, πρωτούγεννα, πρώτη γιορτὴ τοῦ χρόνου,
πόψε Χριστὸς γιννήθηκε καὶ οὐ κόσμους δὲ τοῦ νοιόνουν κτλ.

ἢ τὸ:

Πόψα Χριστὸς γιννήθηκε, πόψα Χριστὸς γιννιέτι.

1) Ταῦτα ἦσαν ἄγνωστα παρὰ τοῖς Βουλγάροις, ὡς γνωρίζομεν ἐκ τῶν ἐν Φιλιππουπόλει παιδικῶν ἡμῶν χρόνων. Ἐισήχθησαν δὲ ὡς καὶ ἄλλα ἔθιμα οὐ πρὸ πολλῶν ἐτῶν κατ' ἀπομίμιν. Παῖδες μικροὶ ἀνὰ δύο ἢ τρεῖς μετὰ φανοῦ περιτρέχουσιν ἅμα τῇ ἐσπέρᾳ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων, τῆς πρωτοχρονιάς καὶ τῶν Θεοφανείων τὰς οἰκίας γνωσίων καὶ ἀγνώστων, τὰ καφενεῖα, τὰ ἐστιατόρια καὶ ἄδοντες ὀλιγόστιχόν τι ἔθιμα ἀργυρολογοῦσιν. Ἐσχάτως δὲ, ἐν Φιλιππουπόλει, ἐπληθύνθησαν ὡς ἀκριδές.

2) Τσιαμισρία, ἢ λ. τουρκ. = πυξὶς, μπρουσλιάκια, ἢ λ. βουλγ. = μυρσίνη, βαράκια, ἢ λ. τουρκ. χρυσοῦν ἢ κεχρυσωμένον φύλλον.

3) Τσελεμπῆς, ἢ λ. τουρκ. = εὐγενὴς κύριος, ζαρίφη, ἢ λ. τουρκ. = εὐγενής, λεπτοκαμωμένος, χαζνατάρις, ἢ λ. τουρκ. ἐκ τοῦ χαξνέ (θησαυρὸς) = πλούσιος.

Γιννήθηκε, βαπτίστηκε ς τοὺς οὐρανούς ἀπάνου,
πόψα θελεῖ νὰ κατεβῇ ς τῆς νικηλυσίας τὴς πόρτις
νὰ δικιουκρίν' τς ἁμαρτουλοὶ καὶ ὅλοι τὴς κουλασμένοι κτλ.

Μετὰ τὸ πέρας τούτου ἦδον δι' ἕκαστον τῆς οἰκογενείας πρόσωπον ἰδιαίτερον ἔσμα, ἦτοι εἰς νήπια, μαθητάς, ἡρραβωνισμένους, νεονύμφους, ἀποθανόντας καὶ ἐν τέλει εἰς τοὺς οἰκοδεσπότης¹⁾. Μετὰ τὴν λῆξιν πάντων ἀνιστάμενοι ἔλεγον: «Ἐχομε πὸ τοῦ Χριστοῦ μας τοὺν ἀφέντη ἔνα βαρὺ κανίσχι' ὅπως τίμ.σι οὐ θιὸς τοῦ ἄλλας καὶ τοῦ ψουμὶ καὶ τᾶσπρα ς τῇ Βινιτιά καὶ τοῦ φλουρί ς τῇ Δύσ', ἔτσι νὰ τιμήσουν τὰ παλληκάρια μας τοὺν Χριστό μας, τοὺν ἀφέντη εἰς χρόνους πολλοὺς, καλοὺς. Πάντα νὰ ἔχ' οὐ ἀφέντης καὶ νὰ δίν' καὶ τώρα καὶ τοῦ χρόνου. Πέτι παλληκάρια, ἀμήν». Μετὰ ταῦτα ἠελοῦντο τὸ φιλοδώρημα καὶ ἐν ψωμὶ χριστουγεννιάτικο μέχρι δύο ὀκάδων.

Μετὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας ἔξοδον ἴσταντο πρὸ τῆς αὐλείου θύρας καὶ ἦδον διάφορα ἐρωτικά δίστιχα διὰ τὰς νεάνιδας ἢ σκωπτικά ἢ ἄλλα, οἷον:

Σ αὐτὰ τὰ σπίτια τὰ ψηλὰ μὲ τὰ φτινὰ σανίδια²⁾
ποὺ κάθουντι οἱ ὁμορφὴς μὲ τὰ στινὰ τὰ φρυδία.
Μαύρ' εἰσι, μαύρη φαίνισι, μαύρη καὶ ἡ φουρισιά σου
καὶ μαῦρα λουλούδια φύτρουναν ἀπ' τὴ πουργατισιά σου.
Π' ἀφιντικὸ καὶ ἂν βγήκαμι, ς ἀρχοντικὸ θὰ πάμι
θὰ πάμι ς τοὺν ἀφέντη μας τοὺν πούλχυρουνιμένον.

Τὰ κάλανδα παρετείνοντο μέχρι τῆς κρούσεως τῆς καμπάνας διὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Χριστουγέννων ἕνεκα τῶν ἁδομένων ἐν ἑκάστῃ οἰκίᾳ πολλῶν ἔσμάτων καὶ ἰδίως ἐν τῇ τῆς καλῆς τινος τοῦ ὁμίλου τῶν τραγουδιστῶν.

ε') *Οἱ Λαζαρίτσες*³⁾. Οὕτω ἑκαλοῦντο νεάνιδες, αἱ ὁποῖαι εὐπρεπῶς καὶ ἑορτασίμως ἐνδεδυμέναι καὶ ἀνθοστεφεῖς περιήρχοντο τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου καθ' ὁμίλους τὰς οἰκίας συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἦδον διά-

1) Ἐν τῇ προκειμένῃ συλλογῇ τοῦ Μιλτ. Λουλουδοπούλου παρατίθενται τοιαῦτα 18, σελ. 23—37.

2) Τὰ λεπτά σανίδια, δηλ. τὰ ἐπεξεργασμένα.

3) Λαζαρίτσα, ὁμορ. μικρὸς Λάζαρος. Τὸ ἔθιμον τοῦτο, ὅπερ εἶναι διαδομένον καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι μεταξὺ τῶν Ἀλβανογλώσσων καὶ συνοδεύεται ὑπ' ἔσμάτων Ἀλβανοελληνικῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν Λάζαρον, — ἔρδε Λάζαρε μπερδὲ κτλ. — ὑπολαμβάνεται Βουλγαρικὸν καὶ κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἀνεπτύχθη καὶ ἐκ αἰτιολογίας δ.α. τοῦ σχολείου. Ὅμοιοι μαθητικῶν, περιβεβλημένων ἐθνικὰς στολᾶς καὶ ἀνθοστεφῶν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τῶν διδασκαλισσῶν των περιέρχονται τὰς

φορα ἔσματα ὀρχούμεναι. Τὰ εἰσπραττόμενα χρήματα διετίθεντο βραδύτερον πρὸς εὐωχίαν. Τὰ ἔσματα οὐδὲν τὸ κοινὸν εἶχον πρὸς τὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστάντα Λάζαρον· τὰ κυριώτερα αὐτῶν ἦσαν δύο, τό:

Ἔνας καλὸς παλλήκαρος, ὁμοιορφον παλλήκαρι
στολίски κι' ἀρματώθηκι κι' πάει ν' ἀρραβουτιάσῃ κτλ.

ἔνθα ἀκολουθεῖ ἡ περιγραφή τοῦ ἀμφισμοῦ τοῦ παλληκαριοῦ, καὶ τό:

Γραμματικὸς ἐκάθουνταν σ τοῦ ἀφιντικοῦ τᾶμπάρι
κι' κάθουνταν κι' ἀνέγγουνε, -χαρτί κι' καλαμάρι-κτλ.

ἔνθα ἐκ τῆς πολλῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφῆς ζαλίζεται, χύνει τὴν μελάνην ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων του καὶ τὰ ρυπαίνει καὶ εἰς παράκλησίν του, ὅπως τις τῶν γυναικῶν τὰ καθάρισῃ πλύνουσα, προσήλθε μόνῃ ἡ καλὴ του, ἡ ὁποία

βάνει τοῦ σάλιου τς σάπουνα, τοῦ δάκρυ της νερούτσκο,
τὴ φλόγα τῆς καρδούλας της ἤλιου νὰ τὰ σιγνώξῃ¹⁾.

§ 12 Ἡ ἐκ τῆς χρήσεως ξένων λέξεων ἐν τῇ γλώσσῃ ἢ διαλέκτῳ τοῦ λαοῦ ἔξαγωγή πορίσματος περὶ τῆς ἐθνότητός του δὲν εἶναι ὀρθή. Ἀνατιροῦντος ἡ γλώσσα πρὸς τὴν βιολογίαν εἶναι τρανὸν τεκμήριον τῆς ἐθνότητος, ἀλλ' αὕτη χαρακτηρίζεται κυρίως ἐκ τῶν καταληκτικῶν φαινομένων καὶ ἐκ τῶν φθόγγων τῶν λέξεων, τ. ἔ. ἐκ τοῦ τυπικοῦ καὶ τοῦ φωνητικοῦ αὐτῆς, πρὸς δὲ καὶ ἐκ τῆς συντάξεως καὶ οὐχὶ ἐκ τοῦ λεξιλογίου της, ὅπερ ἐνδέχεται νὰ περιέχῃ καὶ ξένας λέξεις, πολλὰς ἢ ὀλίγας, εἰσαχθεῖσας εἴτε διὰ τῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῶν συναλλαγῶν εἴτε διὰ τῆς ἐπιμειξίας μετ' ἄλλων συνοίκων λαῶν εἴτε ἔνεκα ἐπιστημονικῆς καὶ λογοτεχνικῆς ἀνάγκης, ἀλλὰ μεταπλασθεῖσας φθογγικῶς καὶ μορφολογικῶς. Τίς τῶν νεωτέ-

οικίας καὶ ἄδουσι διάφορα ἔθνη καὶ λαῖκα ἔσματα καὶ χορεύουσι. Τὰ λαμβανόμενα φιλοδομήματα διατίθενται ὑπὲρ τῶν ἀπόρων μαθητῶν διὰ τὸ Πάσχα. Τὸ ἔθιμον εὐχρηστεῖ καὶ παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς Ἀθιγγάνοις (ἀλήταις καὶ σκηνίταις). Κατὰ τὴν ἑβδομάδα τοῦ Λαζάρου νεῆνις Ἀθιγγανὶς ἐνδεδυμένη ὡς νύμφη μετὰ χειρὶδωτοῦ χιτῶνος καὶ ἀνθοστεφῆς περιέχεται τὰς οἰκίας τῆς πόλεως, πικὰ τῇ ὁποίᾳ κατασκηνόσιν Ἀθιγγανοί, καὶ χορεύει περιδιδούσα διὰ τῶν χιρῶν μανδύλια, ἐνῶ αἱ συνοδεύουσαι αὐτὴν δύο ἢ τρεῖς γυναῖκες ἄκουσιν Ἀθιγγανιστὶ ᾄσματα ἀναφερόμενον εἰς τὸν Λάζαρον καὶ τὸ ἐπερχόμενον Πάσχα. Ἡ εἰς τὰς πόλεις ἐμφάνισις Ἀθιγγανιδῶν Λαζαριστῶν ἦτο προάγγελος τοῦ προσεγγιζόντος Πάσχα. Οὐδαμῶς παράδοξον, ἂν οἱ Βούλγαροι παρέλαβον τὸ ἔθιμον ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων διὰ τῶν περιπλανωμένων Ἀθιγγάνων (Κατσιβέλων).

1) Ἰδε Μιλέτ. Δουλοδοπούλλο, ἐνθ. ἀν. σελ. 194—195.

ρων εὐρωπαϊκῶν γλωσσῶν δὲν ἔχει ξένας λέξεις καὶ δὴ εἰλημμένας ἐκ τοῦ ἀκενώτου τῶν ἀρχαίων κλασσικῶν γλωσσῶν, καίπερ νεκρῶν, ταμείου; Μήπω; αὐτὴ ἡ νῦν Βουλγαρικὴ (Σλαβική) γλώσσα δὲν βρίθκει Ἑλληνικῶν λέξεων, εἰσαχθεῖσάν διὰ τῆς ἐπ' αἰῶνας μετὰ τῶν Ἑλλήνων ἐπικοινωνίας καὶ συνειρήσεως τῶν Σλαβοβουλγάρων, ὡς προερόθη, διὰ τῆς ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν ἐπιστημῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ Τουρκικῶν διὰ τῆς μετὰ τῶν Τούρκων κατὰ τὴν μακροαῖωνα δουλείαν ἐπικοινωνίας; Οὐδεὶς ὅμως θὰ ἐτόλμα οὐδὲ εὐθυμολογῶν νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ λαλοῦντες καὶ γράφοντες αὐτὴν νῦν Βούλγαροι εἶναι Ἑλληνικῆς ἢ Τουρκικῆς καταγωγῆς.

Ἡ τῶν Καρυῶτων Ἑλληνικὴ διάλεκτος ὑπήγετο, καθὼς ἡ τῶν Ἀδριανουπόλιτῶν, τῶν Στενιμαχιτῶν καὶ τῶν Φιλιππουπολιτῶν ἐν πολλοῖς εἰς τὸ βόρειον Ἑλληνικὸν γλωσσικὸν ἰδίωμα. Ταύτης κύρια χαρακτηριστικὰ ἦσαν: α') ἡ κώφωσις τῶν φθόγγων *e* (ε, αι) εἰς *i* καὶ *o* (ο, ω) εἰς *u* (ου), ἡ ἀποβολὴ τῶν ἀτόνων *i* (ι, ει, οι, υ, η, υι) καὶ *u* (ου) πρὸ ἢ μετ' ἐπίτονον φθόγγον καὶ β') ἡ προφορὰ τοῦ *sch* ὡς *sch*, ἡ ψίλωσις τοῦ *θ* εἰς *τ* ἐν ὠρισμέναις θέσεσιν, ὁ κλειστός ὀδοντικός ἡχηρὸς φθόγγος *d* (νδ ἢ ντ) ἀντὶ τοῦ *δ*, ὁ κλειστός χειλικὸς *b* (μπ ἢ μβ) ἀντὶ τοῦ *β* ἐνιαχοῦ καὶ ἄλλα τινά, ὧν τὰ δεύτερα ὁ συγγραφεὺς κρίνει ὡς παραφθοράν κατ' ἐπίδρασιν τῆς προφῆν μητρικῆς τῶν γλώσσης τῆς Βουλγαρικῆς, καίπερ καὶ ταῦτα ἀνήκοντα εἰς τὸ αὐτὸ ἰδίωμα, εὐχρηστα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλληνικῇ, ὡς τεκμηριοῦται ἐξ ἀρχαίων ἐπιγραφῶν.

Τὸ κατ' ἐξοχὴν ὅμως ἰδιάζον ταύτης τῆς διαλέκτου χαρακτηριστικὸν ἦτο ἡ ἐν αὐτῇ χρήσις ἀπὸ χρόνων παρ' ἰδεομένων, δι' οὓς λόγους εἵπομεν, Τουρκικῶν καὶ Βουλγαρικῶν λέξεων, μορφολογικῶς ὅμως καὶ φθογγικῶς μεταπεπρασμένων, πλείονων τῶν πρώτων (οἷον τζελεμπῆς, ἐφέντης, ζαρίφης, χιζνατάρης, τσιαμισίρι, βαράκι, μπαχτσές, ἰνάτι, ἄτι, ἀντέτι, ντένκι, σεμπέπι, χαίρι, τσεσμές, κασαμπᾶς, ντέρτι, ταβᾶς, σιτζίμι, ντουνανμᾶς, τζουμπές κτλ.) ἐλαχίστων δὲ τῶν δευτέρων (οἷον μπράτιμος, σεδάνκα, σούρβα, τσουνά κτλ.). Εἶναι ἀληθές· ὅτι κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους αἱ Βουλγαρικαὶ λέξεις ἐπληθύνθησαν, ἀλλὰ τοῦτο ὀφείλετο εἰς τὴν ἀδήριτον καὶ ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, γενόμενον παρὰ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Βουλγαρίᾳ Ἕλλησιν. Ἡ σύγχρονος γενεὰ ἀπὸ τοῦ 1900 καὶ πρότερον ἔτι ἀγνοοῦσα Ἑλληνικὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν καὶ γράφουσα καὶ ἀναγινώσκουσα μόνον βουλγαριστὶ, διότι ἐφοίτησε καὶ ἐξεπαιδεύθη ἀναγκαστῶς μόνον εἰς Βουλγαρικὰ σχολεῖα ἀπὸ τοῦ 1906 μέχρι τοῦ 1924, ὁπότε μετενάστευσεν, ἄτε σὺν τῇ καταλύσει τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων καταλυθέντων ἅμα καὶ τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων, καὶ οἱ μετὰ Βουλγάρων συζήσαντες καὶ συμπονήσαντες ἐπὶ ἔτη ἐπίστράτοι μακρὰν τῶν οἰκογενειακῶν των ἐστιῶν κατὰ τε τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ τὸν διεθνῇ εἰσήγαγον πολλὰς Βουλγαρικὰς λέξεις

εἰς τὴν γλῶσσάν των ¹⁾. Δέον δὲ νὰ μὴ λησμονῇται ὅτι ἀπὸ τοῦ 1906 καὶ ἰδίως ἀπὸ τοῦ δευτέρου Βαλκανικοῦ πολέμου (1913) ἀπεφεύγετο συστηματικῶς χάριν εἰρηνικῆς συμβιώσεως μετὰ τῶν Βουλγάρων καὶ ἡ δημοσία χορήγησε τῆς Ἑλληνικῆς, καταδιωκομένης ἀπηνῶς καὶ Ἀθιγγανικῆς μάλιστα ἀποκλιθεῖσιν!! (Tschiganski ezik ²⁾). Ἐκ τούτου προήλθε καὶ ἡ δυσχέρεια τῆς τῶν Καρυωτῶν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἄλλων ὁμαιμόνων των ἐν Ἑλλάδι, εἰ καὶ αὕτη δὲν θὰ ἦτο μεγαλυτέρα τῆς τῶν Ποντίων, τῶν Κανκασίων, τῶν Καππαδοκῶν, τῶν Κυπρίων καὶ ἄλλων, ἐχόντων καὶ αὐτῶν τὰς διαλέκτους των μετὰ τῶν πολλῶν ξενισμῶν των.

Κατὰ ταῦτα ἡ τῶν Καρυωτῶν διάλεκτος εἶναι τοσοῦτον Ἑλληνική, ὅσον καὶ ἡ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἀνατολικῶν Θρακῶν ³⁾

1) Οὕτω πᾶσαι σχεδὸν αἱ ἐπίσημοι λέξεις ἦσαν Βουλγαρικαὶ μεταπλυσθεῖσαι φθονγικῶς καὶ μορφολογικῶς, οἷον: μνίστρος (ὑπουργός), γενεράλος (στρατηγός), πολκόβνικος (συνταγματάρχης), τσάρος (βασιλεὺς), κνιάζος (ἡγεμὼν), ὄφφιοτάρος (ἀξιωματικός), κμέτος (δήμαρχος), τσhινόνβνικος (ἐπαγγέλιος), πισάρος (γραμματεὺς), μπόννικος (εἰσπράκτωρ φόρων), στραζιάρος (ἀστυφύλαξ), πολιτσια (ἀστυνομία), μίτνιτσα (τελωνεῖον), πρεϊέκτος (νομάρχης), ὁπςχitιὰ (δημορχεῖον), ἱξῆνιε (δῆλωσις) σφιντέτελοῖβο (πιστοποιητικόν), ποκάνα (κλήσις), ρασιλνικος (δουλοῖς ὑπηρετίας), ἱνσπέκτορας (ἐπιθεωρητής) κτλ.

2) Ὁ ἀκηκοὺς μεμαρτύρηκε καὶ ἡ μαρτυρία αὐτοῦ ἀληθὴς ἐστὶ. Κατ' Αὐγουστον τοῦ 1908 διεθέρizon ἐν τοῖς παρὰ τῇ Φιλιππουπόλει λουτροῖς τοῦ Κισάρ. Ἐφοῖτον πολλάκις εἰς τὸ ἐπὶ τῆς πλατείας καφενεῖον. Ἡμέραν τινὰ παρεκάθισα πλησίον τοῦ ὁμογενοῦς Δημητρίου Μάρδα καπνεργαστασιάρχου, ὅστις ἐχρηστοποιεῖται μετὰ τοῦ γνωστοῦ μοι κτηματίου Ἀρμενίου Κιρκορίκ καὶ τοῦ ἐν ἀποστρατεῖᾳ τότε διατελοῦντος ἀντιστρατήγου Νικ. Ἰβανόφ, τῶς διοικητοῦ τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει σώματος στρατοῦ καὶ εἶτα κατὰ τὸν δεύτερον Βαλκανικὸν πόλεμον διευθύνοντος τὰς ἐπιχειρήσεις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ Βουλγαρικῶν στρατευμάτων ἐναντίον ἡμῶν. Ὁ Μάρδας μὴ εὐνοούμενος ἐν τῷ παιγνιδίῳ ὑπὸ τῆς τύχης καὶ πνευρικός ὢν ἐξεδήλου πολλάκις τὴν ἀγανάκτησίν του δι' Ἑλληνικῶν φράσεων. Ὁ στρατηγός, ὅστις κατενόει τὴν Ἑλληνικὴν, (ἡ σύζυγος αὐτοῦ εἶχε μητρικὴν γλῶσσαν τὴν Ἑλληνικὴν ὡς θυγάτηρ τοῦ ἐκ προγόνων ἐξηλληνισμένου Γεωργίου Στανταΐδου καὶ τῆς Ρωξάνδρας Γεωργίου Γκεμισγερδάνη καὶ τρόφιμος τῶν Ζαριφείων διδασκαλείων) στενοχωρηθεὶς εἶπεν εἰς τὸν Μάρδαν ἐν θυμῷ: Ἐμπάη Δημήτρι, δέν σοι εἶπα τοσάκις νὰ παύσης νὰ λαλῇς αὐτὴν τὴν Ἀθιγγανικὴν γλῶσσαν;—Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ Ἰβανόφ ἦτο ἐκ τῶν μᾶλλον μεροφωμένων ἀξιωματικῶν τοῦ Βουλγαρικοῦ στρατοῦ. Ἐκτοτε ὁσάκις ἀναγινώσκω λογοτεχνήματα τῶν δημοτικιστῶν καὶ μάλιστα τῶν ἐνθυμούμαι τὸν χαρακτηρισμὸν τοῦτον τῆς γλώσσης τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Εὐαγγελίου καὶ διερωτῶμαι, μήτοι ὁ Βούλγαρος στρατηγός δὲν εἶχεν ὅλως ἄδικον!!

3) Ἡ τῶν Καρυωτῶν διάλεκτος ἦτο σχεδὸν παραπλησία τῇ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν κατὰ τε τὸ φωνητικὸν καὶ τὸ τυπικὸν αὐτῆς, πρβλ. καὶ τὴν παρ' ἀμφοτέρωις αὐτοῖς μόνον ἐκ τῶν Θρακῶν εὐχρηστοῦσαν ὑποκοριστικὴν κατάληψιν—ο ὅδι,

καὶ ἡ τῶν ὑπερποντίων Ἑλλήνων τῶν διαζησάντων ἐπὶ αἰῶνας μακρὰν τῆς κυρίως Ἑλλάδος μεταξὺ ἀλλοφύλων καὶ ἀλλογλώσσων, ἐξ οὗ ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἐπὶ τουρκοκρατίας κατὰ τὸν Jirecek τριγλωσσία τῶν Μοναστηριωτῶν καὶ ἡ κατὰ τὸν συγγραφέα μέχρις ἐσχάτων τῶν Βογιαλικιωτῶν, οἵτινες οἰκοῦντες παρὰ τοῖς Τουρκοῖς μεθορίοις καὶ ἐπικοινωνοῦντες καὶ συναλλασσόμενοι μετὰ τῶν περιοίκων καὶ ὁμῶρον Τούρκων ἐμάνθανον πρὸς τῇ Βουλγαρικῇ καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἡ ἐπὶ τουρκοκρατίας τριγλωσσία αὕτη ἦτο κοινὸν κτῆμα καὶ τῶν Ἑλλήνων Φιλιππουπολιτῶν, τῶν Στενιμαχιτῶν, τῶν Κουκλενιωτῶν, ὡς συναλλασσομένων μετὰ τε τῶν περιοίκων καὶ συνοίκων Βουλγάρων καὶ Τούρκων, τῶν ὁποίων ἄλλως τε ἡ γλῶσσα ἦτο ἡ κυρίαρχοῦσα ὡς ἐπίσημος καὶ ἀγοραία. Ἄλλως καὶ παρὰ πολλοῖς ἄλλοις Ἑλλήσιν ἡ τριγλωσσία ἦτο συνήθης ἐν τῇ μεγάλῃ τότε Ὄθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, ἐν οἷς τότοις οὗτοι πρὸς τοῖς Τούρκοις συνήκουν καὶ μετ' ἄλλων ἀλλοφύλων.

§ 13. Ἐλθωμεν νῦν καὶ εἰς τὸ κυριώτατον τῶν περὶ τῆς Βουλγαρικῆς καταγωγῆς τῶν Καρυωτῶν τεκμηρίων τοῦ συγγραφέως, τὴν βουλγαρουνυμίαν καὶ βουλγαρεπωνυμίαν τινῶν ἐξ αὐτῶν. Ἡ ἐκ τούτων κρίσις περὶ τῆς ἐθνότητός τινος εἶναι ἐπισφαλεστάτη ἄνευ ἄλλων ἀποδεικτικῶν καὶ δὴ ἐν ταῖς νῦν Βουλγαρικαῖς χώραις, ἐν αἷς τούτου καὶ ὡς ὁμογενεῖς, ὡς προσαν ἐπὶ αἰῶνας καὶ ὡς ὁμόδοξοι καὶ ἐκ τούτου καὶ ὡς ὁμογενεῖς, ὡς προεργήθη, συνεδέθησαν οὐ μόνον συγγενικῶς διὰ τῶν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας εὐλογουμένων ἐπιγαμιῶν, ἐξ ὧν προήλθε κυρίως ὁ ἐξελληνισμὸς τῶν μὲν ἢ ὁ ἐκβουλγαρισμὸς τῶν δέ, ἀλλὰ καὶ πνευματικῶς διὰ τῆς κομπαραϊᾶς πρὸς παγίωσιν τῶν πρὸς ἀλλήλους φιλικῶν καὶ συναλλακτικῶν σχέσεων. Ὅθεν ἐνδέχεται οἱ ὑπολαμβάνόμενοι ὡς Βούλγαροι βουλγαρώννυμοι Ἑλλήνες νὰ εἶναι γνησιώτατοι Ἑλλήνες, ὡς καὶ τοῦναντίον οἱ ὡς Ἑλλήνες ὑπολαμβάνόμενοι ἐλληνώννυμοι Βούλγαροι νὰ εἶναι Βούλγαροι. Τοῦτο λίαν εὐεξήγητον, ἀλλ' ἀκατανόητον εἰς τὸν ἱστοριοδίφην συγγραφέα, εἰ καὶ οὐ τοσὶ μνημονεύει μετὰ σαρκασμοῦ τινος δύο αὐταδέλφους Καρυώτας, ὧν ὁ μὲν βουλγαρώννυμος Πέγλιος μετενάστευσεν ὡς γνήσιος Ἑλλήν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ ἐλληνώννυμος Σωκράτης παρέμεινεν ὡς Βούλγαρος ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ἀρχαϊόθεν παρὰ τε τοῖς Ἑλλήσι καὶ τοῖς ὕστερον ἐκχριστιανισθεῖ-

(μαθητούδι, φτερούδι, τουρκουδι, βασιλούδι, βουζούδι, ποντικουδι, πουλλούδι, νουφούδι, παιδούδι, κοριτσούδι). Δὲν εἶχεν ὁμοῦς τὰς πολλὰς Τουρκικὰς λέξεις, ὡς ἡ τῶν Ἀδριανουπολιτῶν. Διέφερε δὲ τῆς τῶν ἀνατολικῶν Θρακῶν, ἧτις ὑπήγετο μάλιν εἰς τὸ νότιον Ἑλληνικὸν ἰδίωμα, ὡς ἡ τῶν Σαρανταεκκλησιωτῶν, τῶν Σκοπητῶν, Κωστηνῶν καὶ ἄλλων.

σιν ὑπ' αὐτῶν Βουλγάρους ἐπεκράτησεν ἔθνος ὁ μὲν πρωτότοκος καὶς πρὸς
δαιώνισιν τῆς οἰκογενείας διὰ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων νὰ λαμβάνῃ ἀέποτε
τὸ ὄνομα τοῦ πρὸς πατρός κάππου, ἡ δὲ πρωτότοκος θυγάτηρ τὸ τῆς μη-
μητρὸς μάμης, τὰ δὲ ὑστερότοκα τέκνα νὰ λαμβάνωσιν ὀνόματα συνή-
θως διαφόρων ἀμέσως συγγενῶν ἢ καὶ ἐξαντιλουμένων αὐτῶν ὀνόματα
τιθέμενα αὐτοῖς ὑπὸ τῶν ἀναδόχων ἄνευ προσυνηγοίσεως μετὰ τῶν γο-
νέων. Ἐκ τούτου συνέβαινεν τινες τῶν ὀνοματοθετούντων ἀναδόχων νὰ
δίδωσιν εἰς τοὺς ἀναδεκτοὺς τινες οἱ μὲν Ἕλληνες εἰς Βουλγάρους ἱστορικά
Ἑλληνικά ὀνόματα, μὴ ἀπαντῶντα εἰς τὸ κοινὸν χριστιανικὸν ὀνοματο-
λόγιον, οἱ δὲ Βούλγαροι εἰς Ἑλληνας Βουλγαρικά ὀνόματα προσφιλεῖ καὶ
συνήθη παρ' αὐτοῖς ἢ καὶ φερόνυμα ἁγίων ὑπὸ Βουλγαρικὸν τύπον ἐπὶ
τὸ θωπευτικώτερον. Συνηθέστερον δὲ τοῦτο ἐγένετο παρ' αἷς Ἑλληνικαῖς
οἰκογενεαῖς εἰσήγετο Βούλγαρος γαμβρὸς, ἐξηλληνισμένος ἢ μὴ. Ἐπομέ-
νω· καὶ παρὰ τοῖς Καρυώταις, παρ' οἷς τὴν ἐπιγαμίαν καὶ τὰς φιλικὰς
καὶ συναλλακτικὰς σχέσεις ἐνίων Βουλγάρων συνοικησάντων καθ' ἑκάστους
ἐπὶ τουρκοκρατίας καὶ πρῶτως ἔνεκα τοῦ περιβάλλοντος ἐξελληνισθέν-
των δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν, εἰσῆχθησαν Βουλγαρικά ὀνόματα, κα-
τασταντα κληρονομικῶς οἰκογενειακά, ὅπως ἀλλαχοῦ παρὰ Βουλγάρους
Ἑλληνικά, μεταπλασθέντα ὡς εἰκὸς μορφολογικῶς καὶ φωνητικῶς κατὰ
τοὺς γλωσσικοὺς νόμους ἑκατέρωθεν.

Καθὼς λοιπὸν σήμερον οὐδεὶς μηδὲ τοῦ συγγραφέως ἐξαιρουμένου ἀμφισβητεῖ ἔνεκα τῶν προειρημένων τὴν ἐθνικὴν γνησιότητα τῶν ἑλλήνων νόμων Βουλγάρων *Κίμων* (Γεωργίεφ, πρωθυπουργοῦ), *Ἐδσράτι* (Γκέρσωφ, πρωθυπουργοῦ), *Ὀδυσσεὺς* (Συμεὼν μητροπολίτου Πρεσλάνας), *Πολοπίτωφ*, (διευθυντοῦ βιβλιοθήκης Φιλιππουπόλεως), *Καλλιστράτι* (καθηγητοῦ), *Μιλτιάτη* (Βαλοῦζεφ καθηγητοῦ), *Περικλῆ* (Βαλτζεφ ἱατροῦ), *Δεωρίτα*, *Ἀριστείτη*, *Ντιμοστέν*, *Χαριλά*, *Ξενοφῶν* καὶ λοιπῶν πολιτευομένων, δημοσίων λειτουργῶν, διανοουμένων, ἐπιστημόνων, ἐμπόρων καὶ ἐπιτηδευματιῶν, ὧν τὰ ὀνόματα καθ' ἑκάστην παρελαύνουσιν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν Βουλγαρικῶν ἐφημερίδων, οὕτω δεόν νὰ μὴ γίνηται λόγος καὶ περὶ τῶν βουλγαρωνύμων ἐνίων Καρυωτῶν *Πέριου*, *Στόγιου*, *Γκάνου*, *Βούλκου*, *Στοῖλου*, *Μήγκου* καὶ εἴ τιнос ἄλλου¹⁾ Δέον τὰ πράγματα νὰ κρίνονται ἀμερολήπτως διὰ τῶν αὐτῶν μέτρων καὶ σταθμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἱστο-

2) 'Εν ἀντιγράφῳ κειτορικῆς ἐπιγραφῆς ἐπὶ πλανὸς κειμένης κάτωθεν τῆς ἁγίας Τραπεζῆς τοῦ ἱεροῦ ἐν Κυβαλῇ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἀποστα-
λάντι πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸν διευθυντὴν τῆς ἐθνικῆς βιβλιοθήκης Φιλιπποπόλεως
Δ. Τσόντσοφ, μετὰ τὴν ὀνομασίαν τῶν φιλοδιόριστων Ἑλλήνων κτιτόρων ἀνέγνω-
μεν καὶ τινὰ Βουλγαρικὰ ἐξηλληνισμένα τυπικῶς.

ρικῆς ἐξελίξεως τῶν ἐν τῇ Βουλγαρικῇ χειρσονήσῳ χριστιανικῶν λαῶν¹⁾).

§ 14) Ὡσαύτως ἡ χρῆσις Βουλγαρικῶν τινος ἄσματος καὶ ἐπιδῶν τινων παρ' ἐνίοις τῶν Καρνωτῶν, ὅλως ἀκατανοήτων αὐτοῖς ὡς ἐλληνοφώνοις μόνον, μαρτυρεῖ τὸ ἐπείσακτον αὐτῶν ἄλλοθεν ἕνεκα τῆς μελωδίας τῶν. Πόσοι σήμερον δὲν ἄδουσιν ἄσματα, ἐπιδῶν; καὶ μονωδίας ἐκ μελοδραμάτων ἐν ξέναις γλώσσαις, τὰς ὁποίας τελείως ἀγνοοῦσιν, ἐξέμαθον δὲ ταῦτα ἀκούσαντες, διότι ἡ μελωδία τῶν ἤρρεσεν εἰς αὐτούς; Ἐγὼ αὐτὸς ἤκουσα κατὰ τοὺς μαθητικoὺς μου χρόνους Βουλγάρου ἀξιωματικοῦ, οὐδὲ γὰρ Ἑλληνικὸν ἐπισταμένους ἄδοντας Ἑλληνικά ἄσματα, ἅτινα ἐξέμαθον ἀκούοντες αὐτὰ ὑρ' Ἑλλήνων ἡδόμενα ἐν αἷς πόλεσιν ὑπηρετούν. Τοιαῦτα δὲ ἦσαν τὰ δημοφιλέστατα κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ μελωδικὰ ἄσματα: «Ἐτίναξε τὴν ἀνθισμένη ἀμυγδαλίᾳ μὲ τὰ χερὰκια της». «Τόσκι βγαίνει τὸ φεγγάρι ὑψηλὰ εἰς τὸν οὐρανόν», «Μὲ ρόδα, μὲ τριαντάφυλλα στρώσέ μοι Χάρου μνήμα» καὶ εἴ τι ἄλλο. Τὴν ἀγνοίαν δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐδήλου ἡ κακόηχος προφορὰ τῶν ἡδόντων αὐτὰ, προφερόντων τοὺς Ἑλληνικοὺς φθόγγους: θ, γ καὶ δ βουλγαριστὶ ὡς τ, g καὶ d. Ἐκ τούτου λοιπὸν δέον νὰ εἰκασθῇ ὅτι οἱ ἄδοντες αὐτὰ Βούλγαροι ἦσαν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς;

Ἀλλὰ καὶ τὰ παρατιθέμενα ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἄσματα οὔτε βίον αἰώνων ἔχουσιν, ὥστε νὰ ὑποτιθεῖ ὅτι προήρχοντο ἐκ τῶν Βουλγάρων προγόνων τῶν Καρυωτῶν, μήπω ἐξελληνισθέντων οὔτε ἦτο δυνατὸν τῶν Βουλγάρων Καρυωτῶν ἐξελληνιζομένων σὺν τῷ χρόνῳ καὶ λαλοῦντων βαθμὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἠδόμενα ταῦτα ἐπὶ γενεάς νὰ παραμείνωσιν ὅλος ἀνεπίδραστα τῆς καινῆς τῶν γλώσσης, νὰ μὴ προσλάβωσι δηλαδὴ Ἑλληνικὰς λέξεις καὶ φράσεις καὶ νὰ μὴ μεταπλασθῶσιν ἐνιαιοῦ μορφολογικῶς. Δημιώδη ἄσματα ἠδόμενα μέχρις ἐσχάτων ἐν τῇ κάτω Ἰταλίᾳ ἐμαρτύρουν πράγματι τὴν ἐξ Ἑλλήνων καταγωγὴν τῶν ἠδόντων αὐτὰ ἐξιταλισμένων³⁾, ὥς καὶ ἕτερα ἠδόμενα νῦν ἐν Ἑλλάδι μαρτυροῦσι τὴν ἐξ Ἀλβανῶν καταγωγὴν τῶν ἠδόντων αὐτὰ ἐξηλληνισμένων, ἀλλ' οὔτε τὰ πρῶτα εἶναι Ἑλληνικά οὔτε τὰ δεύτερα Ἀλβανικά· εἶναι Ἑλληνοϊταλικά καὶ Ἀλβανοελληνικά, κράμα τι δηλαδὴ τῶν ἀντιμαχομένων γλωσσῶν, συντελεσθὲν ἐπὶ γενεάς τινας μέχρι τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἑτέρας τῶν γλωσσῶν. Οὕτω

1) *Γδε, Μυρτ. Ἀποστολίδου, περὶ τῆς παρὰ Θρακοέλλησι βουλγαρωνιῆς καὶ τῆς παρὰ Θρακοβουλγόρους ἐλληγωνιῆς, ἐν τῷ Θρακικῷ ἀρχεῖφ, τόμ. Γ' ἔτ. 1937—38. Τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἐν Φιλιππουπόλεϊ ἐκνασίου τῶν ἀμπατζήδων, σελ. 172 καὶ ἐξῆς §§ 11 καὶ 12 καὶ ἐν τοῖς «Θρακικοῖς», τόμ. Β' ἔτ. 1924, Δύο ἔγγραφα ἐκ Φιλιππουπόλεως, σελ. 343 καὶ ἐξῆς.

2) "Ιδε καὶ R o h l s G. Vorbyzantinische Elemente in der unterkri-
schen Gräzität, ἐν τῇ Byzant. Zeitschrift, τόμ. XXXVII, ἔτ. 1937, σελ. 42 κέξ.

Βουλγαροελληνικά θὰ ἔδει νὰ εἶναι καὶ τῶν Καρυωτῶν ταῦτα τὰ ἔσματα καὶ οὐχὶ καθαρὰ Βουλγαρικά, ἂν οἱ Καρυῶται ἦσαν ἀρχῇθεν Βούλγαροι καὶ ἐξηλληνίσθησαν σὺν τῷ χρόνῳ. Ἀναμφιβόλως ταῦτα εἰσῆχθησαν κατὰ τὸ μεσόχρονον (1906—1925), ἀπὸ τῆς καταλύσεως δηλ. τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων μέχρι τῆς μεταναστεύσεως τῶν Καρυωτῶν, ὑπὸ τὴν ἰσχυρὰν ἐπίρρασιν τοῦ Βουλγαρικοῦ ἐθνικοῦ σχολείου, τοῦ στρατιῶνος καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ὅπερ ὁ συγγραφεὺς οὐδαμῶς λαμβάνει ὑπ' ὄψιν.

Τὰ δημῶδη τῶν Καρυωτῶν ἔσματα, προγονικὴ κληρονομία, ἦσαν πολλά, τῶν ὁποίων 111 εἶναι καταγεγραμμένα καὶ ἐκδεδομένα τῷ 1903 ἤδη ὑπὸ τοῦ φιλοτίμου διδασκάλου Μιλτ. Λουλουδοπούλλου ἐν τῇ προμνημονευθείσῃ Συλλογῇ μετὰ 67 ἐρωτικῶν διστίχων¹⁾. Ἦδοντο δὲ ταῦτα κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων (κάλανδα), εἰς συμπόσια καὶ εὐωχίας (συμποσιακά), εἰς τοὺς χοροὺς (χορευτικά) καὶ κατὰ τὰς σεδάνκας ἐν ὑπαίθρῳ καὶ τὰς μιδζιάς τὸν χειμῶνα παρὰ τῇ ἐστίᾳ (διάφορα). Πάντα ἦσαν κοινὰ παρὰ πᾶσι τοῖς Καρυώταις μετὰ τινων, ἐννοεῖται, παραλλαγῶν, πολλὰ δὲ διέφερον πολὺ τῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων Θρακοελλήνων ἄδομένων, τινὰ δὲ ἦσαν καὶ πανελλήνια. Οὕτω τὰ κάλανδα ἦσαν παραλλαγὰς τῶν ἀλλαχὺ τῆς Θράκης ἄδομένων τοπικῆς δὲ χοριᾶς φαίνονται μοῦτα ἐν τῇ Συλλογῇ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς 25, 28, 29, 31, 32, 33, 35, 38, 40, 43, 47, 48, 49, 53, 57, 59, 72, 79, 83, 88, 93, 94, 97, 105, 106, πιθανῶς δὲ καὶ τινὰ ἄλλα Θρακικά μετὰ παραλλαγῶν τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς: 26, 27, 39, 41, 45, 52, 54, 60, 61, 63, 70, 72, 73, 79, 80, 98, 100, 110, 111 καὶ πανελλήνια τὰ ὑπὸ τοὺς ἀριθμοὺς: 21, 22, 30, 34, 36, 37, 44, 46, 50, 55, 56, 58, 64, 71, 81, 82, 85, 87, 91, 96, 97.

Στερεοελλαδικὰ τινὰ ὥς τό: ἡ κλέφτικη ζωὴ (30):

Ἀρρώστησε, ξαρρώστησε ὡς τὴ φυλακὴ ὁ καημένος κλπ.
Φευγᾶτ' παιδιὰ νὰ φεύγουμε, πάμε ὡς τὴν Ἀλαμάνη,
ὁπού ναι κι' ἄλλοι ἀρχηγοί, εἶναι κι' ὁ Χατζηπέτρος,

καὶ: ὁ Κίτσος καὶ ἡ μάννα του (71):

Τοῦ Κίτσου ἡ μάννα κάθουνταν ἀντίκρου ὡς τὸ ποτάμι
μὲ τὸ ποτάμι μάλωνε καὶ τὸ πετροβολοῦσε κλπ.

ὡσαύτως Ἡπειρωτικά τινὰ ὥς τό: ἡ ὀλιγόπιστος Χριστιανὴ (34):

Οὐλοὺς τὰ κάστρ, ἀγάπησαν, οὐλοὺς μὲς ὡς τὰ χωριά,
ἀγάπησ' κι' ὁ Μεχμέτ-ἀγάς μέσα ὡς τὰ Γιάννινα κλπ.

καὶ ὁ Τσάμβοϊδας (87):

1) Ἴδε: Μιλτ. Λουλουδοπούλλου, ἐνθα ἄνωτ, σελ. 23—114.

Τὸ παναγύρ' ἦταν πολὺ κι' ὁ τόπος ἦταν λίγος.
Σαράντα δίπλων' ὁ χορὸς, ἐξῆντα δυὸ τραπέζια.
Κι' ὅς' ἤρχονταν σεμπέτευαν κι' οὐλ' τὸ θεὸ δοξάζαν
ὁ Τζάμβοϊδος νὰ μὴν ἐρθῇ, χαλάσ' τὸ παναγύρι κλπ.¹⁾

δηλοῦσιν ὅτι μετηνέχθησαν ταῦτα ὑπὸ μετοίκων ἐκ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Θεσσαλίας καὶ ἐξ Ἡπείρου (Ἀρβανιτάδων).

Ὡσαύτως τὸ ὑπὸ τοῦ Καβακλιώτου συμμαθητοῦ μου (1883 1887) ἐν τοῖς Ζαριφείοις τῆς Φιλιππουπόλεως διδασκαλείοις Χρήστου Νικολαΐδου Παπαζογλου ἄδόμενον, οὗ τὸ μέλος παραμένει μέχρι τοῦ νῦν ἀνεξίτηλον ἐν τῇ μνήμῃ μου:

Τσάμπανος ἐκαθόντανε γιὰ μωρὲ γιὰ
ἐπάνω ὡς τὸ μανδρὶ του κλπ.

ὅπερ εἶχε Κουτσοβλαχικὴν ἐπιδόξιν ἀκατανόητον τοῖς πᾶσι, συνοδευομένην ὑπὸ ποιμενικῶν συριγμάτων, βελασμάτων, κωδωνοκρουσιῶν καὶ τό: ἡ ἀπιστος σύζυγος (64):

Ἡ Παναγιώτης ἤλεγε . . .

Μαριώ μ' θὰ πάγω ὡς τὰ χωριά, θὰ πάω ὡς τὰ κλεφτοχώρια,
νὰ κάμω ντέβερ τὰ χωριά, ντέβερ²⁾ τὰ Βλαχοχώρια κλπ.

πιθανῶς μετεδόθησαν εἰς Καβακλὴ ὑπὸ συνοικισθέντων αὐτόθι ἑλληνιζόντων βλαχοποιμένων ἐκ Πίνδου Καρακατσάνων ἐπὶ τουρκοκρατίας, οἵτινες εἶναι ἴσως οἱ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως μνημονευόμενοι Βούλγαροι ἐκ Μακεδονίας³⁾!

Τὰ δὲ ἀναφερόμενα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανástειν τοῦ 1821, τὸ ἀνάθεμα (36):

Νᾶμουν πουλλὶ νὰ πέταγα καὶ ὡς τὸν Μοριά νὰ πάγω
νὰ πάω νὰ διῶ τὸν ντοναμᾶ⁴⁾, πῶς πολεμοῦν καράβια
κι' ἓνα καράβι Ψαριανὸ μὲ τὰ χρυσὰ του κλόσκια κλπ.

καὶ ἡ ἀπαίτησις τοῦ καραβιοῦ (37):

1) Τ σ ἄ μ β ο ἰ δ α ς = ὁ Τσάμης (Ἀλβανὸς) βοϊβόδας (ὀπλαρχηγός).—Σαράντα δίπλων, ὁ χορὸς = ἔκαμνε 40 στροφάς, ἦτο δηλ. ἐν τῇ ἀκμῇ του.—σ υ μ π ε τ ε ὡ ὡ, ἡ λ. τουρκικὴ ἐκ τοῦ σ ε μ π ἔ τ (δεῖσις, παράκλησις) = δέομαι, ἵκετεύω, παρακαλῶ,

2) Πιθανῶς ἡ λ. Κουτσοβλαχικὴ, ἡ φρ. κάμνω ντέβερ = διαπιστῶ, ἐξελέγχω, ἐπισκοπῶ.

3) Βλαχοποιμένες-Καρακατσάνοι, σκηνίται, ἤρχοντο ἐκ Μακεδονίας καὶ βραδύτερον κατὰ τὸ θέρος εἰς τοὺς βοσκοτόπους τῶν Καρυωτῶν χάριν τῶν ποιμνίων των.

4) Ν τ ο ν α ν μ ᾶ ς, ἡ λ. τουρκικὴ = φωταυχσία, στόλος φωταγωγούμενος.

Ἐνα μικρὸ καράβι μαζώνει τὰ πανιά,
ἀνοίγει τὴν παντιέρα καὶ πόλεμο ζητᾷ.
Ζητᾷ τὸν ἅγιο Τάφο καὶ τὴν ἁγία Σοφία
κι' ἀκόμα θὰ ζητήσῃ τὸν Πατριάρχη μας,
ὅπου τὸν ἐκρεμάσαν γιὰ τὸ ἰνᾶτι τους κτλ.

δηλοῦσιν ὅτι μετενέχθησαν ὑπὸ προσφύγων ἐκ τῶν ἐπαναστατησάντων Ἑλληνικῶν μερῶν.

§ 15) Οἱ χοροὶ τῶν Καρυωτῶν δὲν ἦσαν Βουλγαρικοί, ἀλλ' Ἑλληνικοί ὥς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Θρακτέλλησιν, πολλοὶ καὶ διάφοροι. Ὁ Jirecek, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μέγα Μοναστήριον μετὰ μεσημβριᾶν Κυριακῆς τινος πρὸ δύο γενεῶν καὶ εἶδε τοὺς νέους καὶ τὰς νεάνιδας συναγειρομένους εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς κώμης διὰ τὸν *εἰθισμένον χορὸν*, ὃν ἀναμφιβόλως θὰ παρηκολούθησεν ἐκ περιεργείας, οὐδὲν παραδίδει ἡμῖν περὶ τοῦ ἂν οὗτος ἦτο Ἑλληνικός ἢ Βουλγαρικός, πάντως ὅμως θὰ εὗρεν αὐτὸν οὐχὶ Βουλγαρικόν, διότι περὶ τοῦ ἀμφισμοῦ τῶν ἀνδρῶν, ὃν ἀμέσως περιγράφει, λέγει ὅτι *ὁμοίᾳζε πρὸς τὸν Βουλγαρικόν*. Ἐχορεύετο δὲ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ὁ δημοφιλὴς τοῖς Βουλγάροις χορὸς, ἡ *ριτσινίτσα*, καλούμενος ὅμως Βουλγαρικός. Ἰσως ἐκ τούτου ἀταπατῶμενος ὁ συγγραφεὺς νομίζει ὅτι οἱ χοροὶ τῶν Καρυωτῶν ἦσαν Βουλγαρικοί!! Οἱ κυριώτεροι αὐτῶν ἦσαν α') ὁ Ἑλληνικός χορὸς ἢ Καστρινός (Ἐντίρνε χοροσού—Ἀδριανουπολιτικός), β') ἡ Μηλιά, τριῶν εἰδῶν ἀναλόγως τῶν βημάτων ἐμπρὸς καὶ πλαγίως καὶ ὀπίσω, γ') ὁ τῶν ἀνθέων (τσιτσὲκ χοροσού), δ') ὁ σγκαθιστός (καρσιλιμάς), ὅστις ἐχορεύετο καὶ κατὰ τὴν πομπὴν τῶν γάμων ὑπὸ τοῦ σημαιοφόρου, ε') ὁ καλαματιανός, ς') ὁ τρελοχορὸς, παραπλήσιος σχεδὸν τοῦ Κρητικοῦ Πεντοζάλη. Ἐτελοῦντο δὲ κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν καὶ ἄλλην ἑορτὴν ἐν τινὶ πλατεῖᾳ τοῦ χωρίου ἢ ἔξωθι αὐτοῦ. Ἐκαστον ὅμως χωρίον εἶχε καὶ τὸν ἰδιαίτερόν του ἐπίσημον χορὸν καθ' ὅρισμένην τῶν ἔτους ἑορτὴν, οὗτινος συμμετεῖχον προσερχόμενοι καὶ οἱ τῶν πέριξ Ἑλληνικῶν χωρίων, περιβεβλημένοι τὰς ποικίλας καὶ γραφικὰς τῶν στολᾶς. Ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦτο πανηγυρική διὰ τὸ χωρίον. Συνωδεύοντο δὲ ἢ ὑπὸ χορευτικῶν ἡσμάτων ἢ ὑπὸ μουσικῶν ὁργάνων τῆς *φιόρας* (φλογέρας-αὐλοῦ), τῆς *γκάϊδας* (ἀσκαύλου), *νταουλιῶν* (τυμπάνων) καὶ *βιολιῶν*. Ὡς δὲ ἐν τοῖς χοροῖς οὕτω καὶ κατὰ τὸν ἐκκλησιασμόν των καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἐπισκέψεις καὶ τοὺς γάμους ἐπεμελοῦντο ἀείποτε ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες τῆς ἐξωτερικῆς των εὐπρεποῦς παραστάσεως ἐξωραϊζόμενοι, εὐτρεπιζόμενοι καὶ ἐνδυσόμενοι τὰ καλὰ των, τ. ἔ. τὴν ἑορτάσιμον στολὴν των ἐν ἀντιθέσει πρὸς

6) Ἐν τοῖς παρατιθεμένοις ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ ἤμασιν, ὡς ἐπεισάκτοις, διαφυλάττω τὸ νότιον γλωσσικὸν ἰδιώμα των.

τοὺς περιοίκους των Βουλγάρους. Διεκρίνοντο δὲ διὰ τε τὸ εὐθυτενὲς τοῦ σώματος (κορμοστασίᾳ) καὶ τὸ ὑπερήφανον καὶ μεγαλοπρεπὲς τοῦ βαδίσματος. Εἶχον συνείδησιν τῆς Ἑλληνικῆς των ἐθνότητος καὶ προσεπάθουν νὰ διακρίνωνται τῶν Βουλγάρων.

Οἱ ἀπὸ τοῦ 1896 ἐπιζῶντες Ἀθηναῖοι καὶ παρεπιδημοῦντες τότε ἐν Ἀθήναις πολλαχόθεν Ἑλληνες θὰ ἐνθυμῶνται ἀκόμη ἀναμφιβόλως ὁμίλους περιέργως καὶ βαρέως ἀλλ' εὐπρεπῶς ἡμφιεσμένων ἀνδρῶν, περιφερομένους ἐν μέσῃ ἡμέρᾳ ὑπὸ τὰς καυστικὰς τοῦ ἡλίου ἀκτῖνας ἀρχομένου τοῦ Μαΐου ἀνὰ τὰς ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀρχαιολογικοὺς τοῦ κλεινοῦ ἄστεος τόπους. Ὁ βαρὺς αὐτῶν ἐκ παχείας ἐρέας (ἀμπᾶ) ἀμφισμὸς μετ' ἐσωτερικῶν γωνυμάτων καὶ τὰ ὑψηλὰ ἡμισφαιροειδῆ ἐκ μαύρης δασυμάλλου προβατῆς πληλῆκα οἶονεῖ πρωτογόνων ἀνθρώπων καὶ τὰ πλατέα ἐρυθρὰ ζωνάρια ἐδήλουν ἀνθρώπους κατελθόντας εἰς τὸ μεσημβρινὸν καὶ ἦσαν τῆς Ἑλλάδος κλίμα ἐξ ὑπερβορείων χειμερινῶν χωρῶν. Πάντες μετὰ περιεργείας παρετήρουν αὐτοὺς ἱστάμενοι καθ' ὁδὸν καὶ περιεργάζοντο ὅν μόνον τὸν παρὰδοξον καὶ ἄγνωστον ἀμφισμὸν των εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρρενωπὰς καὶ ὠραίας φυσιογνωμίας των, διότι ἦσαν ἐκλεκτοὶ —*ἐνας κι' ἐνας*—, ὑψηλοί, εὐκορμοὶ, εὐρύτεργοι, μελάγχροι, μελανότριχες μετὰ προσώπων ὠσειδῶν καὶ κανονικῶν χαρακτηριστικῶν. Πολλοὶ ἠρώτων με, ἂν ἦσαν Ἑλληνες. Naί, ἦσαν οἱ Θρακτέλληνες Καρυῶται, οἵτινες περὶ τοὺς τριάκοντα κατῆλθον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ βουλευτοῦ των Χρήστου Νικολαΐδου Παπάζογλου, συνταξιώτου μου ἐν τοῖς Ζαριφείοις, πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς μητρὸς των Ἑλλάδος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν πρώτων Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων ἀλλὰ καθυστερήσαντος ἔνεκα βλάβης τοῦ εἰς ὃ ἐπέβησαν ἀτμοπλοίου ἐν τῷ λιμένι Πύργου κατέφθασαν εἰς Πειραιᾶ τὴν ἐπομένην τῆς λήξεως τῶν ἀγώνων ¹⁾).

1) Τοὺς ἔφερα, ἔλεγέ μοι ὁ φίλος ὁδηγός των, διὰ νὰ ἴδουν μὲ τὰ μάτια τους τὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα, τὴν ὁποίαν ἡμέραν καὶ νύκτα ὄνειροπολοῦν. Δὲν προφθίσανεν τοὺς ἀγῶνας, διότι ἔχασαμεν τὸ προηγούμενον ἀτμόπλοιον μᾶς παρουσίασαν πολλὰς δυσκολίας εἰς τὴν ἐκδοσιν τῶν διαβατηρίων, ὅτε εἶδον ὅτι ἡμεῖς τόσοι. Ἄλλως θὰ ἐφθάνομεν ἐδῶ τὴν μεγάλην Ἑβδομάδα. Δὲν πάμε καλὰ ἐκεῖ Μυρτίλε· ὁ ἐθνικός μας βίος ὁλονὲν γίνεται δυσκολώτερος, ἀφ' οὗτου κατελύθη ἡ αὐτονομία. Μᾶς ἐπέβαλον τὴν διδασκαλίαν τῆς Βουλγαρικῆς εἰς τὰ σχολεῖά μας, μᾶς κακομεταχειρίζονται εἰς τὸν στρατόν, μᾶς ὑβρίζουν οἱ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι, διότι δὲν ὁμιλοῦμεν Βουλγαρικά, μᾶς φορολογοῦν δυσανάλογως. Ἄν ἦτο δυνατόν νὰ πωλήσωμεν τὰ κτήματά μας καὶ νὰ ἔλθωμεν ὅλοι ἐδῶ καὶ νὰ ἐγκατασταθῶμεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἴμεθα ὅλοι γεωργοὶ καὶ φιλόπονοι καὶ εἴμαι βέβαιος ὅτι θὰ εὐδοκμοῦσαμεν. Εἶναι ὅλοι οἱ ἀκόλουθοί μου κατενθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ περιβάλλον. Ὁ εὐσεβὴς πόθος τοῦ ἀνδρὸς ἐπραγματοποιήθη μετὰ τριακονταετίαν. Καὶ ὁ στυλοβάτης οὗτος τῆς ἐθνικῆς ιδέας ἐκλείσει πρὸ πενταετίας γαλή-

Ἀλλὰ καὶ αὐταὶ τῶν Καρυωτῶν αἱ δεισιδαιμονίαι, προλήψεις καὶ ἔξεις ἦσαν πανθηρικοί, οὐκ ὀλίγοι δὲ αὐτῶν καὶ πανελλήνιοι· ἂν πολ-
λαὶ αὐτῶν, ἰδίως αἱ εἰς τὰ ἔργα καὶ τὸν τόπον ἰδιάζουσαι, ἦσαν κοιναὶ
καὶ τοῖς Βουλγάροις, αὐτούσαι ἢ ἐξηλλαγμέναι, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι
παρὰ τῶν Βουλγάρων παρελήφθησαν, ἀλλὰ τοῦναντίον. Ἀναγράφω μίαν :
κατὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς παραμονῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ συνεκρούοντο ἐν
τῇ αὐτῇ ὕψ' ἐκάστου οἰκοδεσπότου διάφορα χάλκινα μαγειρικά καὶ ἐπι-
τραπέζια σκεύη πρὸς ἐξαφανισμόν διὰ τῆς γοητείας ταύτης τῶν ἐν τῇ
χώρᾳ ἔρπετων. Ἀλλ' ὁ ἐκφωνούμενος πολλάκις συμβολικὸς ἔξορκισμός :
«φρευγάτε φρεῖδια καὶ ὀχιές, σήμερα εἶναι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ· χαρὰ ζτὴν
οἰκουμένη ὅλη· οἱ Τοῦρκοι μὲ τὰ σπαθιά κ' ἡμεῖς οἱ Ρῶμοι μὲ τὰ τα-
ψιά»¹⁾, δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐπαύστασιν τοῦ 1821, τὴν κηρυχθεῖσαν
κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Παλαιῶν Πατρῶν Γερ-
μανοῦ κατὰ τῶν Τούρκων ; καὶ δὲν ἐξεφράζετο οὕτω ἡ ἐνδόμυχος τῶν Κα-
ρυωτῶν εὐχὴ πρὸς ὄλεθρον τῶν ἐξωπλισμένων Τούρκων «μὲ τὰ σπαθιά»
διὰ τῶν μαγγανειῶν αὐτῶν ἀόπλων καὶ μὴ μετεχόντων τοῦ ἀγῶνος «μὲ
τὰ ταψιά» ; ὅτι δὲ φρεῖδια καὶ ὀχιές ἐκαλοῦντο συμβολικῶς οἱ Τοῦρκοι, δια-
πιστοῦται ἐκ τῆς χρήσεως τοῦ αὐτοῦ ἔξορκισμοῦ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι Φι-
λιππουπολίταις, παρ' οἷς μέχρι τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἐπὶ τουρκοκρα-
τίας ὑπῆρχε τὸ αὐτὸ ἔθιμον, ἐν τῇ πόλει τῶν ὁποίων δὲν ὑπῆρχον ὄφεις,
ἐξέλιπε δὲ ἅμα τῇ ἀπελευθερώσει τῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων.

Ὡσαύτως καὶ ἡ κοινὴ πρόληψις ὅτι διὰ τῆς ὑπερπηδήσεως πυρῶν
ἀναπτομένων κατὰ τὰς ἐσπέρας ἐν τοῖς ὁδοῖς καὶ ταῖς πλατείαις κατὰ τὸ
ἔαρ προφυλάσσεται τις ἀπὸ τῶν ψύλλων καὶ ἄλλων ἐντόμων ἐκκολαπτό-
μένων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἔχει τὴν ἀρχὴν Ἑλληνικὴν, ἂν κρίνῃ
τις ἐκ τοῦ 62ου κανόνος τῆς πενθέκτης λεγομένης οἰκουμενικῆς συγκόδου,
τῆς συνελθούσης τῷ 691 ἐν Τρούλλῳ τοῦ Παλατίου, ἥτις πρὸς ταῖς ἄλ-
λαις ἀπρωρευτικαῖς διατάξεσιν περὶ ἐνίων ἐκ τῶν πολλῶν ἐθνικῶν ἐθί-
μων, τῶν παραμεινάντων παρὰ τοῖς ἐκχριστιανισθεῖσι Ρωμαίοις ἐκ τῆς
εἰδωλολατρείας, ἀπηγόρευσε καὶ τὸ ἀνάπτειν πυρὰς κατὰ τὴν πρώτην

νιὸς καὶ εὐχαριστημένος τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸ Αἰγίνιον τῆς Αἰκατερίνης, ἀφοῦ
εἶδε πάντας σχεδὸν τοὺς συγχωρίους του Καρυώτας ἐγκατασταθέντας ἐν τῇ Ἰλ-
λάδι καὶ εὐημερήσαντας. Ἔστω ἐλαφρὸν τὸ Μακεδονικὸν χῶμα, τὸ καλύπτον τὰ
ὀσῆα τοῦ καλοῦ τούτου Ἑλλήνος.

1) Ἡ λ. Τουρκικὴ· χάλκινον ἀβαθεὶς μαγειρικὸν σκεῦος· ἂν ἦτο μέγα τὸ σκεῦος,
ἐλέγετο σινὶ καὶ ἐχρησιμοποιεῖτο ὡς τράπεζα φαγητοῦ τιθέμενον ἐπὶ τρίποδος
ἢ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, περὶ ὃ περιεκάθητο σταυροποδητεῖ οἱ συντρώγοντες. Ἐπειδὴ
δὲ ἐπὶ τοιοῦτον σκεῦος ἐξετίθετο καὶ ἡ προῖξ καὶ τὰ γαμήλια τοῦ γαμβροῦ εἰς τὴν
νύμφην δῶρα, ὠνομάσθη καὶ ἡ τῆς προικὸς ἐκθεσις σινιὰ (τά).

τοῦ μηνὸς καὶ πρὸ τῶν ἐργαστηρίων καὶ τὸ πηδᾶν ὑπὲρ αὐτάς¹⁾

Τινὲς τῶν προλήψεων τούτων, αἵτινες εἶναι κοιναὶ τοῖς Ἑλληνοθραξὶ
συνεδυάσθησαν μετ' ἀρχαίων Θρακκοελληνικῶν ἐθίμων, ὅσον : ἡ κατὰ τὴν
ἐορτὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου σφαγὴ ἄρνου, (κουρμπάν)²⁾ εὐλογουμένου
ὑπὸ τοῦ ἱερέως καὶ ἡ διανομὴ αὐτοῦ εἰς τοὺς γείτονας καὶ συγγενεῖς χάριν
τῆς υγείας ἢ νοσοῦντος μέλους ἢ ὅλης τῆς οἰκογενείας, εἶναι αὐτὴ ἢ κατ'
εὐχὴν γινομένη θυσιά εἰς τὸν Θρᾷκα ἱππέα, οὔτινος ἡ λατρεία παρέμει-
νεν εἰς τὴν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, εἰκονιζομένου ὑπὸ τῶν ἀγιογράφων ὡς
ὁ ἱππεύς³⁾. Ὡσαύτως ἡ πρόληψις ὅτι κατὰ τὰς βροντὰς καὶ ἀστραπὰς ὁ
προφήτης Ἡλίας ὀχεῖται μετὰ τῆς τεθρίππου ἀμάξης του ἀνὰ τὸν οὐρα-
νὸν καὶ φέρεται ἐν βροχῇ εἰς τὴν γῆν «περιδιαβαῖ» μὲ τ' ἀμάξι τ', ὅπως
καὶ ἀπεικονίζεται, ὑπομνησκει τὸν περὶ τοῦ Φοῖβου-Ἡλίου καὶ τοῦ ἄρ-
ματός του μῦθον, ὡς καὶ τὸν τοῦ Φαέθωνος, ὃν κατεκεραύνωσεν ὁ
Ζεὺς⁴⁾. Ἀναμφιβόλως οὕτε οἱ ἀρχαῖοι Θρᾷκες οὕτε οἱ Ἑλληνες παρέλα-
βον ταῦτα παρὰ τῶν Βουλγάρων, ἀτινα ἐκκληροδότησαν εἰς τοὺς ἀπογό-
νους των, ἐν οἷς καὶ οἱ Καρυῶται⁵⁾.

§ 16). Ὁ τῶν Καρυωτῶν ἀμφισμὸς ἐκ πρώτης ὕψεως ὑπελαμβάνετο
πράγματι ὅμοιος πρὸς τὸν τῶν περιοίκων Βουλγάρων, ἀλλ' ἐν ταῖς λεπτο-
μερείαις του διέφερεν οὐσιωδῶς. Περὶ τῆς ἐν τῇ ὑποδέσει καὶ τῷ περιζώ-
ματι διαφορᾷ τῶν Μοναστηριωτῶν ποιεῖται λόγον καὶ ὁ Jirecek¹⁾. Οἱ
Καρυῶται ἔφερον ἐλαφρὰ ὑποδήματα εἰδους ἐμβάδων (γεμενιά) συνήθη
καὶ παρ' ἄλλοις Θρακοέλλησι καὶ λευκὰ μάλλινα περιπόδια (καλτσούνια),
ἀνερχόμενα μέχρι τῶν γονάτων σχεδόν, ἐξ οὗ αἱ περισκελίδες των (σαλ-
βάκια τουρκ. πουτούρια βουλγ.) δὲν κατήρχοντο στενούμενα μέχρι τῶν
ἀστραγάλων, ὡς αἱ τῶν Βουλγάρων, οἵτινες φέρουσι καὶ τὰ πατροπαρά-
δοτα αὐτοῖς τσαρβούλια (servules=τσαρούχια) μετὰ περιελημάτων περὶ
τὰς κνήμας ἐκ προβειῶν ἢ ἐκ παχέων ἐξ ἐρέας (ἀμπᾶ) ρακῶν. Τὰ ζωνά-

1) Ἡ μελέτη τῶν ἀπαγορευτικῶν κανόνων ταύτης τῆς συνόδου διαφωτίζει
ἡμᾶς περὶ πολλῶν Ἑλληνικῶν καὶ Ρωμαϊκῶν ἐθίμων, ἔξωθεν καὶ προλήψεων, αἵτι-
νες παρέμειναν μέχρι τοῦ νῦν παρὰ τοῖς Θρακοέλλησι καὶ τοῖς Ἑλλήσιν ἐν γένει
ἐξηλλαγμέναι πως ἢ μεταπεπλασμέναι. Ἴδε τινὰς τῶν κανόνων : Ἀ μ ἄ ν τ ο υ
Κ., Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, Α'. σελ. 387.

2) Ἡ λ. τουρκικὴ=θυσία, πρβ. κ ο υ ρ μ π ἄ ν μ π α ῖ ρ ἄ μ=Πύσχα
θυσίας.

3) Ἴδε, Μ υ ρ τ. Ἀ π ο σ τ ο λ ῖ δ ο υ, Ὁ Θρᾷξ ἱππεύς ἢ ὁ Κύριος Ἡρως,
ἐν τῷ Θρακικῷ ἀρχεῖῳ, τόμ. ΣΤ', ἔτ. 1939—40, σελ. 16 § 8.

4) Ἴδε Ὁ β ἰ δ ῖ ο υ, Μεταμορφώσεις, Βιβλ. Ι, 748—779 καὶ ΙΙ, 1—366.

5) Περὶ τῶν προλήψεων, δεισιδαιμονιῶν καὶ ἔξωθεν τῶν Καρυωτῶν ἴδε Μ ἰ λ τ.
Λ ο υ λ ο υ δ ο π ο ὕ λ λ ο υ ἐνθα ἀνωτ. σελ. 127—142.

6) Jirecek-A r g h y r o w, ἐνθα ἀνωτ. σελ. 699.

ρης πρὸς τὸν τῶν νοτίων Ἑλλήνων φαίνεται ὅτι ἐτροποποιήθη καὶ κατ' ἐπίδρασιν ἐννοεῖται τοῦ τῶν Βουλγάρων καὶ Τούρκων σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τὸ προσφύεστερον διὰ τὰ γεωργικὰ ἔργα των, ἅμα δὲ καὶ διὰ κλιματικούς καὶ οικονομικούς λόγους. Διαπιστοὶ δὲ τὴν ἐγκατάστασιν μετοίκων ἐκ Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ νοτίου Μακεδονίας, ἐνισχυσάντων τὸν ἰθαγενῆ πληθυσμὸν ἐπὶ τουρκοκρατίας¹⁾.

§ 17) Ὁ συγγραφεὺς καίπερ ἑλληνομαθὴς σφάλλεται δεινῶς ὑπολαμβάνων ὅτι τὸ ἐπίθετον *Καρυῶτες* εὐχρηστοῦν καὶ πορὰ τοῖς Βουλγάρους (*Karioti*) εἶναι ιδιότητος σημαντικόν, προελθὸν ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι ἐποι- οῦντο προμηθείας καρύων ἢ παρείχον κάρνα ὡς φόρον εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Σουλτάνων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ συνηλλάσσοντο οὕτως εἰπεῖν διὰ καρύων καὶ ἡσχολοῦντο περὶ αὐτά, θὰ ἔδει νὰ ἐπονομασθῶσι *Καρυ- δᾶδες*, (πρβλ. *κρομμυδᾶς*, *πρασᾶς*, *ξυλᾶς*, *φιστικᾶς*, *ἀλευρᾶς*, *κρασᾶς* κτλ.) ἢ βέλτιον Τουρκιστὶ *Τζιβτζήδες* ἢ *Κοσλουτζήδες* καὶ Βουλγαριστὶ *Ορε- χόβσκοι*, ἀφοῦ μάλιστα ἦσαν Βούλγαροι κατὰ τὸν χρόνον τῆς προσωνυ- μίας των αὐτοὶ τε καὶ οἱ περίοικοι κατὰ τὸν συγγραφέα. *Καρυῶται* εἶναι τοπωνυμικόν, ὡς προεργήθη, ἐπίθετον τῶν κατοίκων τῶν Καρυῶν καὶ συνεκδοχικῶς καὶ τῶν περιόικων των Ἑλλήνων (πρβλ. *Στενιμαχιῶται*, *Βο- δενιῶται*, *Κουκλενιῶται*, *Σαρανταεκκλησιῶται*, *Βυλιῶται* κτλ.). Μόνῃ ἢ Ἑλληνικῇ αὕτῃ τῶν Καρυωτῶν πάντων προσωνυμία, παραμείνασα ἀπ' αἰώνων καὶ παρὰ τοῖς περιόικοις Βουλγάρους, ἀγνοοῦσι τὴν σημασίαν αὐ- τῆς καὶ νομίζουσιν αὐτὴν τοπωνυμικὴν, ὡς καὶ εἶναι, ἀρκεῖ ν' ἀποδείξη τὴν Ἑλληνικὴν καταγωγὴν αὐτῶν.

§ 18. Ὡσαύτως δὲν εἶναι ἀληθὴς ἡ διίσχυρις τοῦ συγγραφέως ὅτι ὅλη ἡ νοτιοανατολικὴ Θράκη ᾤκειτο ὑπὸ Βουλγάρων καὶ ἐγκατελείφθη ὑπ' αὐτῶν πρὸ αἰῶνος, διότι οὗτοι ἐπαναστατήσαντες (!) κατὰ τῶν Τούρ- κων κατὰ τὴν ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δίβιτς προέλασιν τῶν Ρώσων εἰς τὴν Ἀδριανούπολιν καὶ φοβηθέντες μέλλοντα ἀντίποινα καὶ ἄντεκδικήσεις ἠκολούθησαν κατὰ μυριάδας τὸν ἀποχωρήσαντα Ρωσικὸν στρατὸν (1829) καὶ ἐγκατέστησαν ἐν Βησσαραβίᾳ. Οὐδεμία τότε ἐν Θράκῃ ἐγένετο τῶν Χριστιανῶν ἐπανάστασις κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ' ἀπλῶς βιοπραγίαι ἐνεκα τοῦ ἀσπόνδου μίσους αὐτῶν ἐπὶ τῇ νομισθείσῃ ὀριστικῇ ἀπὸ τῆς τυραννίας ἀπελευθερώσει, κινήσασαι τὴν ἀγανάκτησιν καὶ αὐτοῦ τοῦ Ρώ- σου στρατηγοῦ, εἰπάντος εἰς τὸν Βούλγαρον ἀξιωματικὸν τοῦ Ρωσικοῦ στρατοῦ Μαμάρτσεφ ὅτι οἱ Βούλγαροι δὲν ἦσαν ἀκόμη ὥριμοι πρὸς ἐλευθερίαν.

1) Ἴδε καὶ *Jirecek-Arghyrow*, ἐνθ' ἀνωτ. σελ 755.—Καὶ παρὰ ταῖς Μέτραις τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας ὑπῆρχε τὸ Ἑλληνικὸν χωρίον *Ν ο χ ῶ ρ ι ο ν*, ἀποικία τῶν Καρυωτῶν.

Τῶν μεταναστευσάντων τότε Βουλγάρων οἱ πλείστοι ἦσαν ἐκ τῆς πε- ριφερείας Σελύμνου, ὅπου ἐγένοντο αἱ κατὰ τῶν συνοίκων Τούρκων ὑπὸ τῶν Βουλγάρων κακώσεις, ἠκολούθησαν ὁμῶς τὸν Ρωσικὸν στρατὸν καὶ οὐκ ὀλίγοι Ἑλληνες ἀπὸ τῶν ὁρέων τῆς Σιράντζης καὶ τῶν παραθαλασ- σίων, οἵτινες σὺν τῷ χρόνῳ ἐν τῇ Ρωσίᾳ ἐξεστανίσθησαν. Μεταξὺ τούτων ἦσαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ Ἑλληνικοῦ χωρίου παρὰ τῷ Ἀετῷ *Σταχτοχώρι*, (τουρκ. *Οὔρουμ-ἐνίκιοι*), συνοικισθέντος ὑπὸ Καρυωτῶν, οἵτινες δις πρό- τερον κακοπαθήσαντες ὑπὸ τῶν Κυρτζαλήδων ληστῶν εὗρον τὴν εὐκαι- ρίαν νὰ ἐγκαταλίπωσι τὴν γενέτειράν των. Ἐκ τῶν 500 οἰκογενειῶν, ἃς ἠρτίθμει τότε, ἀπέμειναν μόνον τρεῖς, αἵτινες ὡς πυρὴν συνεκέντρωσαν ὕστερον καὶ ἄλλας καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτονομικοῦ καθεστώτος ἠριθμοῦντο 158. Οἱ κάτοικοι τῆς νοτιοανατολικῆς Θράκης ἦσαν ἀνέκαθεν Ἑλλη- νες καὶ παρέμειναν μέχρι τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταναστεύσεώς των κατὰ τὴν συνθήκην Ἑλληνες, ἀφομοιώσαντες προῖμως τοὺς ἐπελθόντας εἰς τὴν χώραν τῶν ὀλίγους Σλανοβουλγάρους. Τοῦτο διαπιστοῦται οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐπισήμων στατιστικῶν καὶ τῶν ὁδοιπορικῶν σημειώσεων, ἀλλὰ καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τοπωνυμίων, ὄντων Ἑλληνικῶν, πλην ἐλαχίστων Σλανικῶν, ἐκ τῆς γλώσσης, τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἡσά- των. Οἱ ἐπὶ τῆς Σιράντζης ὀλίγοι Βούλγαροι κατήλθον εἰς αὐτὴν ἀπὸ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος καὶ μετὰ τοὺς τελευταίους πολέμους ἐπανήλθον εἰς τὴν Βουλγαρίαν.

Ὅθεν οἱ ἐκ Σιράντζης νῦν ἐν Ἑλλάδι ζῶντες Σγοῦροι, Μπινμπη- λήδες καὶ ἄλλοι, οὓς μνημονεύει ὁ συγγραφεὺς, εἶναι ἐκ προγόνων γνήσιοι Ἑλληνες ἂν δὲ ζῶσι σήμερον ἐν Βουλγαρίᾳ συγγενεῖς αὐτῶν συνεπώνυ- μοι Βούλγαροι—*Sgouroni*, *Binbeilovi* κτλ., ἀπόγονοι τῶν πρὸ αἰῶνος εἰς Ρωσίαν μεταναστευσάντων, ἐν οἷς συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ Βούλγαρος ἦρω; *Καρατζᾶς*, τοῦτο σημαίνει ὅτι οὗτοι ὡς καὶ ἄλλοι ἐξεστανίσθησαν ἢ ὅτι οἱ πρόγονοί των οἱ μεταναστεύσαντες ἦσαν συγγενεῖς τῶν ὁμωνύ- μων Ἑλλήνων δι' ἐπιγαμιῶν. Ἄν οἱ Σγοῦροι καὶ οἱ ἄλλοι εἶναι Βούλγα- ροι, διατὶ δὲν κατέφυγον καὶ αὐτοὶ ὡς οἱ ὁμόφυλοί των εἰς τὴν πλησίον Βουλγαρίαν, ἀλλὰ κατέφυγον εἰς τὴν μακρὰν κειμένην Ἑλλάδα διανύον- τες ἐν κακουχίαις ἑκατοντάδων χιλιομέτρων ὁδόν; Καὶ πῶς οὗτοι ἔχοντες Βουλγαρικὴν γλῶσσαν καὶ συνείδησιν θὰ παρουσιάζοντο ὡς Ἑλληνες εἰς τὴν Ἑλλάδα ;

Κατὰ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν ἐτεροφύλων πληθυσμῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεταξὺ Βουλγαρίας καὶ Ἑλλάδος γνωστῆς συνθήκης παρέμειναν ἐν μὲν τῇ Βουλγαρίᾳ Ἑλληνες συγγενεῖς τῶν μεταναστευσάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν Βουλγαρίᾳ Ἑλληνες συγγενεῖς τῶν μεταναστευσάντων εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν Βουλγαρίᾳ (Θράκη καὶ Μακεδονίᾳ) Βούλγαροι συγγενεῖς τῶν μεταναστευ- σάντων εἰς τὴν Βουλγαρίαν, οἵτινες ἀλληλογραφοῦσι τακτικῶς. Τοὺς πρῶ- τους ἀναμένει, εἰ μὴ ἐγένετο ἤδη, ἄφευκτος ἐκβουλγαρισμὸς καὶ τοὺς δευ- τους ἀναμένει, εἰ μὴ ἐγένετο ἤδη, ἄφευκτος ἐκβουλγαρισμὸς καὶ τοὺς δευ-

τέρους ἐξελληνισμός ὑπὸ τὸ ἐπικρατοῦν νῦν ἐν τοῖς κράτεσι πνεῦμα τῆς ὁμογενείας. Θὰ εἶναι λοιπὸν δίκαιον καὶ ὀρθὸν μετὰ μίαν ἢ δύο γενεὰς ἐκ μὲν τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ ἐκβουλγαρισθέντων Ἑλλήνων νὰ κρίνωμεν περὶ τῆς ἐθνότητος τῶν ἐν Ἑλλάδι συγγενῶν των καὶ ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐξελληνισθέντων Βουλγάρων περὶ τῆς ἐθνότητος τῶν ἐν Βουλγαρίᾳ συγγενῶν των προσάγοντες τεκμήρια τὰς ἐπιστολάς των; Οὔτε ὁ ἐκβουλγαρισμός τῶν μὲν οὔτε ὁ ἐξελληνισμός τῶν δὲ εἶναι δυνατόν νὰ λαμβάνωνται ὡς τεκμήρια τῆς ἐθνότητος τῶν συγγενῶν των. Ὁ γράφων ταῦτα, ὡς καὶ ἄλλοι ἐκ τῆς νῦν Βουλγαρίας καταγόμενοι, ἔχει ἐν Φιλιππουπόλει καὶ Στενιμάχῳ συγγενεῖς, ἀνεψιούς ἐπὶ γυναικὶ καὶ δευτέρους ἐξαδέλφους μητροθεν, καταγομένους ἐξ ἀκραιφνῶν Ἑλλήνων γονέων καὶ προγόνων, ἐκ παιδευσθέντες ὅμως οὗτοι κατ' ἀνάγκην ἐν Βουλγαρικαῖς σχολαῖς μετὰ τὸ 1906 καὶ ζῶντες ἐν Βουλγαρικῇ περιβάλλοντι ἐξεβουλγαρίσθησαν πάντες καὶ οὐδὲ ν' ἀναμνησθῶσι τὴν Ἑλληνικὴν των καταγωγὴν θέλουσι, λησμονήσαντες σχεδὸν ἐξ ἀχρηστίας καὶ αὐτὴν τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν. Εἶναι λοιπὸν δυνατόν νὰ κριθῇ ἐκ τούτων ὁ ἐθνισμός καὶ ἡ καταγωγὴ τῶν συγγενῶν των;

§ 19). Τελευτῶν δὲν δύναμαι νὰ παρασιωπήσω καὶ τὸ περὶ *ροσταλίας* τῶν Καρυωτῶν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως λεγόμενον, ὅπερ φαίνεται μοι μῦθος προερχόμενος ἀναμφιβόλως ἐκ παρεξηγήσεως ἐπιστολῆς Καρυώτου πρὸς τινα τῶν ἐν τῇ γενετείρᾳ φίλων ἢ συγγενῶν. Ὁ Ἑλλήν, κ. Ἀγάθε Ποπόφ, ὄντως ἀγαπᾷ ἀνέκαθεν εἰπέρ τις καὶ ἄλλος τὴν γενέτειράν του, ἐν ἣ τὸ πρῶτον εἶδε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου καὶ ἤκουσε παρὰ τῆς μητρὸς του τοὺς πρῶτους φθόγγους τῆς θείας γλώσσης του. Ἀποδημῶν δι' ὑποθέσεις τοῦ ἢ πρὸς ἐξεύρεσιν βελτίονος τύχης οὐδαμῶς ἀποξενοῦται τῆς ἐστίας του καὶ εἴτε εὐημερῶν εἴτε πενόμενος ἐν τῇ ξένῃ μίαν μόνην εὐχὴν ποιεῖται καὶ ἔνα μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν εἰς τὴν γενέτειραν τάχιον ἢ βράδιον ἐπανοδόν του. Ὅθεν μόνος αὐτὸς ἐπλάσεν ἰδίαν τῆς τοιαύτης ἐπανόδου λέξιν, ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ γλώσσῃ ἀπαντῶσαν, τὴν *ρόστος* (νοστεῖν, νόστιμος). Πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν ὁ ἥρωας Ὀδυσσεύς, ὁ κατ' ἐξοχὴν τοῦ Ἑλλήνος Ὀμηρικὸς τύπος, ἀπέκρουε πάντα τῆς περικαλλοῦς νύμφης Καλυψοῦς τὰ θέληγτρα καὶ τὴν προτεινομένην αὐτῷ ἀθανασίαν προτιμῶν τὸν *ρόστον*. Ἐπὶ ὥρας ἐκάθητο παρὰ τῇ ἀκτῇ καὶ ἀτενίζων εἰς τὸ πέλαγοςτὸ ἀπέραντον πρὸς τὸ μέρος τῆς Ἰθάκης πικρὰ δάκρυα ἔχυνεν:

ἡματα δ' ἄμ πέτρῃσι καὶ ἡμόνεσσι καθίζων
πόντον ἐπ' ἀτρύγετον δερχέσκετο δάκρυα λείβων ¹⁾,

1) Ὁ μ ἡ ρ ο υ, Ὀδυσ. Ε., 155—159

εὐχόμενος νὰ ἴδῃ καὶ μακρόθεν καπνὸν ἐξ αὐτῆς ἀναθρόσκοντα καὶ ν' ἀποθάνῃ. Ἐπὶ τοῦ πρὸς τὴν γενέτειραν ἐμφύτου τούτου αἰσθήματος ἐστηρίζοντο ἐπὶ αἰῶνας αἱ τῶν διεσπαρμένων ἀνὰ τὴν Μεσόγειον καὶ τὸν Εὐξείνιον ἀπειραρίθμων Ἑλληνικῶν ἀποικιῶν πρὸς τὰς μητροπόλεις των σχέσεις.

Ὁ νεώτερος Ἑλλήν, καὶ αὐτὸς φιλαπόδημος ὡς ὁ πρόγονός του, δὲν λησμονεῖ ὡσαύτως τὴν γενέτειραν καὶ ὅταν ἀκόμη εὐημερῇ ἐν τῇ ξένῃ, ἐπιθυμεῖ τὸν νόστον. «Ἀνάθεμά σε, ξενιτεῖά, ὅσα καλὰ κι' ἂν ἔχῃς» ψάλλει εἰς τὰ τραγούδια του καὶ τὸ *καλὴ πατρίδα* εἶναι ἡ μεγίστη εὐχὴ πρὸς τοὺς συναποδημοῦντας συμπατριώτας του. Μὴ δυνάμενος ν' ἀποροστήσῃ βοηθεῖ πόρρωθεν τὴν γενέτειράν του διὰ δωρεῶν μικρῶν ἢ μεγάλων, κατὰ τὰς ὑλικάς του δυνάμεις καὶ ἀποθηήσκων ἐν τῇ ξένῃ κληροδοτεῖ αὐτῇ γενναῖα ποσά. Σχολεῖα, ἐκκλησίαι, νοσοκομεῖα καὶ ἄλλα φιλανθρωπικὰ ἱδρύματα, ἐγερθέντα ἢ συντηρούμενα ἐν τῇ γενετείρᾳ διὰ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων τῶν *ξενιτευμένων* τέκνων της, μαρτυροῦσι τὴν πρὸς αὐτὴν ἀγάπην των ¹⁾.

Ἄλλ' οἱ Καρυῶται δὲν εὐρίσκονται σήμερον ἐν τῇ ξένῃ, ὅπως ἐπιθυμῶσι καὶ αὐτοὶ τὸν *ρόστον*. Ζῶσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς μεγάλης μητρὸς των, ἥτις φιλοστόργως ἀπεδέξατο αὐτοὺς, περιέθαλψε, διένειμε γαίας, ἔκτισεν οἰκίας, σχολεῖα, ἐκκλησίας, ἐν ἐνὶ λόγῳ ἀποκατέστησεν αὐτοὺς προσηκόντως ὑπὲρ τὰς δυνάμεις της, ὅπως ζήσωσι καὶ εὐημερήσωσιν, ὡς ἀνθρώποι καὶ Ἑλληνες. Καὶ ἐργάζονται ἀκαταπονήτως οἱ φίλεργοι οὗτοι Ἑλληνες καὶ μοχλοῦσι καὶ προοδεύουσι βελτιοῦντες ὅλον ἐν τὸν βίον των,

1) Ἐκ τῆς ἑκατοντιάδος τῶν *ξενιτευμένων* Ὁρακοελλήνων μεγάλων εὐεργετῶν τῆς γενετείρας των (ἴδε, «Ὁρακικά», τόμ. Γ', ἐτ. 1932, σελ. 261 καὶ ἐξῆς) κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἀναγράφω ἐνταῦθα τοὺς τῶν Ἑλληνικῶν ἐν Βουλγαρίᾳ κοινοτήτων, οἵτινες βεβαίως δὲν ἦσαν Βούλγαροι, ὡς ἐτόλμησε δασκαλίσκος τις στενοκέφαλος, νὰ διακηρύξῃ ἀπὸ τοῦ βήματος ἐν ἐορτῇ. Ἄν ἦσαν Βούλγαροι, πῶς ἠγνόησαν τὰ Βουλγαρικὰς κοινότητας τῆς γενετείρας των, τοὺς δήμους, τὰς μητροπόλεις, τὸ κράτος αὐτό, εἰς ἃ οὐδὲ *τσακισμένον* παρ' ἂν ἀπέστειλαν, διέθηκαν δὲ ἐκτομμήρια ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν κοινοτήτων καὶ τῶν μητροπόλεων; Οὗτοι ἦσαν ὁ Ἀντόνιος Παναγιώτου Κομιζόπουλος ἐν Μόσχῃ καὶ Γρηγόριος Γρηγορίου Μαρσλῆς ἐν Ὁδησσῷ Φιλιππουπολίται, Ἀπόστολος Μεξεβίρης ἐν Ρενίφ (Ρωσίας) καὶ Χρυσόβεργης Γεωργίου ἐν Κωνσταντινουπόλει Στενιμάχου καὶ Χρυσόβεργης Νικόλαου ἐν Ὁδησσῷ Βαρναῖος καὶ Ἀντωνίος Πάγκαλος ἐν Ὁδησσῷ Μεσημβριανός, οἵτινες ἀπειδῶς ἐδάπανησαν καὶ ἐκληροδότησαν πρὸς ἱδρυσιν καὶ συντήρησιν σχολείων, ἐκκλησιῶν, νοσοκομείων, ὑποτροφιῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων ἐν Φιλιππουπόλει, Στενιμάχῳ, Βάρνῃ καὶ Μεσημβρίᾳ.

κινήσαντες τὸν θαυμασμόν διὰ τῆς φιλεργίας των καὶ αὐτῶν τῶς ξένων. Αὐτὸς ὁ πρόεδρος τῆς ἐπιτροπείας ἀποκαταστάσεως προσφύγων Morgen-tau ἐξεφράσθη πολλάκις εὐφύμως περὶ αὐτῶν διὰ τὴν φιλεργίαν των καλέσας αὐτοὺς γεωφάγους καὶ γεωπόνους καὶ κατέταξεν αὐτοὺς ἐν τῇ γινομένη ταξινομήσει τῶν προσφύγων ὡς πρὸς τὴν ἐπίδοσιν εἰς τὰ γεωργικά ἔργα, τὴν φιλοπονίαν καὶ τὴν προκοπὴν πρῶτους ἐκ πάντων (εἰς τὴν τάξιν Α Α). Ἐπομένως νοσταλγία παρ' αὐτοῖς πρὸς τὴν γενέτειραν, τὸ «ἄψ ἀπονοστήσαι εἰς φίλην πατρίδα γαῖαν» καθ' Ὁμηρον, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ, διότι ἀντεστράφησαν πλέον οἱ ὄροι, καταστάσεως τῆς γενετείρας των ξένης καὶ δὴ μητριᾶς καὶ ἀντικατασταθείσης ὑπὸ τῆς μητρὸς γῆς. Ὑπάρχει μόνον ἀνάμνησις, μέλλουσα καὶ αὕτη νὰ ἐξαλειφθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ἐκλειπούσης τῆς συγχρόνου γενεᾶς.

Ὁμολογουμένως οἱ Καρυῶται ὡς Ἕλληνες ἠγάπησαν τὴν γενέτειράν των—τοὺς Μηλεῶνας—κληροδοτηθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων προγόνων των καὶ μετ' αὐτῆς συνηγάπησαν ὡς δευτέραν πατρίδα καὶ τὴν Βουλγαρίαν, εἰς ἣν συμπεριελήφθησαν ἔνεκα τῆς γεωγραφικῆς των θέσεως ἅμα τῇ συγκροτήσει τοῦ τρίτου Βουλγαρικοῦ βασιλείου, ἔργου τοῦ ἀπελευθερωτικοῦ τῶν Ρώσων ὑπὲρ τῶν Βουλγάρων ὡς Σλαύων πολέμου. Συνδέσαντες δὲ τὴν τύχην των μετὰ τῆς δευτέρας των πατρίδος ἦσαν ἐκ τῶν φιλοπονωτέρων καὶ νομοταγεστέρων Βουλγάρων πολιτῶν ἐκκληρουῖντες προθύμως καὶ ἀγογγύτως πάντα τὰ πρὸς τὸ κράτος καθήκοντά των καὶ τὰς ὑποχρεώσεις καὶ ἐξυπηρετήσαντες πιστῶς καὶ εὐόρκως καὶ τὰ Βουλγαρικά ἰδεώδη ἐν πᾶσι τοῖς πολέμοις, ὡς ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ συγγραφεύς. Ἦθελον ὅμως ὡς τίμοι καὶ εὐσυνείδητοι νὰ διατηρήσωσι καὶ τὸν πάτριον ἐθνισμόν καὶ τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν, ὧν ἐκινδύνουν ἀποξενωθῶσι στερηθέντες ὑπὸ τοῦ κράτους τῶν ἐθνικῶν των σχολείων καὶ τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς καταλύσεως τῶν Ἑλληνικῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τῶν καὶ διὰ διεθνῶν συνθηκῶν ἀνεγνωρισμένων.

Ἦδει λοιπὸν δυοῖν θᾶτερον ἢ νὰ παραμείνωσιν ἐν τῇ γενετείρᾳ καὶ κατ' ἀδύητον ἀνάγκην νὰ ἐκβουλγαρισθῶσιν ἢ νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς τὴν μητέρα των Ἑλλάδα καὶ νὰ διαφυλάξωσιν αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἀπόγονοί των τὸν ἐθνισμόν καὶ τὴν γλῶσσάν των, ὡς οἱ πρόγονοί των ἐπὶ αἰῶνας διεφύλαξαν αὐτά. Ἐκ τούτου ἐπωφελοῦμενοι τὴν περὶ ἀνταλλαγῆς τῶν ἐτεροφύλων πληθυσμῶν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Βουλγαρίας συνθήκην προετίμησαν ἀνενδοιάστως ὡς γνήσιοι Ἕλληνες τὸ δεύτερον καὶ κατέλιπον ἄθροοι διὰ παντὸς τὴν γενέτειράν των ἐκόντες ἀκόντι θυμῷ. Καὶ οὐδεὶς τούτων σήμερον μετανοεῖ ἐπὶ τῇ πράξει του, ἀξιότιμε κ. Ἀγάθε Ποπῶφ, διότι ἔχουσι τὴν ὑπέρστην ἐν τῷ κόσμῳ εὐτυχίαν ὡς ἄνθρωποι καὶ Ἕλληνες νὰ ζῶσιν ἐλευθεροὶ πολῖται ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ ἱστορικῶς ἐνδόξῳ πατρίδι των μεταξὺ δημοφύλων, νὰ λαλῶσιν ἐλευθέρως παντοχοῦ τὴν μητρι-

κὴν των γλῶσσαν, νὰ δοξάζωσι τὸν Θεὸν καὶ νὰ προσεύχωνται ἐν αὐτῇ ἐκτελοῦντες τὰ θρησκευτικά των καθήκοντα δι' Ἑλλήνων ἱερέων καὶ ἐν Ἑλληνικαῖς ἐκκλησίαις καὶ νὰ ἐκπαιδεύωσι τὰ προσφιλῆ των τέκνα ἐντὸς τοῦ παισίου τῶν ἐθνικῶν των ἡθῶν, ἐθίμων καὶ ἰδεωδῶν—τῶν Ἑλληνικῶν¹⁾.

3) Ἄλλ' οἱ Καρυῶται πρὸς τῷ ἐθνικῷ των βίῳ ἐνταῦθα, ὃν ὠνειροπόλουν ἐν τῇ γενετείρᾳ των καταπιεζόμενοι, καὶ ὕλικῶς εὐημεροῦντες πλέον ὑπὲρ πάντας τοὺς εἰς τὰς νέας χώρας μετανάστας καὶ πρόσφυγας, βιοτεύουσιν ἀνετώτερον ἢ ἐν τῇ γενετείρᾳ των. Ὡστε καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς πλευρᾶς δὲν ὑφίσταται παρ' αὐτοῖς λόγος ν ο σ α λ γ ι α ς. Ὡς γεωργοὶ ἐπιδόντες ἐντατικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν δημητριακῶν καὶ τῆς καννάβεως, τὴν ἀμπελοφυτείαν, τὴν καπνοφυτείαν καὶ κηπευτικὴν κατῳρῶσαν οὐ μόνον νὰ διατραφῶσιν, ἀλλὰ καὶ πρῶτοι αὐτοὶ ν' ἀποπληρώσωσιν εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἀποκαταστάσεως προσφύγων τοὺς κλήρους των καὶ νὰ γίνωσιν ἰδιοκτῆται των πλήρεις. Εἶναι ἀληθές ὅτι εἰς τοῦτο ἐβοήθησεν οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ληφθεῖσα ὑπ' αὐτῶν ἱκανοποιητικότερα ἀποξημίωσις διὰ τὰ καταλειφθέντα κτήματά των τῆς τῶν ἄλλων Θρακῶν καὶ Μικρασιατῶν καὶ ἡ μετακομιδὴ οὐ μόνον τῶν ἐπίπλων των, σκευῶν, ἀροτριῶντων ζώων, ἀλλὰ καὶ τῶν ποιμνίων των αὐτῶν δυνάμει ἰδιαιτέρων διατάξεων τῆς συνθήκης· καὶ τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἐκουσίας ἀνταλλαγῆς πληθυσμῶν, ὡφέλησεν ὅμως αὐτοὺς ὁ μετὰ τῆς γεωργίας συνδυασμὸς τῆς οἰκοσίτου κτηνοτροφίας, πτηνοτροφίας καὶ μελισσοκομίας, ὃν ἐφήρμοσαν ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει των καὶ ἡ ἐξεφροσύνη καὶ συντηρητικότης. Ὅτε λ. χ. τῷ 1927—28 ἔνεκα τῆς ὑφώσεως τῶν τιμῶν τῶν καπνῶν εἰς δυσθεώρητα ὕψη πάντες οἱ γεωργοὶ τῶν νέων χωρῶν μετέτρεψαν τοὺς ἀγρούς των εἰς καπνοφυτείας παραμελήσαντες πᾶσαν ἄλλην καλλιέργειαν, οἱ Καρυῶται μόνον ἀπετέλεσαν ἐξαίρεσιν. Τοὺς ἀγρούς των τοὺς προωρισμένους διὰ σιτοκαλλιέργειαν χάριν τῆς διατροφῆς ἑαυτῶν καὶ τῶν κτηνῶν των ἔσπειραν ἄλλοις διὰ σίτου, τὰς δὲ περισευούσας γαῖας ἐκαπνοφύτευσαν. Καὶ οὕτω ἐπελθούσης τῆς οἰκονομικῆς κρίσεως ἔνεκα τῆς μὴ ζητήσεως τῶν καπνῶν οὔτε ἐπείνασαν οὔτε ἐχρεώθησαν. Εὐημεροῦσι λοιπὸν οἱ Καρυῶται καὶ ὁλονὲν προάγονται οἰκονομικῶς διὰ τε τῆς φιλοπονίας των καὶ τοῦ πρακτικοῦ των πνεύματος καὶ τῆς ἐμμονῆς των ἅμα εἰς τὰ πατροπαράδοτά των ἡθῆ καὶ ἔθιμα. Χαρακτηριστικὸν τοῦ τελευταίου δὲν εἶναι ἄσκοπον ν' ἀναγραφῇ ἐνταῦθα πρὸς ἔπαινον καὶ τοῦτο, ὅπερ ἀφηγήθη ὁ διευθυντὴς τοῦ γραφείου ἐποικιομοῦ Κατερίνης πρὸς τὸν Δημ. Βογαζλήν.

Κατὰ ἐαρινὴν τινα Κυριακὴν μετέβην, εἶπεν, εἰς τὸ Αἰγίνιον (Λιμπάνοβον), ὅπου, ὡς προεορρήθη, ἐγκατεστάθησαν οἱ πλείστοι τῶν Καβακλιωτῶν καὶ παρέστην εἰς τὸν χορὸν, τὸν ἐν τῇ πλατείᾳ τῆς κομποπόλεως τελούμενον. Παρεκτίσθη πλησίον γέροντος, ὃν ἐξετίμων διὰ τὴν φρόνησίν του, τὸ πρακτικὸν πνεῦμα καὶ τὴν μεγάλην πείραν.—Βλέπεις, μοὶ εἶπεν ὁ γέρων, ἐκείνο τὸ κορίτσι;—καὶ μοὶ ἔδειξε μίαν τῶν ὠραιότερων νεανίδων ἐκ τῶν συγχωρευουσῶν.—Λοιπὸν, προσέθηκε, νὰ ἐνθυμηθῇς τὰ λόγια μου αὐτά· τὸ κορίτσι αὐτὸ θὰ περάσῃ χρόνια γιὰ νὰ πανδρευθῇ καὶ ἴσως νὰ μὴ πανδρευθῇ καμμιά φορὰ.—Ἐπὶ τῇ ἀπορίᾳ μου καὶ τῇ ἐκπλήξει, προσέθηκεν.—Εἶναι τὸ μόνο κορίτσι εἰς τὸ χωριὸν μας, ποῦ φορεῖ, ὅπως βλέπεις, μεταξωτὲς κάλτσες. Αὐτὸ ὁ τόπος μας δὲν τὸ σηκώνει.—Τὰ λοιπὰ πάντα κορίτσια ἐφόρουν, ὡς ἐν Καβακλί, τὰ πατροπαράδοτα μάλλινα τσοράπια.

§ 20) Ὁ συγγραφεὺς καταπαύων τὴν μελέτην του ἐπιλέγει: «Τὸ τῶν Καρυωτῶν ζήτημα εἶναι ἐν τῶν μικρῶν ἐπεισοδίων τραγωδίας ἀπ' αἰῶνων ἐν ταῖς Βουλγαρικαῖς χώραις παιζομένης, ἐν ἣ οἱ Βούλγαροι διαδραματίζουσι πρόσωπον, ὅπερ ἐνέχυσεν εἰς τὰς φλέβας τῶν ἀλλογλώσσων τοὺς ζωτικωτάτους χυμούς» ἐννοῶν τὸν ἐξελληνισμόν κατὰ τὴν πεπλανημένην, ὥς ἀπεδείχθη, γνώμην του τῶν Βουλγάρων. Ἄν ὅμως ἐμελέτα ἐπισταμένως καὶ βαθύτερον τὴν ἱστορίαν καὶ ἐποιεῖτο λογικὰς τινὰς σκέψεις, θὰ ἐπειθετο ὅτι ἡ τραγωδία τῆς πατρίδος τοῦ Ὁρφέως, τοῦ Εὐμόλπου καὶ τοῦ Μουσαίου ἐξελείχθη ὅλως ἀντιθέτως. Οἱ ὕλικοι καὶ πνευματικοὶ αὐτῆς χυμοὶ ἦσαν ἀπὸ δύο χιλιετηρίδων Ἑλληνικοὶ καὶ ἐγχυθέντες ἀφθόνως εἰς τὰς φλέβας τῶν ἐποικησάντων ἀλλογλώσσων ἐξήντησαν τὸν ἀκμαῖον ἄλλοτε Θρακοελληνικὸν κορμόν. Ἡ νομίζει ὁ κ. συγγραφεὺς ὅτι ἐκ τῶν χυμῶν τούτων δὲν ἐνισχύθησαν, δὲν ἠυξήθησαν καὶ δὲν ἠνδρώθησαν οἱ Θρακοβούλγαροι; Τί ἐγένοντο οἱ ἐπὶ χιλιετηρίδα καὶ πλέον συμπαγεῖς ἐν τῇ βορείῳ Θράκῃ, τῇ νῦν νοτίῳ Βουλγαρίᾳ, Θρακοέλληνες; Πάντες ἤβηδὸν ἐσφάγησαν ἢ ἀπῆχθησαν ὑπὸ τῶν ἐπιδρομῶν, ὥστε οἱ Σλανοβούλγαροι κατελθόντες καὶ καταλαβόντες τὴν χώραν αὐτῶν εὗρον αὐτὴν παρθένον, δηλαδὴ ἔρημον ἀνθρώπων; Ἀλλὰ τότε πῶς οὗτοι, πολλοὶ ἢ ὀλίγοι, ἐξηλληνίσθησαν; Διὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀέρος, ὃν ἀνέπνευσαν;

Ἐν Ἀθήναις τῇ 15 Ἰανουαρίου 1940

Κ. ΜΥΡΤ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ δ. φ.

ΑΘΗΝΑΝ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ